

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Първа редовна сесия.

XXXVIII заседание, петък, 9 декемврий 1911 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. М. Маджаровъ, въ 2 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля секретаря г. Атанасъ Буровъ да прѣвери списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретаръ А. Буровъ: (Прочита списъка. Отсутствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣвъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, Никола Алтимирски, Цанко Бакаловъ, Стефанъ Бояджиевъ, Ванко Георгиевъ, Стефанъ Гжбовъ, Георги Джевицовъ, Добри Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, Георги Згуревъ, Димитъръ Икономовъ, Михо Каравасилевъ, Петко Кочанковъ, д-ръ Тодоръ Кръстовъ, Константинъ Ленковъ, Митю Милковъ, Георги Недковъ, Василъ п. Николовъ, Тодоръ Орловъ, Петъръ Петрановъ, Стоянъ Русевъ, Кирилъ Славовъ, Иванъ Соколовъ, Илия Стаматовъ, Иванъ Таневъ, Ганчо Торомановъ, Атанасъ Тричковъ, Боянъ Ханджиевъ, Христо Ханджиевъ, Борисъ Христовъ, Христо Цаневъ, Никола Ченковъ, Тодоръ Чочевъ и Димитъръ Яблански)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Г. г. народни прѣдставители! Отсутствуватъ 35 народни прѣдставители. Слѣдователно, има нужния съставъ, за да се счита засѣданието правилно конституирано.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, ще ви съобща, че прѣседателството е дало отпускъ отъ 2 дена на чирпанския народенъ прѣдставителъ г. Тодоръ Орловъ, а единъ е искалъ отпускъ отъ 7 дни, които вече надминаватъ 10-тѣ дни, които има право да дава прѣседателството. Заради това трѣбва да се произнесе народното прѣдставителство. Той е русенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Недковъ.

Ония отъ васъ, г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да му се дадатъ 7 дни отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Министъръ А. Франгя: Ако почитаемото Народно събрание желае, азъ мога да отговоря на питането на почитаеия г. Мушановъ, относително изгубването на единъ пакетъ, отправенъ отъ тукъ за Русе.

Истина е, че единъ пакетъ се е изгубилъ, г-да. Загубилъ се е по причина на това, че нѣмаме складове да държимъ тѣзи пакети, които идатъ на денъ около 200. Носятъ ги съ коля отъ разни учрѣждения и трѣбва да е станало нѣкакво опущение. Трѣбвало е нѣкой си Колевъ да сѣди, докато се прѣнесе този пакетъ отъ едната гара до другата. Вие знаете, че има една отдѣлна гара за Сѣверна-България, а пъкъ по погрѣшка, сж били стоварени всички пакети въ старото отдѣление, и по такова едно опущение този пакетъ се е изгубилъ. Направихъ пълна справка. Изпратихъ нарочно единъ чиновникъ въ Русе, Горна-Орѣховица и тукъ, но този пакетъ не се намѣри. Обаче нѣма никаква загуба, защото всичкитѣ книжа, г-да, въ формални прѣписки, се нахождатъ въ Министерството на общественитѣ сгради и благоустройството. Сега тази анкета слѣдва и виновниятъ ще бѣде прѣдаденъ на сѣдебнитѣ власти. Но, повтарямъ, никакви книжа не сж изгубени. Она, който, може-би, умнилено е посегналъ да направи тази работа, безъ гризене на съвѣстѣта, само е изгубилъ своето врѣме, защото, както казахъ, всичкитѣ книжа, освѣнъ една оферта, която лично не значи, сж у насъ въ формални прѣписки.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Мушановъ, за да каже, доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Н. Мушановъ: Азъ бихъ искалъ да зная това: отъ анкетата се установява, че пакетътъ се губи отъ пошитѣ и телеграфитѣ, а не отъ Министерството на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Франгя: При прѣдаването.

Н. Мушановъ: Именно, азъ искахъ туй да зная, защото г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи ми даде вече отговоръ на питането. Той казваше, че е наредена анкета и че чака резултатитѣ на анкетата; слѣдъ като се свърши тя, ще види какво ще прави. Сега азъ искамъ да зная, да-ли е загубенъ

пакетът от Министерството на вътрешните работи, или от пощите и телеграфите.

Министър А. Франгя: Това още не е установено. Установено е само едно, че разсилият, изпратен с пакети от Министерството на вътрешните работи, според неговото казване, го е уж прѣдалъ на перона — тамъ, дѣто се прѣдаватъ всичкитѣ пакети и които всѣкога сж на брой около 200; сж коя ги носятъ. Сега ние държимъ отговоренъ този разсиленъ и онзи, който ги е приелъ, защото винаги, когато се прѣдава единъ пакетъ, взема се разписка, особено пъкъ когато сж прѣпорѣчени. Този разсиленъ, когато е прѣдалъ пакета, не е взелъ разписка. Но анкетата още не е свършена. Ето ви вървежът на работата. Имаме съмнѣние и въ единия, и въ другия. Но, както ви казахъ, туй не трѣбва да ви тревожи. Това е отъ точка зрѣние за редовността на службата, а нищо друго; защото този, който е поискалъ умишлено, може-би, да развали сдѣлката, свършено не е сполучилъ, понеже, както ви казахъ, всичкитѣ книжа, сж изключение на една оферта, се намиратъ въ формални прѣписи въ Министерството на благоустройството. Както ви казахъ, г. Мушановъ, анкетата слѣдва и скоро ще имамъ честта да кажа на народнитѣ прѣдставители, кой е виновниятъ за да се разпрѣдѣлятъ отговорноститѣ. Туй ме интересува много, защото и азъ искамъ да се тури редъ въ това учрѣждение, което е толкова важно за нашитѣ търговци и за всички въобще.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ съмъ доволенъ, доколкото г. г. министритѣ взематъ мѣрки да се открие, да-ли е грѣшка, или е прѣстѣпление. Безспорно, че добръ е, дѣто г. министърътъ на общественитѣ сгради се е заинтересувалъ да събере всички книжа въ прѣписъ, за да може да се счита, че тържната прѣписка е налице и търгътъ е законенъ, слѣдователно, законно утвърденъ. Ще чакамъ края на анкетата, за да видя, да-ли има нужда да интерпелирамъ или не. Засега съмъ доволенъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има други питання, на които слѣдва да се отговори, но понеже нѣма г. г. министритѣ, оставатъ за другъ пътъ.

Министър А. Франгя: Г. Мушановъ! Вземете този рапортъ, за да видите какъ е слѣдвала анкетата. (Прада му го)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата луковитскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Илиевъ.

Г. Илиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Известно ви е, че днесъ или утрѣ ще засѣдаватъ комиситѣ при апелативнитѣ сѣдилища, които ще произведатъ практическитѣ изпити на юриститѣ. Прѣдъ видъ на това, че има направено прѣдложение отъ сливенския народенъ прѣдставителъ, г. Константинъ Илиевъ, за отмиѣненieto на този практически изпитъ по отношение на онѣзи юристи, които сж свършили правнитѣ науки и, по независащи отъ тѣхъ причини, не сж завършили стажа, то моля да се постави на разглеждане това прѣдложение днесъ, за да знаатъ какво да правятъ: да се явятъ ли на изпитъ или да отложатъ това за друго врѣме. Мисля, че въпросътъ е отъ доста спѣшенъ характеръ и затова моля да бѣде поставенъ на дневенъ редъ и разрѣшенъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има ли, г-да, нѣкои възражения противъ туй?

П. Пешевъ и други: Нѣма, нѣма.

Н. Козаревъ: Да се гласува.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Ако това е единодушно, тогава да гласуваме.

Обаждатъ се: Нѣма възражения.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ смѣтамъ, че е единодушно и затова не ще положа това прѣдложение за спѣшностъ на гласуване.

Министър А. Франгя: Въ всѣки случай, г-да, подиръ бюджетопроектитѣ.

Г. Добриновичъ: Нека минатъ бюджетопроектитѣ, че тогава. (Глъчка)

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има прѣдложение да се тури на пръвъ дневенъ редъ тѣлгуването на чл. 229, ако не се лѣжа, отъ закона за сѣдоустройството. То е за практическитѣ изпити на юриститѣ, които сж били въ войската. Г. министърътъ на желѣзницитѣ, на когото бюджетопроектътъ е сега на дневенъ редъ, прави възражение и казва, че той нѣма нищо противъ туй прѣдложение, обаче да се тури слѣдъ бюджетопроекта.

Министър А. Франгя: Слѣдъ бюджетопроектитѣ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Всичкитѣ ли?

Министър А. Франгя: Да, всичкитѣ.

Нѣкои отъ прѣдставителитѣ: Да се гласува прѣдложението.

Г. Илиевъ: Ако остане слѣдъ бюджетопроектитѣ, може-би, ще се разгледа слѣдъ 15—20 дена.

Г. Губидѣлниковъ: Ами какво ще имъ стане? За петъ души хора ще правимъ законъ!

Г. Илиевъ: Г. министърътъ на правосѣдието направи актъ на справедливостъ, дѣто се изказа прѣди нѣколко дена, че той е съгласенъ да бѣдатъ освободени отъ практически изпитъ въпроснитѣ юристи и по отношение на тѣхъ да се приложи стариятъ законъ.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. министърътъ на правосѣдието.

Министър П. Абрашевъ: Г-да! Отъ разискванията, които станаха оня денъ по този въпросъ, азъ разбрахъ, че противници на това прѣдложение, което се внесе, нѣма; тѣй че, ако можемъ да се надѣемъ, че тая работа може да мине безъ разискване, тогава да се тури на дневенъ редъ и да се свърши.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Азъ именно туй казахъ. Азъ разбрахъ, че единодушно ще се приеме и нѣма да се разисква, защото, ако има разисквания, тогава г. министъръ Франгя има право да настоява на прѣдложението си.

Г. Николовъ: Може ли безъ разисквания?

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Тогава, азъ ще положа на гласуване прѣдложението на г. Георги

Илиевъ, ако то не се приеме, ще се продължи дневният редъ, както е установенъ.

Има предложение да се прѣреди дневниятъ редъ, като се постави на първо мѣсто предложението на г. Константина Илиевъ. Ония отъ васъ, които приематъ това предложение, да си вдигнатъ ржката. (Меншество) Не се приема.

Тогава, ще продължимъ дневния редъ, г-да. Моля г. докладчика по бюджетопроекта на Министерството на железницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ да заеме мѣстото си на трибуната.

Министъръ А. Франгя: Има записани оратори отъ снощи.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Да, да, има. Има думата г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! По бюджетопроекта на Министерството за експлоатация държавнитѣ железници ще бѣда, доколкото е възможно, по-кратъкъ. Не ще се впускамъ въ разисквания, които сж вънъ отъ предложението и които биха могли да повлияятъ за разрѣшението на този въпросъ така или иначе.

На първо мѣсто азъ ще моля вниманието ви, г. г. народни прѣдставители, върху факта, че Министерството за експлоатация държавнитѣ железници трѣбва да бѣде дѣйствително такова, а не едно министерство отъ чиновници. Тукъ ние имаме чисто търговска експлоатация на единъ държавенъ имотъ, и като така, азъ мисля, че въ това министерство, на първо мѣсто, трѣбва да стои тарифната политика на министра, който го завежда. Дълженъ съмъ да призная, че въ това министерство досега тарифна политика не е имало, а така сжщо и понастоящемъ. Ние строимъ железници, строимъ пристанища, строимъ клонове отъ централната линия, и всичкото това се строи, като че не да се усвои една тарифна политика, ами като че да се удовлетворятъ локални нужди. Азъ разбирамъ, че строенето и експлоатацията на железници не може да има другъ характеръ, освѣнъ чисто политико-икономиченъ; като така, тѣ трѣбва да бѣдатъ разглеждани отъ тази страна, а не отъ фискалната имъ страна. Щомъ е тъй, като първо естествено слѣдствие отъ това гледище е да се усвои политико-икономичната тарифа. Необяснимо е, защо за единъ и сжщъ прѣдметъ, за едно и сжщо производство въ държавата, когато то се изнася на изтокъ има една тарифа, а когато се изнася на западъ — друга. Азъ мисля, че трѣбва да се усвои една единствена политика, освѣнъ, разбира се, въ тия части, дѣто тая политика би срѣщнала конкурентъ. Нашата тарифна политика страдала отъ това, че ние се намирахме прѣдъ една чужда компания, вътрѣ въ държавата, и не можехме да дадемъ такова направление на нашата тарифна политика, което би трѣбвало да се даде, национално го кажете, политико-икономическо го кажете. Прѣдъ видъ на туй, експлоатацията на държавнитѣ железници трѣбваше да държи една тарифна политика, конкурентна я кажете, една политика на съревнование, на надпрѣварване и т. н. Сега, обаче, когато нѣмаме такъвъ конкурентъ вътрѣ въ държавата, ние ще трѣбва да усвоимъ друга една тарифа, чисто политико-икономическа. Обаче една такава политика, за съжаление, нито е била по-рано, както казахъ, нито се забѣлжава сега. Ако слѣдваме по този пътъ строенето на железници и пристанища, ние нѣма да имаме една тарифна политика, която да пази чисто икономическитѣ интереси на държавата. Разумѣва се, че Министерството за експлоатация на железницитѣ не трѣбва да изпуска изъ прѣдъ видъ и мѣстната индустрия, както и мѣстното земледѣлско производство, а така сжщо и вносниятъ трафикъ, който би ималъ, защото, ако слѣдва такава една своеобразна

политика, то всѣкога ще се намира подъ това настрѡение, каквото се е добило, за да се създаватъ особени привилегии, помимо тарифната политика въ Дирекцията или въ Министерството за експлоатация на железницитѣ. Въ закона за насърчение на мѣстната индустрия — новиятъ и стариятъ — се прѣдвизда нѣкакъвъ особенъ тарифъ, помимо тарифната политика въ това министерство. И азъ мисля, че такава двойственостъ не би имала мѣстото си да се поддържа въ страната, било отъ настоящето министерство, било отъ другитѣ министерства. Ако всѣко едно министерство се занимава съ своето прѣдназначение, увѣренъ съмъ, че ние ще можемъ да достигнемъ до по-благоприятни резултати, и вѣрвамъ, че не бихме се намѣрили прѣдъ такъвъ кръстопътъ, дѣто не можемъ да си обяснимъ сега, какво е положението на Дирекцията на железницитѣ, прѣдъ факта, че тя трѣбва да изплати нѣщо около 800 хиляди лева, нѣкакви рефакции на брашнената индустрия, за туй, че по силата на закона за насърчение на мѣстната индустрия сж били прѣдвидени да се дадатъ отстъпки отъ най-долната тарифа, която има у насъ, когато, споредъ Министерството на железницитѣ, при тарифирането сж били прилагани най-долнитѣ тарифи. Както и да е, искамъ да кажа, че аномалиитѣ, просто, се дължатъ на това, че въ нашето Министерство за експлоатация на железницитѣ не е имало и нѣма една установена тарифна политика — такава тарифна политика, която би отговаряла на искането на народа, на нашата национална индустрия, на нашето земледѣлие и земледѣлско производство. Не му е мѣстото тукъ да ви чета подробно тарифитѣ и да ви указвамъ каква голѣма аномалия има въ тарифирането на една и сжща стока въ различнитѣ направления, съ цѣлъ да се създаде привилегия или, тъй да се каже, нѣкакво прѣимущество на нѣкоя брашнена фабрика по направление на изтокъ, въ връда на друга фабрика, по направление къмъ западъ. Съ една рѣчь, нѣма една установена политика, която да се слѣдва правилно и която дѣйствително да не прѣдизвика създаването на специални закони, които да развалятъ тая тарифа въ нейнитѣ основи.

Вторъ единъ въпросъ, който заслужа вапето внимание, г. г. народни прѣдставители, а така сжщо и онова на г. министра за експлоатацията на държавнитѣ железници, то е въпросътъ за чиновницитѣ и служащитѣ въ това министерство. Азъ ще моля г. министра да не счита, че искамъ да кажа нѣщо по адресъ на неговото управление, но да счете моитѣ бѣлѣжки като такива, които искатъ изправлението на недостатѣцитѣ — поправка, отъ която може да се дойде до по-правилно функциониране на службитѣ. Разбира се, отъ доброто изпълнение на службитѣ, служебниятъ персоналъ по това вѣдомство не би билъ толкозъ много, а слѣдователно, не би тормозилъ самото управление. Не е безизвѣстно на никого отъ васъ, г. г. народни прѣдставители, а така сжщо и на г. министра, че голѣма частъ отъ чиновницитѣ въ Министерството по експлоатацията на държавнитѣ железници се занимава по-малко съ своята служба, а повече съ други работи, и даже до тамъ отиватъ, че изпълнението на тѣхнитѣ служебни обязанности възлагатъ на прѣносвачитѣ. Ще видите стока адресирана, да речемъ, за Търново, да отива въ Татаръ-Пазарджикъ, или стока, адресирана за София, да отива въ Севлиево, и други такива бъркотии, които могатъ да се забѣлжатъ само въ едно управление, само въ една администрация, която не счита себе си отговорна прѣдъ никого, ами всѣки какъ завърне, така изпълнява службата си. Нѣма да изброявамъ случаи, защото самъ г. министърътъ знае тия оплаквания много по-добрѣ отъ мене и, ако той си послужи съ архивата на своето министерство, увѣренъ съмъ, че въ най-скоро врѣме ще може

да се достигне пълен порядък и ред. Ще ви прочета само една телеграма, която току-що получих от един търговец — оплакване, което, по всяка вероятност, трябва да е адресирано и до г. министъра. То ми направи най-тежко впечатление, защото това се касае не само за търговията на един търговец, но се касае за развитието на нашата единствено най-голяма индустрия във България — земледелието. И да не мислите, че се касае за недостатък от вагони, или за недостатък или недобра постройка на линии, а се касае само до добри или лоши чиновници, от които само зависи. Ето какво гласи телеграмата, подадена от Тръмбешъ: (Чете) „Днес — на 8 декември — явих се при началник станцията да искам вагони. Въпреки това, че имаше и други търговци за същата цел, даже и нетърговци, публично ме изпъди с блъскане на вълн. Моля обуздаване този некачествим държавен слуга; моля наредете му кого да пуца в канцеларията си и кого не, тоже кой се удостоява с поканата за влизане при подобен тип платен слугащ. Николай К. Коцев“. Това е един търговец от с. Павелъ, който търгува повечето с Варна и Русчук и се намира на такова едно място, където, действително, той има винаги нужда от вагони за товарене на храна. Разбира се, на когото и да бъде, а най-вече на мене, такава една телеграма ще направи едно лошо впечатление за службата, която вършат нашите чиновници по железниците. Този не е единственият случай; не е „единственият случай“, казвам, не затуй, защото искам да кажа пак така, както могат да го изтъкуват, че всички чиновници сж такива, но искам да кажа, че мнозинството сж такива, които действително правят службата мъжко изпълнима за нашата търговия, за нашето земледелие и за нашата индустрия. Тая служба, въпреки помощника, става спъвач в работата. Заради това, аз бих молил надлежното внимание от г. министра, да се погрижи и очисти своя персонал от такива служаци, ако те не биха влезли в правия път на своята служба.

Сега, г. г. народни представители, аз ще мина изобщо да кажа няколко думи и по числото на службите в това ведомство. Според моето дълбоко убеждение, службите на вълн сж не тъй достатъчно попълнени, както сж тъй попълнени в министерството. Аз бих желал, службите по гарите, на вълн, да бъдат попълнени, и то с хора способни, с хора добросъвестни, които действително биха се оказали на мястото, като чиновници и като експлоататори на един такъв държавен имот, за да можем, действително, да очакваме както благодарността на населението, че железниците му служат, така също да очакваме и по-добри приходи от железниците, както се надява г. министърът да ги получи следващата година, което е твърд за върване.

Аз виждам, че службите в централното управление в София сж пръмно, даже, ако щете, излишни. И за примеръ ще ви посоча няколко такива. По гл. I, предвиден е един секретар. Тази служба е ненужна, толкова повече, че всяко едно отделение си имат дѣловодители. Тази служба, доколкото аз можах да разбера, се е вършила или върши от чиновника по иностранната кореспонденция, или же от дѣловодителя, който се занимава с издаване на билети. Сега, новата служба — дѣловодител I разредъ — за издаване билети и абонаментни карти е съвсѣм излишна.

Така също забѣлзвам едно съвсѣм неумѣстно увеличение в заплатата на дѣловодителя от III разредъ по пристанищата служба: тя е била досега 2,220 л. и може да си остане толкова. Не е въпросът за разликата от 180 л.; въпросът е, както имах честта и другадъ да забѣлжа, че дълж-

ностите или заплатите по министерствата се предвиждат, не по нуждата на самата служба, а по личностите. От туй трябва да се избавим, за да имаме действително една добър организирана служба.

Се по тази гл. I, както казах, като считам, че най-важната функция в това министерство за експлоатация на железниците е тарифната политика на министерството, мисля, че директорът трябва да бъде освободен от всяка друга външна служба, която той упражнява отвън; той трябва да се занимава изключително с вътрешната служба и главно с директивата за експлоатацията на железниците. За тая цел — надзор на външната служба — той може да си служи с инспектори, или съответните началници могат да си служат с такива. Който се касае до неговата заплата — слушам, че е увеличена на 9,000 л., вън от петните и дневни безотчетни, които има да му се дават, та заплатата му ще се приближи до 12,000 л. — за мѣрка е взето не искането на човѣка и не поставената сума в бюджетопоекта, а сумата, която се предвижда в закона за експлоатацията на железниците. Тази сума, обаче, не е предвидена в закона; това е една таблица-проект към закона; в самия законъ, обаче, е казано, че заплатите се определят по бюджета и според средствата на бюджета. Таблицата, която стои към този законъ, повтарям, не е едно приложение на закона, но е един проект за това, което има да се изработи за напредъ в закона за щатове на чиновниците. Както и да е, азъ чувам, че тази сума е приета от бюджетарната комисия — азъ не съм противъ да се плаща добър на чиновниците, особено на онези чиновници, от които зависи такава една много сложна работа — но азъ бих желалъ заедно с това да не се увеличава и числото на чиновниците, а да се поиска работа срѣщу такава заплата, която се плаща. Имайте предъ видъ, г-да, че, освѣн заплатите по всички наши министерства, ние ще срѣщаме и пера за безотчетни дневни и петни, а независимо от туй ще имаме и командировки и, по такъв начинъ, заплатите неусѣтно или незамѣтно се увеличават до единъ размѣръ доста високъ.

Относително това, че службите в София, в централното управление сж увеличени безъ всякаква нужда, азъ ще ви посоча няколко такива случаи.

Въ отделение на движението, заплатата на дѣловодителя от I разредъ, вмѣсто 2,400 л., е предвидена 3,000 л., когато едновърменно с туй в това отделение сж прибавени и още двоциа книжководители. Ви трябвало да се предположи, че службата по движението се е увеличила и, като такава, тя се е увеличила за сметка на хората, които ще дават направление на туй движение в управлението и експлоатацията на железниците, но никакъ не въ смисълъ да се увеличат книжководителите, толкова повече, че тѣзи книжководители сж били двоциа и сж били предостатъчни за изпълнението на тази служба, тъй като редомъ до тѣхъ има и още други трима книжководители от VII разредъ.

Също така и при контрола на движението е предвиден един чиновникъ заведующъ бюрото, тогавъ, когато досега такъв чиновникъ не е имало и сега не се вижда нуждата, тъй като чиновниците от V и VI класъ провѣрители сж достатъчни, за да дадатъ нужната помощ на началника на отделениято при изпълнение на неговите обязанности.

Ще се каже, може-би, че службата на нашите железници се увеличава от туй, че се увеличиха километрите. Но и миналогодишниятъ бюджетъ е тъй създаденъ, като се е имало предъ видъ, че километрите на железниците сж увеличени, или че ще се увеличатъ, понеже нови линии ще се откриятъ,

и той също така е прѣтоваренъ съ служби, които дѣйствително тормозятъ, вмѣсто да помагатъ на самата служба, защото малкитѣ чиновници, които виждатъ въ министерствата, не могатъ да прѣдприематъ никаква самостоятелна работа дотогава, докогато по-големиятъ чиновникъ не имъ даде работа — това е естествено нѣщо — колкото повече малки чиновници има, толкова повече се обтѣгатъ, понеже контролътъ имъ става мъченъ, и въ слѣдствие на това работата на голѣмитѣ чиновници не върви. За доказателство на туй може да ви служи онова, което ние сме видѣли при управлението на тѣзи желѣзници, когато бѣше въ България ориенталската компания: тѣ съ по-малко чиновници повече работа вършеха; за доказателство може да ви служи и това, което вие, г. г. народни прѣдставители, сами виждате да става въ министерството.

Също така въ прѣвидениятъ сега дѣловодителъ при търговското отдѣление, когато достатъченъ е билъ и може да бѣде единъ архиваръ-регистраторъ, който да свършва тая работа; както я е вършилъ досега, така ще може да я свършва и по-нататкъ. Това отдѣление, наречено търговско — не зная защо носи името търговско, когато би слѣдвало да се нарече тарифно отдѣление, което да се занимава съ тарифитѣ — това търговско отдѣление, за да има началници и подначалници — затуй, защото, като има началникъ, трѣбва да има и кого да командува — при пораждането на тарифната служба е станало нужда да се раздѣли на бюро за контрола на приходитѣ отъ билетитѣ, бюро за рекламации и реситуции, бюро за статистиката и т. н. Всичкото туй съвсѣмъ не е търговско отдѣление, но е чисто тарифно, и като така, трѣбва да бѣде отдѣление по тарифитѣ, и то дѣйствително да дойде на помощъ на директора, или директорътъ съ него заедно да може да прокара своята тарифна политика, която политика не ще бѣде негова, на директора, но ще бѣде и трѣбва да бѣде политика, усвоена, както отъ министра, който управлява това министерство, така също и отъ Народното събрание, защото не може да се допусне, че Народното събрание ще строи желѣзници и ще дава експлоатацията имъ въ рѣцѣтъ на директори и други чиновници, само за да има единъ личенъ режимъ въ управлението на желѣзницитѣ, вмѣсто да има полза, която би се очаквала отъ самото това министерство за експлоатация на желѣзницитѣ.

Ще бѣде неизлишно, ако продължа, разбира се, и по тракционното отдѣление, сѣщитѣ бѣлѣжки, когато се касае до увеличение на персонала вътрѣ въ министерството, тѣй, както е, напр., и съ началника на бюрото за статистика. Намѣсто да се увеличи числото на работнитѣ рѣцѣ въ това бюро, което има своето началство въ лицето на началника на търговското отдѣление, защото статистиката е една работа, която иска освѣтъ правилна директива, и повече механическа работа, тукъ е туренъ началникъ на бюрото. Така също и въ тракционното отдѣление вие ще намѣрите, че архиваръ-регистраторитѣ сж увеличени съ още единъ безъ никаква нужда. Така също е и съ назначение чиновникъ отъ VIII класъ съ 2400 л. при материалното бюро. Безъ съмнѣние, че и въ другитѣ отдѣления, ако по-внимателно се изучатъ, азъ съмъ увѣренъ, че вие ще намѣримъ също такива излишни прѣтоварвания на бюджета съ чиновници, за които се създаватъ служби, а не че сж създадени служби и да се намѣрятъ за тѣхъ чиновници. Тукъ личността е играла, както се вижда, повече роль, отколкото самата служба.

Въ тракционното отдѣление при това министерство, на 29 страница, вие ще намѣрите една служба „платецъ II разредъ“, вътъ отъ това, че има още единъ платецъ III разредъ, други IV разредъ и още единъ V разредъ. Менѣ ми се вижда, че тази

служба е свършено излишна или, ако не се приема, че е излишна, по-добръ ще бѣде и тая длѣжностъ да бѣде платецъ отъ сѣщия разредъ, защото той ще има да плаща съ такива надници на служащитѣ по отдѣла за поддържането; той не ще плаща съ други монети, нито пъкъ ще плаща на други нѣкакви хора, които не познаватъ българския езикъ, да кажемъ, слѣдователно, не е нужно да познава нѣкаквъвъ иностраненъ езикъ, че да бждатъ платцитѣ раздѣлени на толкова много разреди. Но, вътъ отъ това, азъ мисля, тази служба е свършено излишна и тѣ, както казахъ порано, прави службата да става мудро изпълнима.

Г. г. народни прѣдставители! Съ тия бѣлѣжки, които азъ направихъ по Дирекцията за експлоатация на желѣзницитѣ, азъ мисля, че ако г. министърътъ добръ схване моитѣ мисли, не ще има нищо противъ това, да облекчи службата вътрѣ въ това министерство не съ увеличаване на чиновницитѣ, но съ облекчаване този бюрократизмъ, който сѣществува въ това министерство. Експлоатацията на едно таква прѣдприятие, каквото сж държавнитѣ желѣзници, не може да стане по бюрократически редъ и съ бюрократизмъ; то трѣбва да стане чисто на търговски начала.

Не може да се каже, че сж оправдани заявления или исканията на нѣкои отъ чиновницитѣ вътъ по гаритѣ. „Г-да! Часътъ е 5½, или 6, менѣ до 6 ч. ми плащатъ, азъ по-нататкъ не върша службата“ — такива случаи имаше миналата година въ Сомовитѣ и правѣха голѣми спънки на търговцитѣ, било по прѣнасяне на стокитѣ навътъ отъ Сомовитѣ, било навътрѣ отъ Сомовитѣ, защото параходътъ пристигае слѣдъ 6 ч. и нѣмаше чиновникъ, който да поеме пратката, да изпълни нужнитѣ формалности, за да се прѣнесе тя съ желѣзницата по сѣщия пътъ, макаръ че е дадена по конвенционалната тарифа за прѣко съобщение, да речемъ, между Русчукъ или Видинъ и София, или обратно. Затуй, казвамъ, че е необходимо да се увеличи персональтъ вънка по гаритѣ, на външната служба, а не да се увеличава персональтъ тукъ, въ София, който, вмѣсто да принася надлежната полза, принася само врѣда.

Колкото се касае за бюджетопроекта на пошитѣ и телеграфитѣ, азъ не зная, да-ли сега той ще бѣде разглежданъ, но азъ мисля, че по този въпросъ ще имамъ възможностъ и случай повторно да кажа нѣколко думи по управлението на тази дирекция. За-сега азъ считамъ, че туй, което казахъ по управлението експлоатацията на държавнитѣ желѣзници, за-служба вашето сериозно внимание и онова на г. министра и ви моля да се съгласите да приемете този възгледъ, щото службата на това министерство да се направи дѣйствително полезна, както за народното стопанство, така и за самата държава.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Пѣю Ивановъ.

П. Ивановъ: Г. г. народни прѣдставители! По отношение персонала по Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ, отчасти ще се съглася и азъ съ г. Константинова, че може да има излишни служби. Но тѣзи излишни служби ние не можемъ днесъ-затнесъ веднага да уредимъ, защото ние чуваме и отъ г. министра на финанситѣ да ни заяви, че не може да направи никакви реформи сега по бюджета, затуй, защото врѣмето бѣше късо и не е могълъ да проучи всичко, което трѣбваше. Увѣренъ съмъ също, че г. министърътъ на желѣзницитѣ не е могълъ да проучи онова, което е трѣбвало, за да можемъ ние днесъ да бждемъ положителни, да можемъ да кажемъ, кое именно трѣбва да се намали и кое да се увеличи.

По отношение персонала по гаритѣ, азъ мисля, че на всички ни е известно, какво той е недостатъченъ, едва-ли може да се говори за намалението на този персоналъ.

По отношение заплатитѣ, г. докладчикътъ ни докладва, че почитаемота комисия е направила едно повишение въ заплатата на г. директора и на нѣкои отъ г. г. началницѣ; това повишение е направено съ 600 л. повече отъ онова, което е предвидено въ бюджетопроекта. Вижда се, че почитаемота комисия е имала предъ видъ поскъпяването на живота. Споредъ моето разбиране, това не е право, защото, ако животътъ е поскъпналъ, то не ще каже, че е поскъпналъ само за чиновницѣ отъ Дирекцията на желѣзницитѣ; той е поскъпналъ също и за онѣзи чиновници, които сж въ другитѣ министерства. Азъ щѣхъ да се съглася съ туй повишение, ако то се отнасяше до низшия персоналъ, какъвто имаме: спирачи, стрѣлочници, гардеваго̀ни и пр. Тогава щѣхъ да се съглася напълно съ повишението, но единъ началникъ, който получава 6.000 л., мисля, че може да почака още една година, докато се урегулира още по-добъръ бюджетътъ. При това, не трѣбва да се забравя, че бюджетитѣ на Министерството на вътрѣшнитѣ работи и другитѣ министерства се прехва съ по 6.000 л. заплати на началницѣ и ако ние се съгласимъ да дадемъ на тѣзи началници по 6.600 л., ще направимъ да негодуватъ началницѣ по другитѣ министерства, които също иматъ право да кажатъ: и ние трѣбваше да бъдемъ повишени.

Та ще моля г. министра на желѣзницитѣ, почитѣ и телеграфитѣ, а така също и почитаемота комисия, да се съгласятъ, туй повишение, вмѣсто да се направи тая година, да се направи догодина, както даде и декларацията г. министърътъ на финанситѣ, че идущата година ще се урегулира по-добъръ бюджетътъ, и тогава, мисля, ще можемъ да бъдемъ по-категорични и да кажемъ нашата дума по-положително.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Атанасъ Буровъ.

А. Буровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Ако вземамъ думата по § 1 на бюджета за разходитѣ по Министерството на желѣзницитѣ и пристанищата, правя го затова, защото считамъ, че единъ отъ най-важнитѣ бюджети е именно този бюджетъ; нѣщо повече — че ако има нѣщо, което българскиятъ държавнически творчески духъ е създавалъ въ България, то сж нашитѣ желѣзници; че ако има нѣщо, което трѣбва да ни вдъхва въра, ако има нѣщо, което ни дава право да се гордѣмъ — то сж нашитѣ желѣзници. Въ нѣкакви си 20—25 години, една страна, едва освободена, безъ никаква подготовка за управлението на такива сложни прѣдприятия, се снабдява съ двѣ хиляди километра държавни желѣзници, устройва съ свои срѣдства тия желѣзници, урежда съ свои хора експлоатацията и поддържането на тия желѣзници, тѣхното търговско и икономическо използване, и достига днесъ да даде на общия държавенъ бюджетъ 10½ милиона лева чистъ приходъ. Въ моитѣ очи тѣзи съществени факти толкова много надвигаватъ всичкитѣ дребни критики, които могатъ да се правятъ на експлоатацията на нашитѣ държавни желѣзници, че заслужава да се спремъ, прѣди всичко, на тия именно факти и отъ една по-голяма височина да погледнемъ на дълката сложностъ на тази голяма държавна експлоатация.

Първиятъ въпросъ, по който искамъ да се спра, е да направя едно техническо разглеждане на бюджета на държавнитѣ желѣзници, да-ли тоя бюджетъ задоволява исканията на искреностъ, на пъл-

нота, на прѣдвидливостъ, които могатъ и трѣбва да се отправятъ къмъ всѣки бюджетъ.

И най-напрѣдъ, г-да, ще кажа, че когато се поставя този въпросъ така, веднага се обсъскваме съ общия за всички наши бюджети въпросъ за свѣрхсметнитѣ кредити; и за да бѣда по-ясенъ и да може моето заключение да бѣде достатъчно мотивирано, ще се спра по-специално на единъ бюджетъ почти вече упражненъ — бюджетътъ за 1911 г. — и ще разгледамъ, доколко прѣдвиджанията на тоя бюджетъ, за попълване на нуждитѣ и покриването на разходитѣ на тая експлоатация сж били достатъчни и какви свѣрхсметни кредити сж се указали необходими. По едни бѣлѣжки, които взехъ отъ Дирекцията на желѣзницитѣ, първото голѣмо перо, свѣрхсметенъ кредитъ за 1911 г., се явява едно перо за ваглища, което възлиза на 1.080.000 л.

Д-ръ Х. Мутафовъ: За коя година?

А. Буровъ: За 1911 г.

М. Таневъ: Недостигнали 1.080.000 л.?

А. Буровъ: Да. — Ако вземемъ редовния бюджетъ за 1911 г. ще видимъ, че прѣдвиджанията сж възлизи на 2.750.000 л., по купуване, прѣвозъ и мито на ваглища, дърва, кокс, брикети и други материяли нужни за гориво. Това прѣдвиджане, вѣроятно, се е базирало върху дѣйствително изразходената сума по сѣпния параграфъ за годинитѣ 1908, 1909 и 1910, които сж възлизали респективно на 2.516.000 л., 2.526.000 л. и 2.514.000 л. За 1911 г., значи, е имало едно прѣдвиджане съ 240 хиляди лева повече отъ прѣд-послѣдната 1910 г. Обясненията, които ми се дадоха за такъвъ грамаденъ свѣрхсметенъ кредитъ по едно туй важно разходно перо на тоя бюджетъ, сж слѣднитѣ: отъ една страна държавната мина „Перникъ“ не е била въ положение да задоволи нуждитѣ на нашитѣ желѣзници въ тоя процентъ, въ тая пропорция, въ която Дирекцията на желѣзницитѣ е разчитала. Въ слѣдствие на това, тая дирекция се е принудила да внесе въ много по-голямъ размѣръ отъ вѣнъ кардифски ваглища, които като се държи сметка за тѣхната много по-голяма калорична сила, пакъ струватъ по-скъпо. Това е едната причина, която обяснява, прочее, тая неточностъ въ прѣдвиджането. Втората причина е, че прѣзъ 1911 г., трафикътъ на нашитѣ желѣзници се е развилъ непомѣрно много, въ значително по-голяма степенъ, отколкото нормално е могло да се прѣдвиди, като се държи сметка за естествения ръстъ на развитието на тоя трафикъ прѣзъ редъ години, прѣдшествующи 1911 г. И най-послѣ, трета причина е, че отъ тоя свѣрхсметенъ кредитъ отъ 1.080.000 л., една частъ, а именно 360 хиляди лева сж употребени за ваглища, които сж за сметка на 1912 г., т. е. депозитъ, който ще се използва прѣзъ 1912 г.

М. Таневъ: А, за туй азъ се удивихъ отдавъ.

А. Буровъ: Така че, реалниятъ недостигъ на тоя параграфъ възлиза на 700 хиляди лева. Азъ намирамъ, г-да, и вѣрвамъ, че и вие ще намѣрите, че обясненията, които се даватъ отъ Дирекцията на желѣзницитѣ, сж задоволителни, защото, дѣйствително, това грамадно увеличение въ употреблението на ваглища, а особено на ваглища отъ вѣнъ, оправдава едно непрѣдвидено увеличение и въ разходитѣ. Трѣбва да имате прѣдъ видъ, че въ приходитѣ, които изразяватъ пѣтъ разликата въ извършения транспортъ между 1911 г. и прѣдшествующата година, има едно увеличение значително по-голямо, което възлиза — и на него ще се спра много по-подробно подирѣ — на петъ милиона лева. Отъ тая точка погледнатъ

бюджетът за 1912 г., исканият кредит от 3.200.000 л. за вжглица да-ли е достатъчен? Като се има прѣд видъ, че прѣз 1911 г. при единъ вписанъ кредит от 2.750.000 л. се е явила нужда от 700.000 л. добавъченъ разходъ за вжглица, и ако прѣдположимъ, че прѣз 1912 г. мината „Перникъ“ ще бѣде въ положение да достави същото количество, ни повече, ни по-малко отъ това, което е доставила прѣз 1911 г., ако се смѣтне, че цѣната на вжглицата ще бѣде същата и, най-послѣ, ако се смѣтне, че трафикътъ на нашитѣ желѣзници прѣз 1912 г. ще остане неизмѣненъ спрѣмо трафика отъ 1911 г., би трѣбвало да се прѣдвиди за 1912 г. 2.750.000 л. плюсъ 700.000 л. — 3.450.000 л. Но тъй като има депозирани вече вжглица за смѣтка на 1912 г. за една стойност отъ около 360.000 л. слѣдва, че кредитътъ отъ 3.200.000 л. ще бѣде достатъченъ.

Другитѣ свѣрхсмѣтни кредити по бюджета за 1911 г., искани или които ще се искатъ прѣз 1912 г., съ едно изключение на едно перо отъ 275.000 л. за поправка на мостове, могатъ да се смѣтнатъ също като кредити за разходи, които не сѣ свѣрзани съ редовнитѣ разходи за експлоатацията на нашитѣ държавни желѣзници, и затуй по тѣхъ подробно нѣма да се спирамъ. Тамъ влизатъ разходи за на-права на военни рампи, за кардифни вжглица — единъ видъ неприкосновенъ депозитъ за извѣстни цѣли и пр.

Минавамъ на извънредния бюджетъ за 1912 г. Това правя, за да дамъ пълна картина за всички разходи, които сѣ свѣрзани съ експлоатацията на нашитѣ желѣзници. Цѣлятъ той ще възлѣзе, пакъ по свѣдѣния, които ми се дадоха отъ Дирекцията на желѣзницитѣ, на една сума отъ около 7 милиона лева. Въ тая сума по-главнитѣ пера сѣ слѣднитѣ: нови здания и разширяване на съществуващи здания — 620.000 л.; нови водоснабдителни инсталации — 718.000 л.; нови здания, заедно съ попълване на инструментитѣ на Софийската работилница — 500.000 л.; промѣняване на релси по южнобългарскитѣ държавни желѣзници — 500.000 л.; промѣняване на желѣзни конструкции на мостове — 350.000 л.; ва-гони — 4.000.000 л. Една частъ отъ тая сума е вече ангажирана — вагонитѣ сѣ дошли — за другата частъ е направена поръчка, а. за третата частъ остава да се произведе търгъ. Важното е, когато искаме да прѣвѣднимъ искреността на бюджета, да се спремъ да видимъ, да-ли тѣзи разходи пакъ би трѣбвало да фигуриратъ въ извънредния бюджетъ или има нѣкои отъ тѣхъ, които би трѣбвало да се впишатъ въ редовния бюджетъ, за да има и на-родното прѣдставителство, и обществото, една пълна, точна и искрена картина, както за разхо-дитѣ, необходими за поддържане на нашитѣ желѣз-ници, така и за реалнитѣ приходи на тия желѣз-ници, и да може да се види по този начинъ търгов-скиятъ резултатъ на експлоатацията на нашитѣ же-лѣзници. Изобщо взето, г-да, дѣйствително, тия пера на извънредния бюджетъ по своето естество прѣд-ставляватъ извънредни разходи, разходи, които оти-ватъ или да подобрятъ съществуващитѣ наши ли-нии, прѣзъ създаване на нови здания, на нови водо-снабдителни инсталации и пр., или да увеличатъ прѣвозния материалъ на нашитѣ желѣзници, съ една дума, разходи, които нормално увеличаватъ капитала на нашитѣ линии, които сѣ отъ инвен-тарно естество. А такива разходи при едно пра-вилно търговско счетоводство винаги трѣбва да се вписватъ въ извънредния бюджетъ и да се покри-ватъ отъ извънреднитѣ срѣдства на държавата. Така че, оправдателно е, дѣто тия пера сѣ вписани въ извънредния бюджетъ. Но тукъ имамъ да на-права една резерва. За да бѣде напълно оправдате-ленъ начинътъ, по който се покриватъ тия разходи, прѣзъ пера по извънредния бюджетъ, би трѣбвало

да се прѣдвиждатъ годишно въ редовния бюджетъ на желѣзницитѣ суми за амортизация на вагони, машини, изобщо за подвижния съставъ на желѣзни-цитѣ, за конструкции на мостове, за водоснабди-телни инсталации и пр., за поддържането на които нѣма пера съотвѣтствующи въ редовния бюджетъ. Ако оставимъ старата досега съществуваща прак-тика, какво ще стане? Ще стане това, че вагони, които съществуватъ и възлизатъ заедно съ маши-нитѣ на 30 милиона лева, че разнитѣ други метали-чески инсталации, които възлизатъ на 20—30 ми-лиона лева, като не се погасяватъ съ редовния бю-джетъ, трѣбва да се замѣстятъ единъ денъ съ срѣд-ства на извънредния бюджетъ, т. е. фиктивно ще смѣтаме, че притежаваме реалната стойностъ, както е била тя първоначално, безъ да държимъ смѣтка за намалението ѝ въ слѣдствие употреблението на всички тия държавни имуществва. Азъ мисля, че добръ ще направи г. министърътъ на желѣзни-цитѣ...

М. Такевъ: Г. Буровъ! Да Ви улесня. Ако про-четете § 19 буква д, тамъ ще намерите указание, за да можете да бѣдете по-изриченъ.

А. Буровъ: За поддържане и поправяне на линии.

М. Такевъ: Да.

А. Буровъ: То е съвършено друго. Виждамъ, че, ако даже Вие не сте ме разбрали, дѣйствително съмъ се изразилъ много криво или тъмно. Поддър-жането на линията по отношение на infrastructure — долната неподвижна частъ, редовно се прѣдвижда въ бюджета и, слѣдователно, нѣма нужда тамъ отъ никакво погашение, отъ никаква амортизация; по поддържането на вагони, замѣняването на стари и изхабени вагони съ нови въ бюджета не се прѣд-вижда сума.

М. Такевъ: Искате да кажете за подвижния ма-териалъ.

А. Буровъ: А споредъ изчисленията на Дирек-цията на желѣзницитѣ, трѣбва да се прѣдвиди въ бюджета една сума отъ 600.000 л. годишно, която да позволява автоматически подновяването на съще-ствующия подвиженъ съставъ. Отсѣгнатие на тая сума е слабата страна отъ финансова точка зрѣние на бюджета на желѣзницитѣ и пристанищата. И азъ мисля, че за едно добро бюджетно уреждане на на-шитѣ желѣзници, ще трѣбва въ бѣдъжета да се вземе като правило, годишно да се вписва една опрѣдѣ-лена сума, изчислена върху наличния съставъ на нашия подвиженъ материалъ за погашението му, било като се образува фондъ отъ тая сума, и той да служи за подновяване на материала, било като годишно се изразходва тая сума за подновяване на този материалъ. Да-ли ще бѣде тая сума 600.000 л., съ която собствено бюджетътъ става фик-тивенъ, или по-малко, и по това има да направя една малка бѣлѣжка. Въ редовнитѣ разходи, впи-сани въ бюджета, съществуватъ разходи, които по своето естество сѣ разходи за капитализиране и които нормално би трѣбвало да увеличатъ стой-ността на нашитѣ желѣзници и да се покриватъ отъ извънредния бюджетъ. Такива разходи има, г-да, въ перото за поддържането — това, което ци-тира именно г. Такевъ — отъ 1.500.000 л., прѣдви-дено за тази година въ § 19, буква д и въ перото § 18 за заплата на личния съставъ и пр. — 1.122.000 л. Безспорно, главната частъ на тия пера се изразходва за редовното поддържане на линиитѣ, но при самото поддържане администрацията на же-лѣзнитѣ пѣтица употребява частъ отъ тия суми за подобрене на линиитѣ.

М. Таневъ: Винаговъ. Искамъ да ви покажа да се възползвате отъ §§ 27 и 28; тѣ сж пакъ за сжщата цѣль.

А. Буровъ: Ще говоря по това по-подробно. Стане, напр., едно малко срутване, или нѣкой мостъ се обходи отъ вода, или пъкъ стане нужда да се направи нѣкоя укрѣпителна работа, всичко това се плаща отъ тия двѣ пера, и винаги се прави нѣщо по-здраво, по-модерно, нѣщо, което по-рано не е сжществувало. Замѣняватъ се дървенитѣ мостове съ желѣзни, замѣняватъ се укрѣпителнитѣ работи на сухо съ укрѣпителни работи на разтворъ, залѣсяватъ се откоси, които винаги ще бждатъ залѣсени и пр. Тѣзи разходи, които би трѣбвало да се капитализиратъ и които се покриватъ отъ редовния бюджетъ, възлизатъ на около 200—250 хиляди лева. Така че, истинската фиктивностъ на нашния бюджетъ, или по-право, сумата на разходитѣ, които нормално трѣбва да се покриватъ отъ редовния бюджетъ, а се покриватъ отъ извънредния бюджетъ, възлиза за 1911 г., а вѣроятно и за 1912 г., на една сума отъ около 400 хиляди лева.

За да свърша съ тази частъ на рѣчта си, ще кажа още една дума. Желателно би било, когато се прѣдставя бюджетътъ на желѣзницитѣ, да бжде придружаванъ отъ една обяснителна таблица, или по-право, отъ единъ обяснителенъ балансъ за търговското сключване на бюджета. Тѣй както се водятъ смѣткитѣ въ Дирекцията на желѣзницитѣ, г-да, тѣ почиватъ върху правилата на държавното счетоводство: тамъ се означава какво влиза и какво излиза; тѣ сж подчинени на общитѣ изисквания на контрола на Смѣтната палата и не могатъ да отговарятъ на нуждитѣ на едно търговско счетоводство; обаче, желѣзницитѣ, бидейки основани на търговска експлоатация, прѣди всичко, важно е и за камарата и за общественото мнѣние да бждатъ придружавани отъ чисто търговски балансъ, отъ който да се видятъ реалнитѣ приходи и разходи. Материални разходи трѣбва да се раздѣлятъ на разходи, които се капитализиратъ и увеличаватъ стойността на линията, и да се вписватъ като капиталъ на линията, а само останалитѣ разходи, които сж дѣйствително текущи годишни разходи и извѣстенъ процентъ за поташение на материалитѣ, подлежащи на изхабяване, да се спадатъ отъ приходитѣ, и по такъвъ начинъ да се получи реалната печалба отъ нашитѣ желѣзници. Това нѣма да прѣдставлява голѣмъ трудъ за Дирекцията на желѣзницитѣ, защото тамъ има подготовенъ персоналъ, а ще бжде твърдѣ цѣнно, за да се има ясна отчетностъ за търговското състояние на желѣзницитѣ и за да може народното прѣдставителство да знае какво богатство има на разположение и какво приходоносно срѣдство прѣдставляватъ тия желѣзници за държавата.

Минавамъ, г-да, на вторъ единъ въпросъ — да разгледамъ бюджета на желѣзницитѣ отъ експлоатационна точка зрѣние. Какво се харчи, защо се харчи, какво се получава и какво е изобщо развитието въ послѣднитѣ нѣколко години на експлоатацията на нашитѣ държавни желѣзници. Отъ даннитѣ, които събрахъ, отъ даннитѣ, които самъ комбинирахъ въ извѣстно отношение, получихъ слѣдующия резултатъ. Ако вземемъ единъ периодъ сравнително не много дълъгъ, отъ 1908 до 1911 г., ще видимъ, че прѣвъ 1908 г. при една дължина отъ 1.589 км., при една обща стойностъ отъ 200 милиона лева, годишниятъ приходъ на нашитѣ желѣзници е билъ 14.967.000 л.

Министъръ А. Франгя: Бруто.

А. Буровъ: Експлоатационнитѣ разходи сж били 12.800.000 л.; чистъ приходъ е останалъ 2.100.000 л.

крѣгло. Експлоатационниятъ коефициентъ, т. е. процентътъ на разходитѣ спрямо брутото приходитѣ — на 100 л. бруто приходъ колко лева разходъ има — прѣдставлява 82. Процентътъ върху капитала на линията, лихвоносниятъ процентъ, е 1.36, разходътъ на километъръ въ левове 8.300, приходътъ въ левове 9.400 л. Това е било положението за 1908 г. Нѣма да се спирамъ на промежутъчнитѣ години, защото не искамъ да уморявамъ вашето внимание. Ще направя сравнение направо съ 1911 г., за която вече 11 мѣсеца сж изтекли и резултатитѣ сж почти точни. Дванадесетиятъ мѣсець съдържа, дѣйствително, извѣстна апроксимативностъ, но тя е толкова малка, че можемъ да приемемъ резултата за цѣлата година като точенъ. Ако направимъ това сравнение между 1908 и 1911 г., ще намѣримъ, че въ 1911 г. нашитѣ линии сж пораснали на 1.928 км. — бѣзъ съ 350 км. Общата стойностъ възлиза вече на 270 милиона — съ 70 милиона повече. Годишниятъ приходъ въ левове отъ 14.900.000 ще възлѣзе на 27.800.000. Разходитѣ отъ 12.800.000 л. ще възлѣзатъ на 16.800.000 л. И като ви казвамъ тая цифра, имайте прѣдъ видъ, че азъ съмъ я корегиралъ, като съмъ вмѣстилъ и разходитѣ, които се искатъ по редовния бюджетъ съ свѣрхсмѣтенъ кредитъ за вжглища 700.000 л., и 200 и нѣколко хиляди лева за поправка на мостове. Така че, ако вземете по отчетността на дирекцията, този разходъ е 15.800.000 л., но реалниятъ ще бжде 16.800.000 л. Чистиятъ приходъ за 1911 г. е 10.500.000 л. Коефициентътъ на експлоатацията, който е билъ 82%, пада на 61%, т. е. отъ 100 л. получени, само 61 л. се изразходватъ за покриване нуждитѣ на експлоатацията. Приходътъ върху капитала на желѣзницитѣ, който е билъ 1.36%, възлиза вече на 3.90%, крѣгло 4%. Разходътъ на километъръ отъ 8.300 л. се е покачилъ на 8.700 л. като смѣнемъ и свѣрхсмѣтния кредитъ, на 8.150 л. безъ него. Давамъ ви тѣзи двѣ цифри, защото като правя сравнение между 1908 и 1911 г., за да има еднообразие, би трѣбвало да взема сумата безъ свѣрхсмѣтния кредитъ, тѣй като въ разхода за 1908 г. свѣрхсмѣтнитѣ кредити не фигуриратъ. Въ такъвъ случай бихме намѣрили едно намаление даже въ разхода на километъръ. Приходътъ, най-ислѣдъ, бруто на километъръ въ 1908 г. е билъ 9.400 л., а въ 1911 г. възлиза, както и по-рано казахъ, на 14.150 л. Безспорно, г-да, тия цифри сами говорятъ най-краснорѣчиво, че експлоатацията на нашитѣ държавни желѣзници отива по единъ начинъ задоволителенъ, че разходитѣ за тая експлоатация оставатъ сжщитѣ на километъръ, а приходитѣ сж пораснали почти съ 80% на километъръ. Тая задоволителностъ още повече ще изпъкне, ако сравнимъ експлоатационниятъ коефициентъ на чуждитѣ железнопътни администрации съ коефициента на нашата железнопътна администрация. Тогава ще намѣримъ слѣдующето нѣщо: въ Германия тоя коефициентъ е 0.63, въ Русия — 0.66, въ Италия — 0.72, въ Белгия — 0.60, въ Швейцария — 0.66, въ Ромъния — 0.66 и въ Сърбия — 0.65, нашиятъ за 1911 г. е 0.61. Тѣй че, по реда на другитѣ държави ние сме класирани между тия, които сравнително най-евтино експлоатиратъ. Особено цѣнно указание, г-да, за добрата експлоатация на нашитѣ желѣзници е обстоятелството, че при едно увеличение на трафика въ грамаденъ размѣръ, който изисква значително по-голямъ консомация на вжглища, при едно увеличение на тѣхната цѣна въ значителна степенъ, тѣй като ние вече не употребяваме вжглища отъ мината „Перникъ“ въ сжщия процентъ, както по-рано, експлоатацията на нашитѣ желѣзници е успѣла да запази разхода на километъръ почти постояненъ. И въ моитѣ очи, каквито и дребни недостатѣци да сжществуватъ, това обстоятелство, което само по себе си не подлежи на никаква софистикация, на никакво изкривяване, е едно доказа-

телство, както напредъ казахъ, на една добра експлоатация.

Ако влѣземъ въ по-големи подробности на това перо отъ 8.000 л. разходъ сръдно на километъръ, ще намѣримъ, че, по отношение на поддържането нашитѣ линии, ние харчимъ на километъръ 2.400 л., сръбитѣ — 2.240 л., ромжнитѣ 3.215 л., унгарцитѣ — 2.800 л., швейцарцитѣ — 4.800 л. Значи, и въ това отношение ние сме пакъ между най-добрѣ поставенитѣ. Вѣрно е, че когато се касае за разносикитѣ по поддържането, цифренитѣ сравнения малко значатъ, защото една планинска линия изисква съвършено други разходи за поддържане, отколкото една полска линия, но, отъ друга страна, една линия, която има грамаденъ трафикъ, както европейскитѣ, винаги изисква много по-големи разноси за поддържането, отколкото линия съ по-малкъ трафикъ, каквито сж нашитѣ. Тѣй че, тѣзи цифри ви ги давамъ повече за свѣдѣние, безъ да искамъ да вадя отъ тѣхъ нѣкакво особено заключение.

Но, ако се спирамъ на тѣхъ, моята главна цѣль е да ви обърна вниманието върху една цифра, която, за жалостъ, не е тѣй задоволителна. Това е цифрата за поддържането на напшия подвиженъ съставъ. Всѣка година, г-да, ние харчимъ се повече и повече за поддържане на този подвиженъ съставъ, и не само абсолютнитѣ цифри на разходите растатъ — тия цифри вие можете да видите въ бюджетопроекта, § 28 за работницитѣ при желѣзнопътнитѣ работилници и депа, и въ параграфитѣ за материалнитѣ сръдства — не само отъ 870.000 л. прѣзъ 1908 г. тѣ сж достигнали до 1.580.000 л. прѣзъ 1912 г. — значи, почти удвоени — но, което е по-важно, то о, че, ако разпрѣдѣлимъ разхода на количеството на вагонитѣ и локомотивитѣ, които сме имали прѣзъ разнитѣ години, ще намѣримъ, че прѣзъ 1908 г. всѣки вагонъ и машина сръдно сж коствували 230 л. поправки прѣзъ 1909 г. — 280 л., прѣзъ 1911 г. — 300 л. За 1911 г. вземамъ една цифра, която още не е окончателна, но която вѣроятно ще бѣде достатъчна споредъ увѣренията, които ми се дадоха въ Дирекцията на желѣзницитѣ. Значи, въ нѣкакви 3—4 години разходитѣ за поддържане на подвижния съставъ сж се увеличили съ 30%, когато нормално, при едно увеличение количеството на вагонитѣ, при една възможностъ общитѣ разноси за нашитѣ работилници да се разхвърлятъ върху по-големо количество извършена работа, би трѣбовало тоя процентъ да се намали. Но той не само че не е падналъ, а се е увеличилъ, както казахъ, съ 30%. Това е едно лошо указание за начина, по който се управляватъ нашитѣ работилници, за духа, който владѣе тамъ и една поука за нуждата да се взематъ мѣрки, за да бѣдатъ подобрени.

Друга една цифра, която трѣбва да привлѣче напето внимание е начинътъ, по който става използването на нашитѣ подвижни сръдства. Всички знаете, г-да, каква болестъ за нашата търговия и производство е липсата на вагони. То е единъ голѣмъ въпросъ, върху който, за жалостъ, едва-ли ще мога да се спра надълго, но който всички познавате. Мнозина се питатъ, да-ли тая хроническа липса не се дължи на нѣкакво недостатъчно използване на подвижния съставъ, който притежаваме, да-ли нѣма въ това отношение немарливостъ или, най-малко, лоша организация на службата. Въпросътъ бидеиже много технически, азъ не смѣя да кажа мнѣнието, което имамъ, но ще ви дамъ указание на статистиката на държавнитѣ желѣзници — „Желѣзнопътенъ сборникъ“ — отъ тази година, м. м. юний и августъ — отъ която може да се види, колко пропътува всѣки вагонъ у насъ и каква полезна работа извършва. Това указание, взето за нѣколко години, ще ни послужи да видимъ, да-ли използването на подвижния съставъ у насъ се подобрява или се влошава. Е добръ, г-да, още отсега мога да ви кажа, че съ задо-

волство констатирамъ какво и въ това отношение съществува едно подобрене. Прѣзъ 1906 г. всѣки влакъ е пропътувалъ 128 км., прѣзъ 1909 г., подиръ три години вече, всѣки влакъ е пропътувалъ 137 км. — едно увеличение отъ 9 км. Прѣзъ 1906 г. всѣки влакъ е прѣвозилъ бруто 220 тона, прѣзъ 1909 г. — 226 тона. Прѣзъ 1906 г. всѣки локомотивъ е пропътувалъ 27.718 км., прѣзъ 1909 г. — 35.048 км. Тѣй че, и въ това отношение, колкото и да е слабъ прогресътъ, той съществува и ни дава право да се надѣваме, че при едно още по-големо затѣгане на административната на нашитѣ желѣзници, при едно улесняване въ разтоварването на вагонитѣ по нашитѣ голѣми извозни станции, каквито сж Варна и Бургасъ, при едно разширяване и продължаване на платформитѣ, въ тия гари при едно увеличаване на коловозитѣ манипулацията на вагонитѣ ще става по-бързо и по отношение използването на подвижния съставъ ще може да се създаде единъ още посиленъ прогресъ.

Ида, г-да, на трета една частъ отъ моитѣ бѣлѣжки: то е търговското или, по-право, икономическото използване на нашитѣ желѣзници. Въ административната на едни държавни желѣзници винаги трѣбва да се гледатъ двѣ страни. Едната страна е, тѣй да кажа, чисто търговската, доходността на прѣдприятието, начинътъ по който то се експлоатира, необходимостта на разходитѣ, които се правятъ, използването на всички сръдства за увеличение на чиститѣ приходи спрѣмо капитала и т. н. Втората страна на гледане, която може да се постави къмъ едни държавни желѣзници и която, може-би, е по-важна, то е, какви косвени ползи дадени желѣзнопътни линии, експлоатирани отъ държавата, принасятъ на поминъка на населението. Едни държавни желѣзници могатъ да бѣдатъ приходоносни, могатъ да даватъ 4% печалба върху капитала си, т. е. единъ процентъ, който навсѣкъдѣ въ Европа се смѣта за задоволителенъ, но, ако тѣ не изпълняватъ своята икономическа функция, ако тѣ не допринасятъ всичко онова, което сж дължени да допринасятъ за повдигането на народния поминъкъ, тѣ нѣма да изпълнятъ най-главната си задача, защото цѣльта на държавното експлоатиране на желѣзницитѣ, особено въ една млада страна, като нашата, е именно да послужатъ тѣ за икономическото повдигане на страната, да бѣдатъ лостътъ, който да движи развитието на страната по насоки, които върховното управление на страната изработва и прилага и въ своята желѣзнопътна политика. Заслужава, прочее, да се спремъ, колкото се може по-изчерпателно, на разглеждането ползитѣ отъ нашитѣ държавни линии за повдигане на поминъка и производството въ страната.

За да имаме, г-да, една по-точна идея, да можемъ да материализираме въ цифри ползата отъ тия желѣзници, азъ си позволихъ да направя една статистика, която по нѣмале на точни данни не е абсолютна точна, но която, вѣрвамъ, твърдѣ много се приближава до реалността. Прѣзъ 1909 г. всичко има прѣвозени тонъ-километри — т. е. като се помножи количеството на прѣвозенитѣ тонове съ количеството на пропътуванитѣ километри отъ всѣки тонъ — 187.598.000 тонъ-километра. По-подробно: 1.420.000 тона прѣвозени сръдно на 132 километра. Отъ прѣвоза на тия 187 милиона тонъ-километра нашитѣ желѣзници сж получили 10.775.000 л., което отговаря на една сръдна тарифа отъ 5½ ст. на тонъ и километъръ. Ако тѣзи тонъ-километри бѣха прѣвозени съ кола, при най-низка смѣтка, като се смѣтне 30 ст. на тонъ-километъръ — а всѣки отъ васъ знае, че това е недостатъчно — прѣвозътъ би коствувалъ 56 милиона лева. Явява се, прочее, една разлика въ полза на народната икономия отъ 45 милиона лева годишно. Колкото да бѣде голѣма тази цифра, г-да,

нека не ви се види фантастична; може да се направят нѣкои обжекции и тѣзи обжекции могат да намалят цифрата съ нѣколко милиона. Азъ самъ ги зная тѣзи обжекции. Може да се каже, че извѣстни прѣвози не биха се направили, ако нѣмаше желѣзници, че желѣзниците позволяват да стане извѣстно използване на материалитѣ, което иначе не би станало и пр. Но въ общностъ тази цифра си остава вѣрна. Това е една годишна икономия отъ 40 или 35 милиона лева за народния трудъ, за народното стопанство, дължима на съществуването на желѣзнопътните линии въ България.

Но да бжда, г-да, още по-скромно, азъ ще си послужа съ други едни цифри. Да оставимъ настрана вътрѣшните прѣвози, нека вземемъ количеството на нашата износна и вносна търговия. Годишно изнасяме 800 хиляди тона, внасяме 350 хиляди тона, това прави 1.150.000 тона, които средно пътуватъ, споредъ статистиката, 132 км. или помножено едното на другото, това дава 152.000.000 тонъ-километра. Ако приемемъ, че само половината отъ тия тонъ-километри се изнасятъ съ нашитѣ държавни желѣзници, а другата половина се изнася било направо отъ дунавския районъ по Дунава, било направо отъ близкия черноморски районъ по море, пакъ остава едно количество отъ 76 милиона тонъ-километра за желѣзнопътните линии; по 25 ст. разлика въ прѣвоза, както по-горѣ правихме смѣтката, дава 19 милиона лева plus value, които желѣзниците даватъ на нашето производство. Ако смѣтнемъ, че капиталътъ на линиите възлиза на 300 милиона лева, което е твърдѣ широко смѣтано . . .

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: 270.000 л.

А. Буровъ: Турямъ 300 милиона лева, защото има разходи за засилване и подобрене на линиите, които не фигуриратъ въ смѣтките на капитала на линиите. Ако вземемъ, че капиталътъ е 300 милиона лева, по 5% — колкото досега плащаме за нашитѣ държавни дългове — това прави, г-да, 15 милиона лева годишенъ разходъ за лихва на капитала на нашитѣ желѣзнопътни линии. Чистиятъ приходъ тая година, като се спаднатъ свѣрхсмѣтните кредити, остава 10½ милиона лева, значи, загубата по бюджета е 4½ милиона лева, срѣщу единъ безспоренъ приходъ за населението отъ 19 милиона лева. Това сж, г-да, цифритѣ, които никой не може да констатира, които, както по-горѣ казахъ, сж по-краснорѣчиви отъ всичко и които нѣматъ нужда отъ никакви коментари.

Трѣбва да прибавя още, че и вънъ отъ тия облаги, благодарение на улесненията, които създаватъ желѣзниците, дава се възможност на по-голяма частъ отъ нашата земя да бжде приходоносно разработена, — т. е. земитѣ, които по-напрѣдъ бѣха останали неизползувани за нашето земледѣлие, защото сж дошли точно на границата, която не позволява вече да се обработватъ съ полза, и въ слѣдствие на поевтиняването на транспорта, ставатъ вече приходоносни и даватъ възможност на земледѣлцитѣ съ смѣтка да ги обработватъ — ще намѣрите, че държавата и цѣлиятъ български народъ се ползватъ годишно отъ нѣколко стотинъ хиляди декара новоразработена земя. Отъ друга страна, ползватъ се отъ увеличението стойността на разработената земя, което възлиза на десетки милиона лева. Това сж цифри, които съ гордостъ трѣбва да помнимъ, да цитираме и коментираме, защото, както най-напрѣдъ казахъ, българската държава, българскиятъ народъ, ако е проявилъ въ нѣщо творчество, проявилъ го е именно въ желѣзницитѣ си.

Вториятъ въпросъ, който ме спира, когато се касае за икономическите ползи отъ нашитѣ желѣзници, той е, г-да, въпросътъ за подвижния имъ съставъ.

Нѣма година, щомъ дойде сезонътъ за експортъ — септемврий, октомврий, ноемврий — да не се почнатъ да се слушатъ систематични оплаквания отъ всички пристанищни градове за липса на вагони. Ако имаше време да ви чета статистиката, ще видите поразителни цифри, ще видите, че прѣзъ единъ мѣсець се искатъ 12.000, 15.000 вагона, а се даватъ 2.000—2.500 вагона. Ще ми се каже: каква най-послѣ вѣрда отъ туй — въ края на крайщата не е останала неизпесена българската храна, не сж останали неизпесени произведенията на земледѣлския народъ. Г-да! Тази обжекция не е състоятелна. Не е важно, дали ще може производителътъ да изнесе това, което е изработилъ, а е важно да го изнесе тогазъ, когато цѣнитѣ сж сравнително най-добри за него. У насъ, въ слѣдствие на липса на подвиженъ съставъ по желѣзницитѣ, българскиятъ земледѣлецъ и, главно, българскиятъ посрѣдникъ търговецъ не е въ състояние да използва най-добрите моменти и най-добрите цѣни, тъй както би желалъ да ги използва. Стане едно заскачане, трае мѣсець или два — дължимо било на спекулативни причини, било, може-би, на нѣкои лоши прѣдвиждания за нѣкоя важна реколта като аржентинската — и навсѣкждѣ въ страната се почне едно оживено търсене на храни; търговцитѣ, посрѣдникитѣ купуватъ, залагатъ кънитѣ си и други имоти, за да иматъ повече капиталъ, турятъ всичко въ житни храни, като разчитатъ на тѣзи цѣни — прѣпродаватъ даже — и когато дойде моментътъ да реализиратъ своята продажба, когато дойде срокътъ, въ който трѣбва да прѣдадатъ, тѣ не сж въ положение да прѣдадатъ по нѣмане на вагони. Нашитѣ желѣзници, по нѣмане на вагони, нѣматъ тази еластичностъ, която всички другоземни желѣзници иматъ — да могатъ въ моментъ на силно търсене да задоволятъ нуждитѣ на износвача, и да позволятъ по този начинъ българскиятъ продукти да получатъ най-високата цѣна, на която тѣ иматъ право да разчитатъ прѣзъ годината и по силата на международния пазаръ. Ние не можемъ да използваме доброто положение на международния пазаръ. Ето кждѣ е голѣмата икономическа загуба не за отдѣлни лица, а изобщо за населението. Трѣбва да признаемъ за похвала на дирекцията на нашитѣ желѣзници, че и въ туй отношение тя си е дала трудъ да задоволи тази нужда и че ако доднесъ нашитѣ желѣзници не сж снабдени въ тази степенъ, въ каквато трѣбва да бждатъ, съ подвиженъ съставъ, това не се дължи на нежелание отъ страна на дирекцията, а на оскажднитѣ финансови срѣдства на държавата. Положението въ това отношение засега е слѣдующето. Ще има да гласуваме единъ свѣрхсмѣтенъ кредитъ отъ четири милиона за вагони и машини; 1.200.000 л. отъ тѣхъ сж вече ангажирани за товарни вагони и вагонитѣ сж дошли; друга една частъ отъ 1.400.000 л. е ангажирана за пътнически вагони, които сж поръчани и които ще пристигнатъ; остава една частъ отъ 1.400.000 л., прѣд-назначена за машини, за които търгътъ още не е обявенъ, но ще бжде обявенъ въ скоро време. И споредъ казаното на компетентни хора отъ министерството, когато пристигнатъ всичкитѣ тѣзи подвижни материали, можемъ да смѣтаме, че за нашитѣ стари линии почти имаме нужния, редовно нужния подвиженъ съставъ. Но, за да се избѣгнатъ грѣшкитѣ, които по-рано сж ставали, като се има прѣдъвидъ, че слѣдъ година, слѣдъ двѣ, слѣдъ три ще имаме още 300 км. новооткрити и прѣдадени на експлоатация линии, желателно би било отсега още почитаемото Министерство на общественитѣ сгради, желѣзницитѣ и пристанищата да се загрижи за намирането срѣдства за единъ разходъ отъ около 4—5 милиона лева за снабдяване на новооткрититѣ въ бждѣще желѣзнопътни линии съ нужния тѣмъ подвиженъ съставъ. Не направимъ ли това оврѣме,

рискуваме да дезорганизираме службата по другите наши стари линии. Желателно би било този новъ разходъ, който би трѣбвало да се впише въ извънредния бюджетъ, да се прѣдвиди, колкото се може по-скоро, да се обявятъ надлежните търгове, за да може извършването на тѣзи доставки да стане за единъ по-дълъгъ периодъ, нѣщо, което ще позволи на българската държава да има тѣзи подвижни материяли съ 15 или 20% по-евтино, отколкото, ако прави бърже доставките. Една нужда, която тѣй очевидно се налага и която съ такава точност може отъ днесъ да се прецизира, да се опрѣдѣли, не трѣбва да чакаме да ни налегне, и послѣ да я задоволяваме, а трѣбва отсега да мислимъ и вземемъ всички мѣрки, за да можемъ да разрѣшимъ нейното задоволяване по начинъ най-икономически за държавата.

Трети въпросъ, върху който бихъ желалъ да се спра, но по нѣмане на врѣме, нѣма да се спра, е чиновничеството въ нашата желѣзнопътна администрация. Г. Константиновъ направи една много умѣсна критика, по моего разбиране, че на чиновниците при гари, които иматъ ежедневенъ контактъ съ населението, съ търговците, съ земледѣлците, съ индустриалците имъ липсва търговска познатостъ, търговско отнасяне при изпълнението на тѣхната служебна работа. Тѣзи чиновници, изобщо взето, съ много щастливи изключения — това трѣбва да се признае — продължаватъ да се мислятъ, като нѣкакви бюрократи, които работятъ на часове, на минути, само по правилници, безъ инициатива лична, не само това, но и безъ длъжностъ да влизатъ въ положението на човѣка, който има нужда отъ тѣхъ. Е добръ, г-да, една желѣзнопътна служба, особено по влгалищата, по своето естество е такава, че вие никога не можете да я уредите съ правилници; вие пакъ ще останете една голѣма частъ за личната инициатива, за личното разбиране на дѣлга, отъ страна на съответния чиновникъ. Тѣ трѣбва да се въодушевяватъ отъ тоя дѣлъгъ, че не е достатъчно да стоятъ въ канцеларията въ опрѣдѣлени часове, че не е достатъчно да вписватъ формуляри и вѣдомости, които се искатъ отъ тѣхъ, и въ края на мѣсеца да подписватъ вѣдомостта за заплатите, но да съзнаватъ, че тѣ сж най-активните и най-добри помощници на нашето производство и иматъ задължения по-големи, отколкото обикновените бюрократи чиновници — че тѣ сж агенти на нашето производство, че тѣ трѣбва да бждатъ помощници на туй производство, а не неговъ тормозъ. Азъ съмъ убеденъ, че г. министърътъ и неговите висши органи ще взематъ бѣлъжка отъ това и ще направятъ всичко потребно, съ постоянно напомняване, съ личенъ контролъ, съ едно внимателно вслушване къмъ всички оплаквания, идващи отъ хора, които заслужаватъ доверие, за да се подобри търговската служба въ нашите желѣзници.

Но въ критиките, които правя, г-да, азъ не искамъ да отивамъ въ тѣзи дребнавости — нека ме извини г. Константиновъ — въ които той изпадна. Азъ не искамъ да търся, дали даденъ чиновникъ неспрѣмливо е нуженъ и необходимъ, защото не мисля, че съмъ компетентенъ отъ тукъ да прѣдлагамъ неговата необходимостъ, но нѣкои материялни грѣшки, въ които г. Константиновъ изпадна, ще искамъ да поправа. Той, напр., говори за заплатата на главния директоръ; казва, че била 9.000 л. и нѣщо, плюсъ около 3.000 л. безотчетни, става около 12 хиляди лева, колкото взема единъ министъръ. По бюджета азъ виждамъ друго нѣщо — виждамъ 7.800 л.

Обаждатъ се: Поправена е отъ комисията.

Министъръ А. Франгя: Става близо 11.000 л. Въз основа на закона.

А. Буровъ: Азъ отсъствувахъ отъ комисията и не зная.

Другъ въпросъ, който се повдигна бѣше въпросътъ за чиновниците въ статистиката. Ще Ви кажа, г. Константиновъ, че статистиката по експлоатацията на нашите желѣзнопътни линии е закъснѣла почти съ двѣ години. Азъ днесъ се мъчихъ съ часове да събера нѣкои данни и при всичкото съдѣйствието на чиновниците въ министерството, едва се добрахъ до нѣкои резултати, и трѣбваше самъ лично да направя нѣкои прѣсметания, за да мога да дойда до известни конкретни резултати, които могатъ да интересуватъ васъ.

М. Такевъ: Ако ми позволите, г. Буровъ, да Ви улесня. Чиновникътъ, който завеждаше това отделение, човѣкъ безъ никакво образование, бѣше уволненъ отъ мене и бѣше назначенъ единъ човѣкъ съ висше образование; г. Франгя уволни послѣдния и повърна пакъ стария чиновникъ, който остави статистиката двѣ години назадъ.

Министъръ А. Франгя: Азъ ще ви дамъ нужните обяснения.

А. Буровъ: Безъ да правя, г-да, политика отъ личности, азъ смѣтамъ, че тази служба, статистиката на нашите линии, е служба отъ първостепенна важностъ. За едно такова грамадно прѣдприятие, като експлоатацията близо на 2.200 км. държавни желѣзници — скоро ще станатъ 2.500 км. — нужно е, ако е възможно всеки мѣсець даже, всичко да бжде акъ jour, на чисто, да се виждатъ най-малките измѣнения въ приходността, въ разхода, за да могатъ по-бързо да се взематъ съответните мѣрки. Затуй, не съмъ на мнѣние да правимъ тамъ икономия, защото мене ме е страхъ, че ще бждемъ скъпи на триците, а евтини на брашното.

Съ тѣзи нѣколко бѣлъжки, г-да, азъ свършвамъ. Бихъ молилъ почитаемите г. г. народни прѣдстатели, когато дойде да се гласуватъ параграфи, да се вдъхновяватъ отъ едно чувство, което мене изпълва въ този моментъ, да не изпадатъ въ дребно шикастерство, да не мислятъ, че такава крупна администрация ще се поправи съ зачеркването на единъ-двама чиновници, а да направятъ единъ актъ на доверие, единъ актъ на окуражаване къмъ отговорните лица въ тази дирекция, да имъ дадатъ чувството на отговорност, като имъ дадатъ и свободата да нареждатъ своя бюджетъ тѣй, както тѣ го разбиратъ. Въ единъ технически бюджетъ, какъвто е бюджетътъ въ желѣзниците, не сме достатъчно компетентни и мисля, че нѣмаме морално право да си играемъ съ разните параграфи. Нашето право е да критикуваме, когато резултатите показватъ, че въпрѣки нашите критики тамъ е царувала неуредица, тамъ е имало gaspillage. Слѣдъ като направимъ тази резерва, слѣдъ като запазимъ това право на народното прѣдставителство, азъ не намирамъ, че вънъ отъ него, неговата акция може да се упражни практически полезно чрезъ намисане въ отделните, дребните, тѣй да кажа, редове на бюджета. Нека гласуваме единодушно, ако е възможно, всички параграфи, нека дадемъ по този начинъ единъ актъ на доверие и единъ актъ на окуражаване, както казахъ, на отговорните лица и нека въ сжщото врѣме стоваримъ върху върховните управители на тази администрация всичката отговорност за нейното по-нататъшно прѣуспѣване. (Ражоплъскане отъ болшинството)

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата пещерскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Ангелъ Герановъ.

А. Горановъ: Г. г. народни прѣдставители! Като възприехме да се правятъ общи дебати по политиката на всѣко отдѣлно министерство при § 1 на бюджета му, намъ се налага длъжностъ да бждемъ по-конкретни, да бждемъ и по-жеси при разискванията си, като изтъкваме само съществени работи, които сж нужни за оправяне работитѣ въ дадено министерство, като изтъкваме неджзитѣ на дадено министерство, а не да се впушаме въ работи, които обикновено се говорятъ при общитѣ дебати по бюджета и при отговора на тронното слово. Единъ отъ г. г. говорившитѣ, който се отклони отъ прѣдмета, бѣ прѣдшественикътъ на сегашния г. министъръ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията. Г. Такевъ, слѣдъ като ни разправя пѣлъ частъ, какъ той, като влѣзълъ въ това министерство, дълго време ходилъ да се рови въ канцеларитѣ, по купетата, надзѣрналъ навсѣждѣ, разгледалъ всичко тщателно и можалъ да въведе редъ и порядъкъ въ туй министерство, като уволнилъ нѣколко негодни чиновници и назначилъ само специалисти, които могатъ да отговарятъ на назначението си, упрекна г. министра, че когато той поелъ управлението на това министерство, първата му длъжностъ била да уволни тия негови чиновници, съ които шѣли да се поправятъ функциитѣ на министерството и назначилъ свои партизани. Г. г. народни прѣдставители! Това именно е невѣрно, и тукъ г. Такевъ не бѣше искренъ. Вие ще си припомните всички, че когато кабинетътъ на г. Малинова си подаде оставката, слѣдъ подаване на оставката, г. Такевъ издаде единъ приказъ, съ който уволни около 20—30 души чиновници отъ Министерството на общественитѣ сгради, както и по желѣзницитѣ, и назначи веднага изключително тѣзи, които бѣха изпждени отъ г. Мушанова, като агенти на тайната полиция, . . .

Д-ръ Г. Гаговъ: Пешерци.

А. Горановъ: . . . когато той е нѣмалъ право да уволнява въ това време чиновници, и друго, назначенитѣ отъ него лица не сж отговаряли никакъ за службата, която сж заели. Азъ мога да ви кажа единъ случай отъ тия назначения. Неговиятъ сподвижникъ въ агитациитѣ му изъ Пешерската околия, Христо Ганевъ, бившъ околийски началникъ, който бѣше даденъ подъ сждъ въ нѣколко мѣста, дѣто бѣше околийски началникъ, го тури като секретаръ въ Дирекцията на желѣзницитѣ. И само по изрѣчното настояване на директора и всички инженери — той се бъркалъ въ тѣхната работа и искалъ да взима участие въ техническитѣ комисии, а не разбиралъ нищо — само слѣдъ категоричното имъ заявление, че тѣ ще си подадатъ оставката, ако този човѣкъ стои въ министерството, г. Такевъ бѣше принуденъ да го уволни. Слѣдователно, не бѣше искрено отъ негова страна да хвърля този упрекъ на сегашния министъръ на общественитѣ сгради, че той уволнилъ нѣкои способни лица специалисти, които той назначилъ, и че назначилъ други лица, които не отговаряли на ценза.

Каза се, че въ управлението на това министерството не трѣбва да се въвежда партизанщина и, като така, упрекна се г. министърътъ, че той не вписа въ линиитѣ, въ допълнителнитѣ желѣзнопѣтни линии, линията Пазарджикъ—Пешера, която била на изучаване, която била належаща и по която шѣли да се прѣкарватъ годишно по 2500 вагона дървенъ материалъ.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ, като депутатъ, отъ Пешерската околия, искамъ да кажа двѣ думи по тази линия. Въ време на агитациитѣ много се експлоатиралъ отъ г. Такева съ тази линия, и гласовѣтѣ, които той получи въ Пешерската околия,

се дължатъ изключително на вписването линията Пазарджикъ—Пешера. Азъ, като прѣдставителъ отъ това сѣщото мѣсто, не мога да не поддържамъ тази идея, но тя ще стане безсмислена ако линията бжде само между Пазарджикъ и Пешера; тази линия би имала смисълъ, само ако се продължи отъ Пазарджикъ—Пешера—Батакъ, и не само до Батакъ, но още по-нататъкъ, дѣто сж дървенитѣ материали, които сж много голѣма трудностъ се изкарватъ на пѣтя. Желѣзнопѣтната линия Пешера—Пазарджикъ има ли такава смисълъ? Има така сѣщо смисълъ и толкозъ основание да искаме да се продължи една линия и отъ Пешера—Брацигово, което отстои на 6—7 км., защото, колкото материалъ сега има въ Пешера или се докарва въ това мѣсто, който материалъ има да се прѣнася съ желѣзницата, толкова-же материалъ се стоварва и въ Брацигово. Тѣй щото, и тамъ има нѣколко села, които иматъ интересъ да се направи линията.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Г. Горановъ! Имате прѣдъ видъ, че тоя въпросъ подпада въ извънредния бюджетъ. Азъ направихъ подобна бѣлѣжка и на г. Такева.

А. Горановъ: Именно, азъ искахъ да кажа само нѣколко думи, понеже се експлоатира съ този въпросъ.

Относително самия параграфъ, азъ ще се присѣдиня къмъ апела, който направи г. Буровъ, да бждемъ довърчиви, да дадемъ на г. министра, съ гласуването на бюджетопроекта, довърние, като не правимъ въпросъ за намаление на заплати или за предаване персоналъ; тия въпроси ние не можемъ да проучимъ и да знаемъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата дупнишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Съ новото измѣнение на конституцията Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията се раздѣли вече на двѣ, станала двѣ самостоятелни министерства. Като така, и самото раздѣляне, не ще и дума, е съставлявало извѣстна мъжнотия при опрѣдѣлянето на разнитѣ отдѣли и разпрѣдѣлението на разнитѣ служби. Да влѣземъ сега ние тукъ въ подробности за всѣка една служба поотдѣлно, поради краткото време, съ което разполагаме, е невъзможно. Тази работа е повече отъ компетенцията на свършено други лица, които сж правили раздѣлянето на министерствата и разпрѣдѣлянето на службитѣ. И ако въ това отношение сж станали нѣкои малки грѣшки, то тѣ не могатъ се изправи сега, а тѣхното изправление може да стане по-нататъкъ; самото правителство не е имало достатъчно време за проучването на въпроса.

Като говоря това, г. г. народни прѣдставители, искамъ да кажа, че на насъ не лежи толкозъ въ обязаностъ, не лежи толкозъ въ длъжностъ сегазасага да се спираме на всѣки единъ пунктъ, за всѣки единъ чиновникъ поотдѣлно и да се занимаваме, да-ли той е необходимъ или не и да-ли неговата заплата е голѣма или малка. Това е невъзможно сега да направимъ най-главно заради туй, защото то е отъ компетентността на други лица и защото бихме изгубили много повече време, отколкото да принесемъ полза. И азъ, като г. Бурова, съмъ на мнѣние да се даде пълна свобода на дѣйствиетъ на отдѣлнитѣ висши чиновници въ министерството, защото тѣ сж асж отговорнитѣ за управлението на министерството. Министърътъ е политическо лице; често пѣти даже той може и да не бжде подготвенъ, да не е за самата работа, но полити-

чески съображения го поставят на висотата на мѣстото, на което той стои; чиновниците сж, които трѣбва да извършватъ своята работа, а министърътъ е, който ще даде директива и по-нататѣкъ чиновниците ще изпълняватъ. Не трѣбва, слѣдователно, ние да ги спъваме. Виспитѣ чиновници въ министерството трѣбва да се окуражаватъ и не трѣбва да се съкратяватъ тѣхнитѣ служби, както нѣкои искатъ да кажатъ; нека си остане сжщото и, ако е възможно, даже да се направи извѣстно увеличение, както виждаме, че това е направено отъ страна на почитаемота бюджетарна комисиия. Не да се правятъ повече упреци, а, напротивъ, да отправимъ къмъ тѣхъ и къмъ тѣхната дѣятелностъ похвала, да ги окуражимъ въ бѣдѣщата дѣятелностъ.

Г. министърътъ на общественитѣ сгради, респективно министърътъ на желѣзницитѣ, не може да се занимава съ разни желѣзничари, съ тѣхната служба, съ изработването на разни правилници и упътвания; това е работа на директора на желѣзницитѣ. Той е най-висшиятъ чиновникъ въ това министерство; на него се възлага една тежка обязаностъ и ние въ туй отношение трѣбва да му помогнемъ. Ако говоря за директора на желѣзницитѣ, сжщото това трѣбва да кажа и за останалитѣ г. г. висши чиновници въ тѣзи министерства. Но ако, г. г. народни прѣдставители, самата служба и доброто на страната изискватъ нашата подкрѣпка, да дадемъ на тѣзи чиновници пълно съдѣйствиє, то сжщеврѣменно трѣбва да изискваме и отъ страна на г. министра да се прави всичко, което е възможно, за да се отблъсватъ желанията на разни партизани за назначението на служба лица, които не сж подготвени за длѣжноститѣ, които искатъ да заематъ. Нека не ви се види чудно това; то е ставало и другъ пътъ — не само въ ваше врѣме; ставали сж постоянни искания за увольнение на извѣстни чиновници и замѣненіето имъ съ други. Службитѣ въ това министерство сж много деликатни и отговорни: катастрофи по желѣзницитѣ ставатъ често; службитѣ по телеграфитѣ и пошитѣ сжщо така не могатъ да бѣдатъ повѣрени на всѣкого едного. Изисква се извѣстно образование, иска се цензъ, иска се извѣстенъ стажъ, и онѣзи, които ще трѣбва да приематъ тази служба, трѣбва да отговарятъ на тѣзи условия. Миналото доказва, че грѣшкитѣ, които сж ставали, катастрофитѣ по желѣзницитѣ, ако щете, се дължатъ на неопитността на чиновниците или на назначаването такива чиновници, които не отговарятъ за самата служба. Ето защо азъ считамъ, че ние трѣбва да гласуваме бюджетопроекта на Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ, както ни се прѣдставя отъ бюджетарната комисиия, и нека се надѣмъ, че както чиновниците въ министерството, така сжщо и г. министърътъ на желѣзницитѣ ще взематъ бѣлѣжка отъ всичко онова, изказано добро за тѣхъ въ Народното събрание.

Сега-засега, г. г. народни прѣдставители, азъ искахъ да направя нѣкои бѣлѣжки, собствено да изявя нѣкои желания, които могатъ да се направятъ и при другъ случай, но не е излишно да се кажатъ и тукъ, прѣдъ видъ на това, че може да нѣмамъ възможностъ, поради отсъствие, да ги кажа другадѣ.

Никой отъ насъ, никой на свѣта нѣма да спори за голѣмото значение, което иматъ желѣзницитѣ въ една страна. Тѣ сж двигателитѣ за икономическия напредѣкъ на страната и, затова всички се грижимъ да може чакъ по-скоро да се дострои желѣзнопътната мѣрка. Въ малкото врѣме, което сме прѣживѣли въ свободенъ политически животъ, ние вече имаме построени желѣзници отъ 1.958-495 км., но тѣзи желѣзници въ експлоатация, г. г. народни прѣдставители, не сж достатѣчни, за да удовлетвори-

рятъ нуждитѣ на страната. Ето защо редъ правителства, кое повече, кое по-малко, сж се грижили за изучаването и за направата сѣ на нови и нови желѣзници. И отъ картата, която ни се раздаде, се вижда, че ние имаме въ проектъ, изучени и въ изучаване, още 1.748-300 км. Чухме даже единъ отъ ораторитѣ да ни каже, че не сж помѣстени даже всичкитѣ ония желѣзници, които трѣбва да бѣдатъ направени. Нека отбѣлѣжа, г. г. народни прѣдставители, че отъ изученитѣ досега желѣзници има нѣкои, които сж отъ особена важностъ, и тукъ му е мѣстото да обърна пакъ вниманието на г. министра на желѣзницитѣ върху тѣхъ. Желѣзницата София—Гадомиръ—Дупница—турската граница е най-належащата отъ всички желѣзници, които трѣбва да се построятъ. Неотдавна се писа въ вѣстникитѣ, че въ Дупница се е състоялъ единъ грамаденъ митингъ по поводъ на това, че населението тамъ се опасяваше тази желѣзница да не остане и този пътъ ненаправена, или да не би това правителство да допусне индустриалната желѣзница на Братя Балабанови, или да построи тази желѣзница да мине прѣзъ Самоковъ. Още съ идването на настоящето министерство, пусна се единъ слухъ въ вѣстникитѣ, че ще бѣде направена желѣзницата София—Самоковъ. Г. г. народни прѣдставители! Ако правителството възнамѣрява да направи това прѣди направата на желѣзницата Дупница—турската граница, това ще бѣде една грѣшка. Не отричамъ, че този проектъ на правителството за направата на една желѣзница прѣзъ Самоковъ може да бѣде полѣзна; не отричамъ неговата важностъ — най-послѣ, тамъ е Чамъ-кория, единъ курортъ, и, както всички курорти, трѣбва да има и добро съобщение; безспорно е, че тамъ трѣбва да има едно желѣзнопътнo съобщение — но когато ние се намираме . . .

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Права бѣлѣжка и Вамъ, г. Кознички. Има два бюджета: редовенъ и извънреденъ; послѣдниятъ е за построяването на желѣзницитѣ и пристанищата. Това нѣколко пъти го забѣлѣзахъ и не сте ли ме разбрали, мислите ли да ме разберете, не знамъ. Въпросътъ, който засѣгае, не подлежи сега на разглеждане; той пада къмъ извънредния бюджетъ, та когато дойде оня бюджетъ, имайте прѣдъ видъ това и доворете. Вие не спазвате правилника. Казахъ това и на г. Такева и на г. Горанова. Сега говорете за експлоатацията на желѣзницитѣ, защото това е прѣдметътъ на § 1 отъ тоя бюджетопроектъ.

В. Кознички: Вземамъ бѣлѣжка отъ думитѣ Ви, г. прѣдседателю. Това, което има да кажа, мога да го кажа и по-подиръ, обаче и сега мога да занимамъ почитаемото Народно събрание съ нѣколко думи. Въ единия и въ другия случай врѣмето е отнето. Прѣдъ видъ на туй, че разискваме бюджетопроекта на желѣзницитѣ, азъ почти се изказахъ, и менъ ми се струва, че нѣма да бѣде отегчителенъ на почитаемитѣ народни прѣдставители, ако изкажа една нужда, която е наврѣременна, защото възможно е, при разглеждането на оня бюджетопроектъ да отсъствувамъ. Тѣй щото, нито желая да направя нарушение на правилника, нито пъкъ да правя отегчение. Напротивъ, азъ заявявамъ, че всичкитѣ други параграфи ще гласувамъ, тѣ трѣбва да бѣдатъ приети, не трѣбва да правимъ никакви прѣпятствия въ това отношение, но искахъ да направя тия нѣколко напомняния и да изкажа онѣзи желания, които сега-засега вълнуватъ обществото, интереситѣ на населението и нека ми бѣде позволено да продължа по-нататѣкъ.

Курортътъ Чамъ-кория, въ всѣки случай, би могълъ да бѣде свързанъ съ желѣзница по-късно. Най-първата, най-голѣмата необходимостъ е да се

погледне на жизненитѣ интереси на народа по-рано, прѣди да се дойде до нашитѣ курорти, а тѣзи жизнени интереси изискватъ направата най-първо на желѣзницата Радомиръ—Дупница—турската граница. Нѣма защо да ви изказвамъ съображенията, по които тази желѣзница е необходима. На васъ и на цялото общество тѣ сж известни. Достатъчно е да ви напомня, че както правителствата прѣзъ 1893 г. и прѣзъ 1906 г., така сѣщо и миналото правителство на демократитѣ сж се занимавали сериозно съ изучаването на тази желѣзница; даже е имало обявяване на търгове, имало е нѣколко проекти и като така въпросътъ е достатъчно назрѣлъ — тая желѣзница трѣбва да бѣде построена.

Азъ, г. г. народни прѣдставители, искахъ да кажа нѣколко думи и по отношение на други нѣкои желѣзници, които тоже сж отъ важностъ за страната, но прѣдъ видъ на това, че ми се прави бѣлѣжка да не говоря сега-засега по тѣхъ, азъ ще ги оставамъ.

Понеже става дума за желѣзницитѣ, нека, г. г. народни прѣдставители, се спра на едно рѣшение на Народното събрание отъ 1906 или 1907 г. — не помня добръ — рѣшение, което задължаваше правителството да се сближатъ нѣкои гари или нѣкои станции съ градоветѣ. Има гари, които сж построени много далечъ отъ градоветѣ. Ще ви напомня гарата Горна-Орѣховица, гарата Бѣла, които отстоятъ на нѣколко километри отъ градоветѣ; напомнямъ ви сѣщо така и Радомиръ. Станциитѣ се строятъ за повдигане икономическото състояние на народа, но не и за унищожението на градоветѣ. Тамъ, дѣто гаритѣ сж построени далечъ отъ градоветѣ, послѣднитѣ западатъ и ако така се оставатъ, могатъ да изгубятъ своето значение и да станатъ прости села. Това, въ всѣки случай, не е въ интереса на населението. Какво е положението на гражданитѣ отъ Бѣла, на онѣзи отъ Горна-Орѣховица и Радомиръ? Ако щете, съ минаването на желѣзницитѣ на толкова далечно разстояние отъ градоветѣ, тя е поврѣдила. Има едно рѣшение, както ви казахъ, отъ 1906 или 1907 г., което задължава правителството да изучи направата на нови гари близо до самитѣ градове. Азъ бихъ желалъ да знаа, въ какво положение се намира това изучаване и възможно ли е да стане подобно сближение на гаритѣ съ градоветѣ, за да се помогне на това. Г. министърътъ на желѣзницитѣ ще има да говори по този въпросъ и азъ се надѣя, че той ще бѣде толкозъ добъръ да даде нѣкои обяснения.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Има думата г. Павелъ Парапановъ.

П. Парапановъ: Г. г. народни прѣдставители! Разглеждането на бюджетопроекта по Министерството на желѣзницитѣ ми дава поводъ да кажа и азъ нѣколко думи. Азъ нѣма да се занимаа съ персонала по желѣзницитѣ, нито съ разходитѣ по тия желѣзници. Азъ ще кажа съвсѣмъ друго, отъ което моля г. министърътъ да си вземе бѣлѣжки.

Дума не ще, че единъ народъ може да чака и да напредва въ своето благоденствие само тогава, когато сж уредени съобщителнитѣ сѣрѣства; когато има желѣзници, когато има пѣтица, тогава този народъ напредва промишлено и стопански. Нашето правителство, па и прѣдставителството, ръководими отъ тия съображения, полагатъ всичкитѣ грижи и старания да крѣтосватъ нашето царство съ желѣзници и шосета. Но нека ми бѣде позволено да констатирамъ едно нѣщо прѣдъ васъ, че има страни, има кѣтнина въ България, цѣли окрѣзи, които сж забравени съвсѣмъ въ това отношение, които сж изолирани и които така се борятъ, както се борятъ за своя животъ. Ако има една околия така злѣ осж-

дена, съ зла участъ, това е Орханйиската околия. Отъ една страна, тя отстои 40 км. отъ централната линия далече, а отъ друга страна, отъ линията Пловдивъ—София, отстои на 55—60 км. далече. Ако работата се продължи така, да не се взиматъ никакви мѣрки и да не се загрижава почитаемото правителство да прокара желѣзнопѣтната линия прѣзъ тая околия, тя е осждена на загинаване.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Правихъ бѣлѣжки на трима души и Вамъ сѣмъ принуденъ да направя сѣщата бѣлѣжка. Сега не е на дневенъ редъ въпросътъ за строене, а е въпросътъ за експлоатацията на съществуващитѣ желѣзници.

Я. х. Атанасовъ: Нека се изкаже.

П. Парапановъ: Вѣрно е, г. прѣдседателю, но на-да-ли ще ми се удаде удобенъ случай да се изкажа.

Както знаете, г-да, прѣди нѣколко дена дойде една депутация и поднесе на г. министра една молба за тая цѣль, която депутация молѣ г. министра да има по-близо до сѣрцето си, да се грижи за участъта на тая околия и да внесе тая линия въ закона за желѣзнопѣтнитѣ линии до София или Ново-селин прѣзъ Орхание—Етрополе, прѣзъ Тетеванската околия, за да се свърже съ централната при гара Романъ. Такава молба му се поднесе и се молѣше да внесе тая линия въ закона за желѣзнопѣтната мѣрка на България и да се прѣдвиди — въ тазгодишния бюджетъ не ще може, но въ блѣдния — сума за постройката на това трасе. Азъ бихъ искалъ г. министърътъ да вземе подъ внимание тази молба на жителитѣ отъ Орханйиската околия и да прѣдвиди въ закона тази линия, като за идната година се прѣдвиди нужната сума.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Г. г. народни прѣдставители! Дебатитѣ по тоя параграфъ сж приключени, тѣй като никоѣ не иска вече думата.

Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтицата и съобщенията.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Около десетъ народни прѣдставители говориха по първия параграфъ на прѣдставения отъ мене бюджетопроектъ. Азъ взехъ бѣлѣжки отъ всичко, което се каза, и ще се постарая да отговоря накратко на всѣки отъ тѣхъ. Най-напрѣдъ на г. Такева. Той започна да разисква по въпроса за чл. чл. 152 и 161 отъ конституцията. Него ще остави настрана, защото по този въпросъ Народното събрание се произнесе наврѣме. По г. Такевъ по материята, която ни занимава, направѣ най-строга критика сѣрѣцу неговия шефъ, г. Малиновъ. Той каза: „Азъ, като взехъ Министерството на желѣзницитѣ, намѣрихъ единъ ужасенъ хаосъ“ и е трѣбвало, споредъ него, да надникне въ таванитѣ и въ нѣкои други мѣста, за да разбере добръ работата и подиръ да я устрои. Е добръ, азъ не надникнахъ нито по таванитѣ, нито на други мѣста, а надникнахъ на самата работа и намѣрихъ, че г. Такевъ, когато е излѣзълъ изъ туй министерство, оставилъ е службата осакатена, разстроена, защото досега азъ се мъча, доколкото ми е било възможно, да я уреди.

Н. Мушановъ: И я оправихте.

Министъръ А. Франгя: Оправихъ я и сега ще Ви докажа това. Ще кажа, обаче, и то за честъта на г. Малиновъ, който е управлявалъ дѣтъ и половинъ години това министерство, че макаръ и да не го посѣждаваше толкова, колкото трѣбваше, защото бѣше

занялът съ други важни работи, като министър-председател, поне не я разстрои, защото г. Малиновъ, споредъ всичко, което изучихъ и видяхъ въ министерството не е прѣкръчилъ никой законъ за желѣзницитѣ и не е направилъ това, което направилъ г. Такевъ, който безразборно разгони чиновницитѣ, може-би, хора най-способни. Това ви заявявамъ за честта на г. Малинова.

Г. Такевъ се оплакваше, че азъ, като съмъ длъженъ въ министерството, изгонилъ съмъ нѣкои чиновници. Той имъ каза имената. Азъ съ имена нѣма да се занимавамъ, но ще кажа, че азъ нито единъ чиновникъ не съмъ отчислилъ или изгонилъ, а всичко това, което той каза, се е направило съгласно закона за експлоатацията на желѣзницитѣ, и то възъ основание докладитѣ на дисциплинарния съвѣтъ, който регистрира тамъ, защото азъ не мога нито да отчисля, нито да зачисля отъ персонала, безъ рѣшението на този съвѣтъ. Така щото, г. Такевъ, който говорѣше, че съмъ отчислилъ, казваше нѣща, които не сж вѣрни.

Г. Такевъ поиска още да ви докаже, че имало тукъ работнически въпросъ, мѣсечарски въпросъ. Азъ ще съобща на почитаемитѣ народни прѣдставители, че щастие ли го кажете, моя способност ли — малко ме е ения — но азъ можахъ да усмиря три стачки: първата бѣше въ Варна, дѣто имахме задрѣстени 700 вагона съ търговски стоки на стойност отъ единъ милионъ и половина лева; втората бѣше въ Бургасъ и третата тукъ. Е добръ, тия стачки азъ усмирихъ, азъ потушихъ, безъ да направя това, което сж правила монтѣ прѣдшественици, безъ да дамъ това, което тѣ искаха: първия пѣтъ дадохъ 200 хиляди лева, а втория пѣтъ — 100 хиляди лева. Азъ не дадохъ; азъ уродихъ въпроса по другъ начинъ: безъ шумъ, безъ реклами и, може-би, вие още не сте чули какъ сж помирили тия стачки. Азъ нѣма нужда да ви казвамъ по кой начинъ направихъ това, защото ще изгубя и времето и моето врѣме — самичкъ да се хваля не искамъ. Кажете, че съмъ ималъ щастие, че съмъ билъ способенъ или както щете.

По отношение на манифестацията, която онзи денъ видѣхте, има да кажа, че азъ и нея усмирихъ: азъ глобихъ всички манифестанти съ по една надница, понеже тѣ, безъ да искатъ, съгласно чл. 3 отъ правилника, съгласието ми, сж се отлѣчили отъ службата си. Тѣ дойдоха, обаче, послѣ да искатъ прошка, като казаха, че нѣма вече да вършатъ тия работи, и азъ отбѣвихъ глобитѣ, които замѣнихъ съ строго мѣмрене. И желѣзничаритѣ се съвършено умириха. Поискаха отъ мене мѣсечарство, азъ имъ казахъ, че това е лесно нѣщо, ако искате да унищожимъ правилника, който прави отъ васъ автономна корпорация, то е много лесно. Но нѣма вече осемъ часа работа, нѣма милитарна политика, нѣма повишение, нѣма да се събирате да правите каквото искате, но ще се подчинявате на закона за чиновницитѣ. Дадохъ по половинъ левъ на най-дребнитѣ работници и имъ казахъ, че минимумътъ отсега занапрѣдъ ще бѣде $1\frac{1}{2}$ л., вмѣсто 1 л. Повишението си остана, както бѣше по-прѣди, въ миналия бюджетъ, 700.000 л., отъ една страна, и останаха за нови работници, около 135.000 л., както бѣше миналата година. Казахъ имъ, обаче, вмѣсто да вземамъ нови работници, които да бъркатъ на работата, защото не знаятъ да работятъ — покажете вие сами усърдие, произведете повече работа и азъ ще ви я запламя. Работницитѣ приеха наполовина, защото мислѣха, че азъ искамъ отъ тѣхъ акордъ, да работятъ на парче. Поискаха писмено прошка, и азъ имъ простихъ, съгласно правилника, така щото тѣ самички се подчиниха на държавата, на правителството, а не вие, както бѣше по-прѣди.

Н. Мушановъ: Ама и Вие сте дали, значи, нѣщо.

Министъръ А. Франгя: Дадохъ, г-да, това, което трѣбваше да дамъ. Не казвамъ, че не съмъ далъ, и то всичко вълиза на годината 3.700 л., защото нашитѣ чираци, онѣзи, които отиватъ да се учатъ, ще можеха да живѣятъ съ 1 л. Азъ дадохъ 50 ст. повече и се помирихме.

Подиръ тѣзи малки обяснения, които дадохъ, по отношение бѣлѣжкитѣ, направени отъ почитаемия г. Такевъ, който казва, че азъ съмъ билъ противъ желѣзница въ Пещера, ще кажа само една дума още, за да свърша съ отговора на г. Такева. Азъ ще припомня тукъ на почитаемитѣ г. г. народни прѣдставители голѣмата дума, която казваше нѣкой си Хардлей, отъ Съединенитѣ Съверно-американски щати, когато и тѣ бѣха въ този разгаръ на строене желѣзници; той каза: „Г-да! Желѣзницитѣ корумпиратъ политиката и политиката корумпира желѣзницитѣ“. И туй е право. Досега сме правили погрѣшки, защото въ строенето на нашитѣ желѣзници туряхме политика и партизанство. Отсега занапрѣдъ това нѣма да става — поне, докато ние бъдемъ на власт. Отсега занапрѣдъ, г-да, да знаете, нѣма да правимъ нищо друго, освѣнъ онова, което ползува всички — съ частни работи нѣма да се занимаваме. Поне, докато азъ ще бѣда въ туй министерство, послѣдното ще се занимава само съ строене на линии, които сж отъ обща полза и които могатъ да удовлетворятъ общитѣ интереси, и нѣма да правимъ нито пещерска политика, нито свищовска, нито тутраканска — ще правимъ българска политика, особено по постройката на линиитѣ. (Ржкоплѣскане отъ болшинството)

Сега ще кажа нѣколко думи по отношение на г. Константинова, който сжщо ми направи нѣколко бѣлѣжки. Първата му бѣлѣжка бѣше по отношение на тарифата. Извѣстно е на г. Константинова, като бившъ министъръ на сжщото министерство, което сега азъ имамъ честта да управлявамъ, че министърътъ не прави тарифитѣ, чиновницитѣ сжщо не ги правятъ, а ги прави тарифниятъ съвѣтъ, който се събира всѣка една година, съставенъ отъ секретаритѣ на търговскитѣ камари, отъ всички търговци и индустриалци, които ние канимъ, и отъ чиновницитѣ по тарифитѣ, както и отъ ония, които се занимаватъ съ политическа икономиа у насъ. Сжщото направихме и тази година. Туй бѣше прѣвъ априлий или май, ако се не лъжа. Свирахме тарифния съвѣтъ, на който присѣдствуваше и г. Константиновъ, взехме всички бѣлѣжки, направени отъ търговцитѣ и отъ самия него, и тогава съставихме тарифата. Г. Константиновъ може да има право, като казва, защо, най-насетнѣ, да има тарифа по-евтина за едната страна на България, а по-скѣпа — за другата. Дълженъ съмъ да ви дамъ въ нѣколко думи нѣкои обяснения.

Ако имахме една търговска флота по Дунава, тогава г. Константиновъ можеше да обоснове това, което казва. Но азъ не желая никога да идатъ паракодитѣ на другитѣ търговски компании и да взематъ да прѣвозватъ нашата стока. Туй е първото. Дѣто ще рече — този въпросъ много добръ се поиздига отъ търговскитѣ камари — докатога ние не се проникнемъ отъ това, да видимъ и нашето знаме да прави каботажна служба, отъ Силистра до Видинъ, дотогава ние ще се стараемъ да не оставимъ чуждитѣ компании да се ползватъ отъ прѣвоза на нашитѣ стоки. Второ, защото това, което иска г. Константиновъ, не го искатъ нито отъ Русе, нито отъ Видинъ, нито отъ Ломъ, нито отъ Силистра, нито отъ Тутраканъ.

Н. Константиновъ: Азъ го искамъ, г. министре, за всѣкъдѣ, не само за Свищовъ.

Министър А. Франгя: Моля Ви се, г. Константиновъ, изслушайте ме за минутка. — Казвамъ, че г. Константиновъ има право да го иска; никой не ще му оспори това право, но ще кажа друго: защо най-сетия събрите, които сж по-близо къмъ Регенсбургъ, къмъ горния Дунавъ, не искатъ това, ами ние даваме на тяхъ едно намаление отъ 10 л. на вагонъ, и вземаме по 2—3.000 вагона да носимъ прѣзъ Бургасъ и Варна. Каквото и да кажемъ за тарифитъ, стоката, сама по себе си, ще намѣри своя път и този път е тамъ, дѣто е по-лесенъ, по-евтинъ и по-бързъ. Насила, съ тарифата не се поведига нито търговия, нито градъ — нищо. Трѣбва да знаете, че това е естественъ законъ. Търговецътъ самичъкъ си прави смѣтка и казва: азъ тамъ ще намѣри пазаръ и тукъ ще мина, защото тукъ пътятъ е по-лесенъ и по-евтинъ. Но при всичко това, всѣка една година ние събираме нашитъ търговци и индустриалци, и онѣзи лица, които се занимаватъ съ политическа икономия, както и нашитъ чиновници, и съставляваме тарифата. Дѣто ще рече тарифата е съставена тъй, както интереситъ на нашитъ търговци и индустриалци изискватъ. Г. Константиновъ има право, че въ тарифата има погрѣшки, има недъзи, но недъжитъ не могатъ да се поправятъ отъ единъжъ, тѣ се поправятъ полека-лека. Не може да направи всичко отеднѣжъ една млада тържава, която има конвенции насамъ, конвенции нататъкъ, която най-сетия се грижи да не остави ориенталцитъ отъ татъкъ да взематъ нашитъ прѣвози къмъ Деде-Агачъ, защото, ако намалимъ нѣщо, всичкитъ стоки ще отидатъ изеднѣжъ къмъ Деде-Агачъ, а отъ Деде-Агачъ ориенталцитъ илватъ и подъ рѣка правятъ едно намаление съ 50%, безъ да го знаемъ ние. Даже по едно врѣме се скарахме съ тяхъ и казахме, че не искаме да присѣтствуваме на convention à quatre, ние сме независими, тукъ е нашата кѣща, нека ни оставятъ на мира. Та, искаме да кажа, че тарифното дѣло е едно много сериозно, много важно и деликатно дѣло, та не можемъ да направимъ изеднѣжъ това, което се иска; ще го правимъ полека-лека, като вземаме, разбира се, въ внимание съвѣтитъ на г. Константинова, който, и като бившъ министъръ, и като търговецъ, и като умненъ човекъ, ни дава. Напр., той ни каза да прикачимъ вагона за стока, която подлежи на развала. Ние направихме туй нѣщо и търговцитъ сж довольни. Даде ни и други съвѣти — отеднѣжъ ги приехме, но сега засега не можемъ да направимъ отъ всичко, което той иска отъ насъ. Ще го направимъ полека-лека и то, както рекохъ, да даде Господъ въ нѣколко врѣме да видимъ наше знаме да прави тази каботажна служба, която ще ни принесе голѣма полза, ако неката, икономическа, ако искате, политическа и социална. Но трѣбва да направимъ непрѣмѣнно това единъ денъ.

По отношение на нашитъ чиновници бюрократи, истина е, че азъ получихъ такава депеша, за която г. Константиновъ каза нѣколко думи, като прочете даже и депешата. Нѣкой си Котевъ телеграфира, че е отишълъ на една станция да иска вагонъ и нашиятъ чиновникъ го избѣскалъ, изпѣдилъ го и го наругалъ. Азъ тутакси, като получихъ депешата, заповѣдахъ да го отстранятъ даже, да направятъ една анкета и, ако това оплакване излѣзе вѣрно, непрѣмѣнно ще бъде отчисленъ. Но не може отеднѣжъ да бъде отчисленъ, безъ да знаемъ, да-ли той е извършилъ това дѣяние, споредъ мене, защото да наругаешъ безъ причина единъ търговецъ, който, като мющери, иде да иска вагони и да ти плаща, е една простѣшка непросѣтка. Та, азъ направихъ разпореждане да се анкетира случката, защото, може-би, този търговецъ, може-би, най-честенъ човекъ, да е отишълъ той да наругае чиновника, който си е гледалъ работата или, може-би, да е билъ въ едно не-

трѣзвено положение. Трѣбва да се разпита работата и тогава да се обвинява чиновникътъ.

Н. Константиновъ: Искатъ да кажа, г. министре, че това не е единственъ случай; посочихъ го като прѣсенъ примѣръ.

Министър А. Франгя: Зная. Бждете увѣрени, г. Константиновъ, че азъ разследвамъ всички случаи, които идватъ до моето знание, и на всѣки единъ отдавамъ онова, което той заслужва. Имаше нѣколко случаи, по които азъ направихъ това, което трѣбваше да направя.

Г. Константиновъ повдигна единъ другъ въпросъ, че досега не е имало едно управление между двѣтъ министерства, което да ръководи тарифната работа. Това е истина. Напр., безъ да знае Министерството на желѣзницитъ, Министерството на търговията и земледѣлието отива и съ единъ законъ дава 35% отъ най-низкитъ тарифи. Този законъ се явява тукъ, въ Народното събрание, и както, въобще, ставатъ работитъ, народнитъ прѣдставители вдигатъ рѣка и го гласуватъ безъ да питатъ министъра на общественитъ сгради, какво става съ това законоположение; даже, може-би, той и да не е билъ въ Събранието. Подиръ това този законъ се прилага и какво излиза? Излиза, че отъ най-низкитъ тарифи, като дадемъ 35%, не остава нито за гориво, нито за масло, което употребяваме за желѣзницитъ, почти нищо. Тази работа трѣбва да се поправи. Азъ съмъ приготвилъ единъ законопроектъ и още въ тази сесия, прѣзъ м. м. февруарий или мартъ ще има да наредимъ туй нѣщо. Г. Константиновъ има право, дѣто говори и за 35% за брашното. Занапрѣдъ ще направимъ по-висока тарифа за брашното, защото брашното струва повече отъ житото. И по туй има приготвенъ законопроектъ, и него ще прѣдставя на врѣме.

По отношение чиновницитъ, азъ ви прѣдставихъ единъ бюджетъ. Казахъ ви, че намѣрихъ осакатени служби. Г. Буровъ ви каза нѣщо, което азъ трѣбваше да кажа, че отъ двѣ години — отъ 1909 до 1910 г. — азъ нѣмамъ статистики, азъ нѣмамъ човекъ, който да води тази работа. Не мислете, че е много лесно да намѣри единъ добъръ чиновникъ за търговското отдѣление, за рекламационното отдѣление. Всѣки денъ имаме рекламации отъ Европа и отъ тукашни търговци. И като намѣрихъ тази служба осакатена, азъ трѣбваше да търся причинитъ за това, и ето какво ми казаха моитъ директори: „г. Такевъ, за да може да унищожи даже службитъ не тъй, както трѣбва, защото има законъ, какво направи? Въ своя бюджетъ, намѣсто секретаръ, прѣдвидѣлъ секретаръ-юрисътъ, намѣсто дѣловодителъ прѣдвидѣлъ друга длѣжностъ, и по този начинъ унищожи всичкитъ служби. Дирекцията остана саката по този начинъ и не можа да работи цѣла година“. Азъ не можахъ да назнача чиновници. Онова, което направихъ, даже съ рискъ да изгубя мѣстичката популярностъ, която имамъ между моитъ приятели, то е, че азъ не прѣкрачихъ закона; мене ме натиснаха, казаха ми: „Назначихъ партизани“; но азъ партизанства въ службата не ща, и казахъ на приятелитъ слѣдующото: „Искате ли да имате цѣлото население за партия, оставете ме да ви пробера единъ персоналъ отъ хора, способни, честни, и като задоволя интереситъ и нуждитъ на цѣлото население, ще ви дамъ като партия цѣлото население. Туй казахъ. Не може г. Такевъ да ме обвинява, че съмъ отчислявалъ и изгонвалъ хората. Онѣзи отчисления, които станаха, направихъ ги дисциплинарниятъ съвѣтъ, защото, съгласно закона, азъ нѣмамъ право да отчислявамъ. Обаче, за висшия персоналъ, като г. Назарова — и за да подчертая въ отговоръ на г. Такева, че за г. Назарова въ рапорта на дисциплинарниятъ съвѣтъ е отбѣлзано,

между другото, че не е способен да работи, и нѣма и нужниятъ денъ, който законътъ изисква.

Говори г. Буровъ. Азъ му благодаря за тази хубава апология, която направи по отношение желѣзницитѣ. Той не хвали мене, той не хвали най-сетнѣ и чиновницитѣ ми, той похваля дѣлото, което е общо българско дѣло. То, наистина, се дължи на българския гений, то е създадено отъ български капитали, отъ български умове и отъ български. Та, ако днесъ имаме желѣзници, трѣбва добръ да обърнемъ внимание на тѣхъ, колкото е възможно, по-много да помогнемъ да ги снабдимъ съ всичко нужно; защото, колкото повече снабдяваме желѣзницитѣ съ онова, което имъ е нужно, толкова по-големи приходи ще имаме. Виждате, че отъ нѣколко врѣме насамъ — за мое щастие — катастрофи нѣмахме, оплакване отъ търговци нѣмахме, и това, което е важно, то е че можахме да изнесемъ тазгодишната реколта, безъ да имаме онѣзи виканици и онѣзи негодувания отъ търговцитѣ, които имаме миналитѣ години, когато даже реколтата бѣше по-малка.

Ще ви кажа едно: тази година имаме 72 милиона кгр. цѣвкло, за туй цѣвкло ние трѣбваше да дадемъ 280 вагона въ продължение на цѣли три мѣсеца. Азъ ги дадохъ. Тази година прѣдвидихме да купимъ вагони, за да нѣма оплаквания отъ липса на такива. И азъ можахъ на врѣме да доставя тия вагони, за да мога да услужа на хората. Нашето желѣзнопътно дѣло има още голѣми недостатѣци. У насъ липсватъ гаражи, липсватъ инсталации за водоснабдяване, липсватъ още вагони, липсватъ ремизи за нашитѣ вагони, липсватъ ремизи за машинитѣ. Когато г. Буровъ има добрината да попита: защо отъ година на година се харчатъ повече пари за тия вагони, ще му отговоря много лесно: вагонитѣ и машинитѣ работятъ непрѣстанно; не както въ странство да останатъ въ ремизитѣ да ги очистятъ на 24 часа или три дена, а стоятъ непрѣстанно нечисти и както сѣ неуредени, то се знае, че се изтриватъ и развалятъ по-лесно, и затуй именно отъ година на година ще видите, че трѣбватъ по-много пари, за да можемъ да ги туримъ въ редъ да служатъ. Ще ви кажа още, че тази година при Варна, при Пловдивъ, при Русчукъ напиха инвентаренъ материалъ, особито машини за 10—11 милиона лева стоятъ на открито небе. И какво искате отъ една машина, когато ще влѣзе въ нея вода, ще замръзне и, когато искате да я стоплите, ще се пукне нѣкой трѣба. И какъ искате, като нѣмаме онова, което ни трѣбва, да можемъ да вършимъ тази голѣма тежка работа, която трѣбва да вършимъ. При всичко това, обаче, при всички тѣзи недостатѣци и неудобства, недѣйте забравя, че българскитѣ желѣзнопътни линии отъ онази година досега дадоха цѣли 11 милиона лева чистъ приходъ. Даватъ значи възможностъ да плащате 4% върху 252 милиона лева, които струватъ нашитѣ линии; и когато азъ думамъ, че на директора, който управлява тѣзи линии — не искамъ съгласно закона 10,050 л. — трѣбва да се дадатъ поне 9,000 л., намиратъ се хора, които казватъ, че това било много. Е добръ, за човѣка, на когото даватъ въ рѣцѣтѣ четвъртъ милиардъ, на когото довъряватъ вашия животъ, вашия имотъ — защото най-сетнѣ стига една катастрофа да стане, хиляди жертви ще дадемъ — 9,000 л. не сѣ много. Сърбитѣ даватъ на своя директоръ 24,000 л., ромжнитѣ — 34,000 л., ние ще му дадемъ 9,000 л., и пакъ намирате, че е много.

И понеже не желая да ви отнемамъ врѣмето, азъ ще ви моля да приемете бюджета тѣй, както се докладва; прѣди, обаче, да сторите това, ще ви кажа още двѣ думи по поводъ изложеното отъ г. Бурова.

Г. Буровъ ви каза, че тази година е изразходвано 1,300,000 л. за каменни вѣглища отъ кардифъ. Ние консумираме на денъ по 600 тона вѣглища; да

не се забравя. Перникъ не може да ни достави това, което намъ е нужно, защото, отъ една страна, нашата индустрия расте, а, отъ друга страна, хората почватъ сега да иматъ нужда повече отъ това гориво. И Перникската мина съ тѣзи 1,200 тона, които може да изкара на денъ, не може да удовлетвори насъ съ 600 и да даде на цѣлото население.

В. Кознички: Бобовдолската мина може да помогне.

Министъръ А. Франгя: Перникската мина може да ни помогне съ 250—300 тона нормално; нѣкой пътъ дава 600, нѣкой пътъ 200; нѣкой пътъ нищо. Но ние не можемъ да чакаме да ни доставя тя, защото, ако нѣмате единъ складъ отъ вѣглища, който да стои въ резерва винаги, знаете ли какво можемъ да очакваме единъ денъ? Единъ денъ, при една, каквато и да е малка компликация, можемъ да спремъ желѣзницитѣ. Затуй азъ помолихъ Министерския съветъ да ми даде кредитъ да доставимъ вѣглища отъ странство, за да имаме винаги единъ складъ готовъ за всяка евентуалностъ. И този кредитъ ми се даде. Ето защо се харчатъ толкова пари; защото иначе, знаете ли какво може да стане съ една стачка на работницитѣ въ Перникъ? — можемъ да спремъ желѣзницитѣ.

Прѣзъ м. августъ азъ трѣбваше да спра товарнитѣ вагони за два дена; и ще ви изповѣдамъ защо — защото нѣмахъ вѣглища. Докато пристигнатъ параходитѣ отъ Англия, които бѣха на пътъ вече — защото знаете, че ако има буря, параходитѣ не могатъ да дойдатъ на врѣме: тѣ трѣбваше да дойдатъ на 8 августъ, а дойдоха едва на 11 — по нѣмане на вѣглища азъ спрѣхъ товарнитѣ вагони за два дена, безъ да напърбя интереситѣ на търговцитѣ. Затова ви думамъ, че първото нѣщо, което трѣбва да имате прѣдъ видъ за нашитѣ желѣзници сѣ вѣглищата; второ — водоснабдяването, защото нѣкой пътъ носимъ вода съ резервоарни вагони; трето — липсватъ ни гаражни линии. И вие, които се оплаквате, че не могатъ да се разтоварватъ вагонитѣ, недѣйте забравя, че нѣмаме тѣй нареченитѣ развѣдочни линии; и вагонитѣ стоятъ на една страна и ние харчимъ много за маневриране, както правимъ досега. Ние искахме да направимъ една гаражна линия на едно градско мѣсто при Софийската гара. Градскитѣ съветъ ни поиска 4 милиона лева за това мѣсто, макаръ мѣстото да се намира въ пустата циганска махала.

Та, желѣзницитѣ, наистина, сѣ едно общонародно дѣло отъ най-голѣма важностъ, и затуй народнитѣ прѣдставители трѣбва да обърнатъ най-голѣмо внимание на него. Виждате, че това дѣло не взема пари да ги прахосва, ами ги дава въ приходъ. Когато върху 252-та милиона лева тази година добивате 4% — а ние сме правили заеми съ 5—6% — азъ мисля, че идущата година ще ви дадемъ 5—6% и по този начинъ ще плащаме лихвитѣ на това, което сме взели на заемъ.

Н. Апостоловъ: Значи, другитѣ прахосватъ?

Министъръ А. Франгя: Не прахосватъ. Напротивъ, вие прахосвахте по постройката на линиитѣ, защото турихте партизанство въ тѣхъ; и ако не бѣхте турили партизанство, ние днесъ не щѣхме да се мѣчимъ да правимъ други линии, за да поправяме грѣшитѣ. Ето тамъ е това, което казахъ по-рано за американаца, че политиката корумпира желѣзницитѣ и желѣзницитѣ корумпиратъ политиката.

Азъ ще свърша, г-да, и кадо ви заявявамъ, че вземамъ всички бѣлѣжки въ внимание и че идущата година ще се постарая да приготвя всичко, каквото е нужно да се реформира това общонародно

дѣло, въ смисълъ, да можемъ да удовлетвори́мъ нуж-
дитѣ на населението, за да може то наистина да ви-
даде още по-голѣми приходи, моля ви да **приемете**
моя бюджетъ тъй, както е представенъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Г. г. на-
родни прѣдставители! Ще се гласува. Ония, които
приематъ § 1 тъй, както се докладва отъ г. доклад-
чика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„Глава II.

„Веществени разходи.

„§ 2. За купуване, прѣвозъ и мито на инвентарни
прѣдмети и мобили; писмени и чертежнишки мате-
риали; такси за писма и телеграми; чистене комп-
нитѣ и канцеларитѣ; пране креватни принадлеж-
ности и кърпи за централното управление; обявле-
ния и публикации — 20.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 2 тъй, както се докладва, моля, да си вдиг-
натъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 3. Освѣтление съ електрическа енергия и ото-
пление помѣщенията на Главната дирекция —
10.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Моля, които
приематъ § 3 тъй, както се докладва, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 4. Наемане помѣщения — 50.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 4, както се докладва, моля, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 5. Разноски за прѣвози на суми въ странство
и разлика въ курса на чуждитѣ монети — 15.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 5, както се докладва, моля, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 6. Облѣкло и обуца на разсилнитѣ — 2.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 6, както се докладва, моля, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 7. Вносъ въ международния желѣзнопътенъ
конгресъ и припадающата се частъ отъ разноскитѣ
по поддържането вагонитѣ на C-ie Internationale des
Wagons-Lits, пътующихи по българскитѣ държавни
желѣзници — 1.600 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 7, както се докладва, моля, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„§ 8. Купуване списания, вѣстници и печатни
книги — 2.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
матъ § 8, както се докладва, моля, да си вдигнатъ
ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ (Чете)

„Глава III.

„§ 9. Станционна и влагалищна служба.

1 чиновникъ I класъ	4.500 „
3 чиновници II класъ	по 4.200 = 12.600 „
4 чиновници III класъ	„ 3.900 = 15.600 „
5 чиновници IV класъ	„ 3.600 = 18.000 „
8 чиновници V класъ	„ 3.800 = 26.400 „
18 чиновници VI класъ	„ 3.000 = 54.000 „
40 чиновници VII класъ	„ 2.700 = 108.000 „
81 чиновници VIII класъ	„ 2.400 = 194.400 „
110 чиновници IX класъ	„ 2.220 = 244.200 „
140 чиновници X класъ	„ 1.800 = 252.000 „
60 ученици I разредъ	„ 1.200 = 72.000 „
40 ученици II разредъ	„ 960 = 38.400 „
45 ученици III разредъ	„ 840 = 37.800 „
1 началникъ на Софийското влагалище	4.200 „
1 касиеръ на Софийското влагалище	3.000 „
3 началници на влагалища:	
Пловдивъ, Бургазъ и Варна	по 3.900 = 11.700 „
3 касиери на влагалищата: Плов-	
дивъ, Бургазъ и Варна	„ 2.700 = 8.100 „
1 главенъ контролоръ IV класъ	3.600 „
3 контролори по влаковетѣ	
I разредъ	по 3.000 = 9.000 „
3 контролори по влаковетѣ	
II разредъ	„ 2.700 = 8.100 „
35 началници влакове I разредъ	„ 2.400 = 84.000 „
37 началници влакове II разредъ	„ 2.040 = 75.480 „
56 началници влакове III разредъ	„ 1.800 = 100.800 „
23 кондуктори I разредъ	„ 1.680 = 38.640 „
25 кондуктори II разредъ	„ 1.440 = 36.000 „
20 кондуктори III разредъ	„ 1.200 = 24.000 „
8 ученици кондуктори I разредъ	„ 960 = 7.680 „
18 ученици кондуктори II разредъ	„ 840 = 15.120 „
50 спирачи I разредъ	„ 1.320 = 66.000 „
75 спирачи II разредъ	„ 1.140 = 85.500 „
93 спирачи III разредъ	„ 960 = 89.280 „
130 спирачи IV разредъ	„ 840 = 109.200 „
125 ученици спирачи	„ 720 = 90.000 „
10 маневристи I разредъ	„ 2.220 = 22.200 „
15 маневристи II разредъ	„ 1.920 = 28.800 „
15 маневристи III разредъ	„ 1.680 = 25.200 „
10 маневристи IV разредъ	„ 1.440 = 14.400 „
13 ученици маневристи I разредъ	„ 840 = 10.920 „
9 ученици маневристи II разредъ	„ 720 = 6.480 „
41 стрѣлочници I разредъ	„ 1.320 = 54.120 „
49 стрѣлочници II разредъ	„ 1.140 = 55.860 „
95 стрѣлочници III разредъ	„ 960 = 91.200 „
180 стрѣлочници IV разредъ	„ 840 = 109.200 „
72 ученици стрѣлочници	„ 720 = 51.760 „
2 магазинери I разредъ	„ 2.220 = 4.440 „
5 магазинери II разредъ	„ 1.920 = 9.600 „
8 магазинери III разредъ	„ 1.680 = 13.440 „
10 магазинери IV разредъ	„ 1.440 = 14.400 „
10 магазинери V разредъ	„ 1.200 = 12.000 „
3 ученици магазинери I разредъ	„ 960 = 2.880 „
4 ученици магазинери II разредъ	„ 840 = 3.360 „
4 вратари II разредъ	„ 1.140 = 4.560 „
4 вратари III разредъ	„ 960 = 3.840 „
3 вратари IV разредъ	„ 840 = 2.520 „
1 лампистъ I разредъ	1.320 „
9 ламписти II разредъ	по 1.140 = 10.260 „
2 ламписти III разредъ	„ 960 = 1.920 „

6 ламписти IV разредъ	по 840=	5.040 „
2 раздавачи на извѣстия I разредъ	„ 1.320=	2.640 „
5 раздавачи на извѣстия II разредъ	„ 1.140=	5.700 „
12 раздавачи на извѣстия III разредъ	„ 960=	11.520 „
3 раздавачи на извѣстия IV разредъ	„ 840=	2.520 „
1 нощенъ пазачъ II разредъ	„	1.140 „
12 нощни пазачи III разредъ	по 960=	11.520 „
14 нощни пазачи IV разредъ	„ 840=	11.760 „
45 прѣносвачи I разредъ	„ 720=	32.400 „
92 прѣносвачи II разредъ	„ 600=	55.200 „
3 кантарджии II разредъ	„ 1.140=	3.420 „
4 кантарджии III разредъ	„ 960=	3.840 „
3 кантарджии IV разредъ	„ 840=	2.520 „
17 перачки и чистачки на резервни стаи II разредъ	„ 600=	10.200 „
1 ревизоръ телеграфенъ, чиновникъ III кл.	„	3.900 „
Нему пѣтни и дневни безотчетно 75 л. мѣсечно	„	900 „
1 механикъ телеграфенъ II разредъ	„	2.700 „
2 механици телеграфни IV разредъ	по 2.220=	4.440 „
1 механикъ часовникарь III разредъ	„	2.400 „
1 механикъ часовникарь V разредъ	„	1.920 „
10 телеграфни надзорници I разредъ	по 1.680=	16.800 „
10 телеграфни надзорници II разредъ	„ 1.440=	14.400 „

Пѣтни и дневни безотчетно на трима телеграфни механици и двама механици часовникари по 40 л. мѣсечно одному „ 480= 2.400 „

Пѣтни и дневни безотчетно на 20 телеграфни надзорници по 30 л. мѣсечно одному „ 360= 7.200 „

2 дѣловодители, единъ за Софийската гара и единъ за Софийското влагалище IV разредъ „ 2.220= 4.440 „

3 дѣловодители, по единъ за влагалището Пловдивъ, Бургазъ и Варна VI разредъ „ 1.680= 5.040 „

6 книговодители: трима за Софийската гара, по единъ за гаритѣ: Бургазъ и Варна и единъ за влагалище София VII разредъ „ 1.440= 8.640 „

Въ станционната и влагалищна служба се прѣдвждатъ 45 прѣносвачи I разредъ и 92 II разредъ. Независимо отъ тѣхъ има и други 390 души волнонаемни прѣносвачи, които се плащатъ отъ хамалието, що се събира отъ изпращачи и получатели на стоки, прѣвозвани отъ желѣзницата, което възлиза годишно 295 хиляди лева. Бюджетарната комисиия, като има прѣдъ видъ, че тази служба страда въ извѣстни отношения, рѣши, щото всички прѣносвачи да станатъ държавни чиновници, като се плащатъ по 720 л. на годината и прѣдвидѣ всичко 500 души. Въ такъвъ случай разходътъ, който ще се направи, ще може да се компенсира отъ приходитѣ, които се прибиратъ. Тѣзи приходи възлизатъ на 295 хиляди лева, плюсъ заплатитѣ на досегашнитѣ прѣносвачи — 85.800 л., тѣй щото всичко става 380.800 л. Срѣщу тѣхъ ще имаме единъ разходъ отъ 360 хиляди лева, значи добива се една икономия въ полза на казната.

По такъвъ начинъ § 9, вмѣсто 2.735.820 л., става 3.008.220 л. Обаче срѣщу това увеличение отъ 272.400, въ слѣдствие промѣната съ прѣносвачитѣ, на приходъ мина една сума отъ 380.800 л.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Тази мѣрка, която е прѣдвидѣла бюджетарната комисиия, е твърдѣ умѣстна. Не съмъ съгласенъ, обаче, съ това, дѣто г. министърътъ иска да направи тази печалба. Г. докладчикътъ ни каза, че отъ приемането на служба 500 души прѣносвачи по 720 л. на годината, като се прави смѣтка отъ туй, което се е получавало прѣвъ течение на миналитѣ години отъ хамалие, ще имаме 20 и нѣколко хиляди лева повече приходъ, отколкото разходъ. Азъ прѣдполагамъ — и което е твърдѣ вѣрно — че приходътъ не ще бѣде само 20 и нѣколко хиляди лева повече, а ще бѣде много повече отъ два пѣти по толкозъ, защото работата на българскитѣ държавни желѣзници се увеличава, а щомъ работата се увеличава, и приходътъ отъ тия 15 ст. хамалие ще се увеличи. Нѣма съмнѣние, отъ друга страна, че, като се увеличи приходътъ и работата, и работницитѣ на тази работа трѣбва да бѣдатъ повече. Азъ мисля, че 500 прѣносвачи сѣ малко, въ сравнение съ очаквания приходъ отъ туй хамалие. Затуй азъ прѣдлагамъ, вмѣсто 500, да бѣдатъ 550 души. Разликата, която повидимому изглежда повече, ще бѣде покрита отъ повечето приходъ, отъ по-голѣмата манипулация при работата, която ще имаме въ бѣдѣще.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Има думата г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ А. Франгя: Г. Константиновъ! Вие знаете, че тая реформа, може да се каже, се дължи пакъ на Васъ, като единъ вѣщъ търговецъ, защото, когато говорихме по тарифитѣ, Вие казахте.

Н. Константиновъ: Благодаря.

Министъръ А. Франгя: Ние поискахме да облекчимъ търговцитѣ, които прѣнасятъ стоки и за да има по-голямъ контролъ надъ хамалитѣ и за да можемъ да плащаме ние онѣзи 15 ст., които вие давахте на хамалитѣ прѣди — а вие имъ давахте не 15, а повече, и 30 и 40 ст., защото имъ давахте и бакшишъ — ние ще събираме тия пари, хамалието, и ще ги поддържаме. Засега г. Константиновъ, споредъ изчисленията не само мои, но и на директора, и на чалницитѣ, ние турихме 100 души повече, но азъ ви заявявамъ, че ако имаме повече приходъ, полека-лека ще увеличаваме и хамалитѣ. Та, бѣдете спокойни. Ние не искаме въ ущърбъ на търговцитѣ да правимъ икономия.

Н. Константиновъ: Вънъ отъ бюджета не можете да ги увеличавате.

Министъръ А. Франгя: Та, желалъ бихъ онова, което е, да си остане тѣй, и ако имаме повече приходъ, ще вземемъ повече служаци и ще плащаме повече на тия служаци, хамалии.

Н. Константиновъ: Не можете да увеличите повече служацитѣ вънъ отъ бюджета.

Министъръ А. Франгя: Нѣма да се нахърнятъ интереситѣ на никой търговецъ. Ще имате стоката си винаги наврѣме разтоварена. Така че, нека си остане тѣй.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Никой не иска думата, ще се гласува § 9. Ония отъ васъ, които приематъ този параграфъ, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)**„Глава IV.****„Веществени разходи.**

„§ 10. Формено облекло на стрѣлочниците, спирачите, раздавачите на извѣстия, прѣносвачите, нощните пазачи, вратарите, телеграфните надзорници, ламписти-тенежеджии, ламписти-чистачи и лаборанти — 50.000 л.“

Въ този параграфъ стана слѣдното измѣнение: сумата 50.000 л. се увеличава съ 2.500 л., въ слѣдствие на тѣзи 500 души хамали, на които ще се купятъ шатки и блузи — по петъ лева на човекъ.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ параграфа, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 11. Купуване, прѣвозъ и мито на телеграфни материяли, телеграфни стѣлбове, апарати, принадлежности на апаратите, телефони, часовникарски инструменти и принадлежностите имъ и перонни часовници — 60.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 11, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 12. Километрическо възнаграждение и за прѣносуване на прѣвозния персоналъ по движението — 315.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 12, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 13. Маневрени пари на станционния персоналъ (маневристи и стрѣлочници) за извършване маневрите въ по-големите гари — 50.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 13, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 14. Обезщетение за изгубени и поврѣдени стоки и захванати пратки по желѣзниците — 1.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 14, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 15. Товаряне и разтоваряне на стоки отъ параконитѣ по Дунава въ вагоните и обратно — 6.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 15, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)**Глава V.****„§ 16. Заплата на личния съставъ.****а) Магазия София.**

1 началникъ на магазинята, чиновникъ IV класъ 3.600 л.
1 помощникъ-началникъ, чиновникъ VI кл. 3.000 „

1 книговодителъ IV разредъ 2.220 л.
4 книговодители V разредъ по 1.920=7.680 „
3 книговодители VI разредъ „ 1.680=5.040 „
2 книговодители VII разредъ „ 1.440=2.880 „
6 раздавачи на материяли I разредъ „ 1.320=7.920 „
2 раздавачи на материяли II разредъ „ 1.140=2.280 „
1 помощникъ-архиваръ-регистраторъ II разредъ „ 1.680 „
2 писари II разредъ по 1.080=2.160 „
2 разсилни III разредъ „ 960=1.920 „
1 нощенъ пазачъ II разредъ „ 1.080 „
1 нощенъ пазачъ III разредъ 960 „

„б) Магазия Русе.

1 началникъ на магазинята, чиновникъ IV класъ 3.600 л.
1 книговодителъ IV разредъ 2.220 „
1 книговодителъ V разредъ 1.920 „
1 книговодителъ VII разредъ 1.440 „
4 раздавачи на материяли I разредъ по 1.320=5.280 „
1 помощникъ-архиваръ-регистраторъ I разредъ 1.920 „
1 писаръ II разредъ 1.080 „
1 разсиленъ III разредъ 960 „
2 нощни пазачи II разредъ по 1.080=2.160 „

„в) Магазия Бургасъ.

1 началникъ на магазинята, чиновникъ VI класъ 3.000 л.
1 книговодителъ IV разредъ 2.220 „
1 книговодителъ VI разредъ 1.680 „
2 раздавачи на материялите II разредъ по 1.140=2.280 „
1 помощ.-архиваръ-регистраторъ III разредъ 1.440 „
1 писаръ II разредъ 1.080 „
1 разсиленъ III разредъ 960 „
1 нощенъ пазачъ II разредъ 1.080 „

„За депа: Плъвенъ, Горна-Орѣховица, Каспичанъ, Варна, Саранбей, Пловдивъ, Търново-Сейменъ и Нова-Загора.

5 книговодители VI разредъ по 1.680=8.400 л.
3 книговодители VII разредъ „ 1.440=4.320 „
4 раздавачи на материялите III разредъ „ 960=3.840 „
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Ще се гласува, г-да. Тия, които приематъ § 16 тѣй, както се докладва, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 17. Вжлениари и работници по товаряне и разтоваряне разни материяли и за пазене магазините и складовите — 110.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуващъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 17, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)**„Глава VI.****„Поддържане желѣзнопътните линии.****„§ 18. Заплата на личния съставъ.**

5 секционни инженери I класъ по 5.400= 27.000 л.
3 секционни инженери II класъ „ 4.800= 14.400 „

3 секционни инженери III разредъ по 4.500	13.500 л.
1 помощникъ секционенъ инженеръ III кл.	4.500 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безотчетно по 75 л. мѣсечно одному	по 900= 10.800 „
2 помощници секционни инженери IV класъ	4.200= 8.400 „
2 помощници секционни инженери V класъ	3.900= 7.800 „
2 помощници секционни инженери VI класъ	3.600= 7.200 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безотчетно по 60 л. мѣсечно одному	720= 4.320 „
1 платець IV разредъ	2.220 „
1 ревизоръ на желѣзнитѣ конструкции, чиновникъ VII класъ	2.700 „
1 ревизоръ на желѣзнитѣ конструкции, чиновникъ VIII класъ	2.400 „
На двамата пѣтни и дневни безотчетно по 50 л. мѣсечно одному по 600=	1.200 „
3 ревизори на желѣзнитѣ конструкции, чиновници IX класъ	2.220= 6.660 „
3 ревизори на желѣзнитѣ конструкции, чиновници X класъ	1.800= 5.400 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безотчетно по 30 л. мѣсечно одному	360= 2.160 „
25 пикьори I разредъ	2.400= 60.000 „
15 пикьори II разредъ	2.220= 33.300 „
18 пикьори III разредъ	1.920= 34.560 „
46 надзиратели II разредъ	1.560= 71.760 „
66 надзиратели III разредъ	1.440= 95.040 „
89 надзиратели IV разредъ	1.320= 117.440 „
120 кантонери I разредъ	960= 115.200 „
150 кантонери II разредъ	840= 126.000 „
330 кантонери III разредъ	720= 237.600 „
3 дѣловодители рисувачи III разредъ	2.400= 7.200 „
2 дѣловодители рисувачи IV разредъ	2.220= 4.440 „
5 дѣловодители рисувачи V разредъ	1.920= 9.600 „
2 дѣловодители рисувачи VI разредъ	1.680= 3.360 „
2 помощници-архиваръ-регистратори II разредъ	1.680= 3.360 „
7 помощници-архиваръ-регистратори III разредъ	1.440= 10.080 „
6 писари I разредъ	1.200= 7.200 „
6 писари II разредъ	1.080= 6.480 „
5 писари III разредъ	960= 4.800 „
11 разсилни	960= 10.560 „
1 литографъ-хелиографичкъ II разредъ	1.560 „
3 тенекеджии стѣклари II разр. по 1.560=	4.680 „
5 тенекеджии стѣклари III разр. „ 1.440=	7.200 „
1 химикъ, заведующъ импрегнациитѣ V кл. Нему пѣтни и дневни безотчетно по 75 л. мѣсечно	900 „
1 химикъ, неговъ помощникъ, чиновникъ VIII класъ	2.400 „
Нему пѣтни и дневни безотчетно по 60 л. мѣсечно	720 „
2 надзиратели по импрегнациитѣ III разредъ по 1.920=	3.840 „
1 машинистъ по импрегнациитѣ I разредъ	3.000 „
1 машинистъ по импрегнациитѣ IV разр.	2.220 „
1 машинистъ по импрегнациитѣ VI разр.	1.800 „
2 огньари по импрегнациитѣ III разредъ по 1.680=	3.360 „
4 пазачи IV разредъ „ 840=	3.360 „
6 градинари „ 1.320=	7.920 „
Въ този параграфъ комисията направи слѣднитѣ измѣнения. Пѣтнитѣ и дневнитѣ безотчетно на всичкитѣ секционни инженери — 11 души — и на тѣхния помощникъ се увеличаватъ отъ 75 л. мѣсечно на 100 л. мѣсечно, или 1.200 л. годишно одному. Цѣлата сума, вмѣсто 10.800 л., става 14.400 л. На помощни-	

цитѣ секционни инженери отъ IV, V и VI класове пѣтнитѣ и дневнитѣ безотчетно се увеличаватъ ст. 15 л. — отъ 30 л. ставатъ 75 л. мѣсечно, тѣй щото, вмѣсто 720 л. ставатъ 900 л. годишно одному, а всичката сума, вмѣсто 4.320, става 5.400 л. Службата на единъ платець IV разредъ съ заплатата 2.220 л. се унищожаватъ, като излишна. По-надолу, вмѣсто 5 писари III разредъ ставатъ двама писари III разредъ, и общата сума отъ 4.800 л. се намалява на 1.920 л. Въ края, вмѣсто 6 градинари, ставатъ 4 градинари, и общата сума отъ 7.920 л. се намалява на 5.280 л. Сумата по този параграфъ отъ 1.125.540 се намалява на 1.122.480 л.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува, г-да. Ония отъ васъ, които приематъ § 18 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„Глава VII.

„Веществени разходи.

„§ 19. Волнонаемни работници:

„а) за товаряне, разтоваряне, саботиране и импрегниране траверси — 45.000 л.“

„б) за товаряне, разтоваряне, разнасяне и прѣсѣване баласта — 45.000 л.“

„в) за майстори и работници по поддържането, прѣправката и поправката на мостоветѣ, укрѣпителнитѣ и земелнитѣ работи и тунелитѣ, заедно съ пощнитѣ имъ пари — 110.000 л.“

„г) за майстори и работници по поправката и прѣправката зданията, всички видове показалци, баристри, станционни огради, дворове, почиствателни ями, канали, достъпни пѣтища, семафори и въобще всички механически инсталации, заедно съ пощнитѣ имъ пари — 90.000 л.“

„д) за поддържане и поправяне линиитѣ (желѣзнопѣтни и телеграфни), градинарски работи, чистене отходнитѣ мѣста и линиитѣ отъ снѣгъ съ пощнитѣ пари — 1.500.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 19, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 20. Доставка на релси, дребенъ релсовъ материалъ, комплектни стрѣлки, части за сѣщитѣ и кръстовини, заедно съ прѣвоза и митото имъ, товарянето и разтоварянето — 100.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 20, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 21. Доставка на дрезини, вагонетки и части за тѣхъ; сѣчва и инструменти; водочерпни помпи, машини, геодезически инструменти, мобили и инвентарни прѣдмети за секционнитѣ здания и кантони — 60.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 21, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 22. Доставка на обикновени и специални траверси, бѣлѣжни гвоздеи и скоби за сѣщитѣ — 950.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Конто прие-
матъ § 22, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 23. Доставка на тежко каменно-въглено масло и
цинковъ хлоридъ за импрегниране траверситъ, заедно
съ прѣвоза и митото — 280.000 л.“

Приетъ безъ измѣненіе.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Конто прие-
матъ § 23, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 24. Доставка на баластъ и трошени камъни —
220.000 л.“

Приетъ безъ измѣненіе.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Конто прие-
матъ § 24, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 25. Доставка на строителенъ материалъ за по-
правката, прѣправката и поддържането: мостовѣтъ,
укрѣпителнитѣ и земленитѣ работи и тунелитѣ, зда-
нията, станционнитѣ перони, огради, дворове, ями,
канали, пѣтища и барьери, семафоритѣ и другитѣ
видове показалици и въобще за всичкитѣ механически
инсталации — 130.000 л.“

Приетъ безъ измѣненіе.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Конто прие-
матъ § 25, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 26. За формено обѣкло на кантонеритѣ и раз-
силнитѣ — 30.000 л.“

Приетъ безъ измѣненіе.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Конто прие-
матъ § 26, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава VIII.

„Тракционна служба.

„§ 27. Заплата на личния съставъ.

2 инженери I класъ	по 5.400=	10.800 „
1 инженеръ II класъ		4.800 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безот-		
четно по 75 л. мѣсечно одному . . .	по 900=	2.700 „
1 инженеръ III класъ		4.500 „
Нему пѣтни и дневни безотчетно 75 л.		
мѣсечно	900=	900 „
1 инженеръ IV класъ		4.200 „
5 инженери IV класъ	по 3.600=	18.000 „
Тѣмъ пѣтни и дневни безот-		
четно по 60 л. мѣсечно одному . . .	720=	4.320 „
7 чиновници I класъ	4.500=	31.500 „
7 чиновници II класъ	4.200=	29.400 „
15 чиновници III класъ	3.900=	58.500 „
21 чиновници IV класъ	3.600=	75.600 „
17 чиновници V класъ	3.300=	56.100 „
23 чиновници VI класъ	3.000=	69.000 „
64 чиновници VII класъ	2.700=	172.800 „
30 чиновници VIII класъ	2.400=	72.000 „
58 чиновници IX класъ	2.220=	117.660 „
62 чиновници X класъ	1.800=	111.600 „
8 огняри I разредъ	2.220=	17.760 „
11 огняри II разредъ	1.920=	21.120 „

40 огняри III разредъ	по 1.680=	67.200 „
77 огняри IV разредъ	1.440=	110.880 „
114 ученици машинисти и огняри		
V разредъ	1.200=	136.800 „
17 нощни подкладвачи I разредъ . .	1.680=	28.560 „
5 нощни подкладвачи II разредъ . .	1.440=	7.200 „
30 дневни и нощни подкладвачи		
III разредъ	1.200=	36.000 „
1 газопродуцентъ I разредъ		3.000 „
1 газопродуцентъ III разредъ		2.400 „
1 газопродуцентъ V разредъ		2.040 „
14 водоснабдителъ II разредъ	по 1.920=	26.880 „
9 водоснабдителъ III разредъ	1.680=	15.120 „
11 водоснабдителъ IV разредъ	1.440=	15.840 „
27 водоснабдителъ V разредъ	1.200=	32.400 „
6 промивачи на локомотивитѣ		
I разредъ	1.680=	10.080 „
6 промивачи на локомотивитѣ		
II разредъ	1.440=	8.640 „
4 промивачи на локомотивитѣ		
III разредъ	1.200=	4.800 „
2 машинисти на стабилна ма-		
шина III разредъ	2.400=	4.800 „
2 машинисти на стабилна ма-		
шина VI разредъ	1.800=	3.600 „
1 книжоводителъ I разредъ		3.000 „
1 книжоводителъ II разредъ		2.700 „
2 книжоводителъ III разредъ	по 2.400=	4.800 „
3 книжоводителъ IV разредъ	2.220=	6.660 „
6 книжоводителъ V разредъ	1.920=	11.520 „
6 книжоводителъ VI разредъ	1.680=	10.080 „
3 книжоводителъ VII разредъ	1.440=	4.320 „
1 платецъ II разредъ		2.700 „
1 платецъ III разредъ		2.400 „
1 платецъ IV разредъ		2.220 „
1 платецъ V разредъ		1.920 „
1 архиваръ-регистраторъ II разредъ .		2.220 „
1 помощникъ архиваръ-регистраторъ I раз-		
редъ	1.920 „	
1 помощникъ архиваръ-регистраторъ II раз-		
редъ	1.680 „	
4 нощни пазачи II разредъ	по 1.140=	4.560 „
1 нощенъ пазачъ III разредъ		960 „
5 нощни пазачи IV разредъ	по 840=	4.200 „
4 вратари I разредъ	1.200=	4.800 „
2 стрѣлочници III разредъ	960=	1.920 „
71 вагонопазачи II разредъ	1.440=	102.240 „
47 вагонопазачи III разредъ	1.140=	53.580 „
2 писари I разредъ	1.200=	2.400 „
1 писаръ II разредъ		1.080 „
4 писари III разредъ	по 960=	3.840 „
1 расилень II разредъ		1.080 „
13 локомотивни чистачи II раз-		
редъ	по 1.140=	14.820 „
42 локомотивни чистачи III раз-		
редъ	960=	40.320 „
90 локомотивни чистачи IV раз-		
редъ	840=	75.600 „
10 вагонни чистачи I разредъ	1.080=	10.800 „
28 вагонни чистачи II разредъ	960=	26.880 „
48 вагонни чистачи III разредъ	840=	40.320 „
1 електроинженеръ IV класъ		4.200 „
Нему пѣтни и дневни безотчетно 60 л.		
мѣсечно	720=	720 „
1 електромонтьоръ II разредъ		2.700 „

Въ този параграфъ се увеличаватъ пѣтнитѣ и
дневнитѣ безотчетно на инженеритѣ отъ I и II кла-
сове отъ 75 на 100 л. мѣсечно одному, т. е. отъ 900 л.
на 1.200 л. годишно одному, тъй щото, общата сума
се увеличава отъ 2.700 л. на 3.600 л. Сжщо така се
увеличаватъ пѣтнитѣ и дневнитѣ безотчетно на ин-
женера отъ III класъ отъ 75 л. на 100 л. мѣсечно,
т. е. отъ 900 на 1.200 л. годишно, на инженеритѣ отъ
IV и VI класове се увеличаватъ пѣтнитѣ и дневнитѣ
безотчетно отъ 60 л. на 75 л. одному, т. е. отъ 720 л.

на 900 л. годишно едному, тъй щото общата сума отъ 4.320 л. става на 5.400 л. По-надолу, вмѣсто 17 чиновници V класъ ставатъ 16 чиновници V класъ; въ такъвъ случай общата сума се намалява съ 3.300 л., и вмѣсто 56.100 л. става 52.800 л. Вмѣсто двама машинисти на стабилна машина VI разредъ, става единъ машинистъ на стабилна машина VI разредъ и, въ слѣдствие на това, общата сума се намалява отъ 3.600 л. на 1.800 л. Вмѣсто трима книговодители VII разредъ ставатъ двама книговодители VII разредъ, тъй щото получава се едно намаление отъ 1.440 л., и общата сума отъ 4.320 л. се намалява на 2.880 л. На края, пѣтнитъ и дневнитъ безотчетно на електронженера IV класъ се увеличаватъ отъ 60 л. на 75 л. мѣсечно и сумата отъ 720 л. става на 900 л.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува, г-да. Тия отъ васъ, които присматъ § 27 съ измѣненіята, които докладва г. докладчикътъ, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство) Присма се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 28. За работници при желѣзнопѣтнитъ работилници и дѣна — 1.587.000 л.“
Присъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Снощи, като говорихъ азъ, г. министърътъ ми каза, че е разрѣшилъ въпроса за работниците въ желѣзнопѣтната работилница при гарата, въпросъ, който често пѣти прѣдизвиква стачки, или, по-право да кажемъ, желаніе за стачки, защото тамъ се намира най-голъмото число работници, и защото не единъ пѣтъ тѣ сж манифестирали извѣстно желание, за да може по-добъръ да се уреди тѣхното материално положение. Миналата година въ бюджета, както ви казахъ снощи, азъ бѣхъ прѣдвидѣлъ една забѣлѣжка: „Тази сума ще се плати или по надница или на мѣсецъ“, защото често пѣти имъ четете плакардитъ: „Молимъ да разрѣшите мѣсечарския въпросъ“, т. е. искатъ да станатъ отъ надничари мѣсечари; вмѣсто да получаватъ на мѣсяцъ, да станатъ чиновници съ мѣсечна заплата. Та, снощи г. министъръ Франгя отъ масата ми каза, че е разрѣшилъ тоя въпросъ. Ще ми бѣде приятно, ако г. министърътъ ни освѣтли какъ е разрѣшилъ този въпросъ.

Нѣкой отъ прѣдставителитъ: Той обясни, но Васъ нѣмаше тукъ.

М. Такевъ: Извинете, азъ не бѣхъ тукъ. Ако иска г. министърътъ нека обясни пакъ, само съ двѣ думи.

Министъръ А. Франгя: Добъръ, ще Ви дамъ обяснение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщеніята.

Министъръ А. Франгя: Г-да! Азъ ви раздадохъ едно писмено изложение върху положението на работниците. Тамъ накрая ще видите по кой начинъ тоя въпросъ е разрѣшенъ. Когато г. Такевъ говори за мѣсечари, трѣбва да знае, че мѣсецътъ не е пѣленъ за работниците, ами, споредъ закона за празниците, има 25 дѣна. Тия 25 дѣна помножени на онова, което тѣ получаватъ на дѣнъ, даватъ мѣсечната заплата. Затова тѣ се казватъ мѣсечари.

М. Такевъ: Тамъ е и спорътъ.

Министъръ А. Франгя: Думата мѣсечари, надничари, годеничари не значи нищо; хората искатъ пари много повече, отъ това, което получаватъ, но ние не имъ даваме. Имаше нѣщо да се поправи за тѣхъ. То е, когато сж болни, да не имъ се отнема половината заплата, а да имъ даватъ цѣлата съ една резерва отъ три дѣна на мѣсеца отъ онова, което имъ се пада. Това, казахъ, може да се направи; това го изисква, най-сетнѣ, и човѣщината; защото както бѣше досега, когато работникътъ има най-голъма нужда отъ пари, тогава му ги отнематъ, и той нѣма даже съ какво да си купи хлѣбъ или цѣръ. По отношение на всичкитъ други работи, бюджетътъ си остана пакъ така, както бѣше миналата година. 70.000 л. има за повишение възнаграждението на работниците. Това е въ правилника отъ 1896 г., това е въ тѣхния правилникъ, съ който имъ се дадохъ нѣкои права. Повишението, г-да, става така: самитъ майстори пѣчитватъ всѣки двѣ или три години онѣзи, които трѣбва да се повишатъ и имъ опрѣдѣлятъ заплата. Затова въ бюджета се туря всѣка година, като заочните отъ 54.000 л., отъ 1906 г., ако се не лѣжа, и достигнете до тази сума, която сега се прѣдвижда — 70.000 л. Послѣ за нови нужди на работниците се прѣдвижда една сума отъ 138.000 л. Това е всичкото.

Мѣсечарскиятъ въпросъ се разрѣши по този начинъ. Казахъ: минимумътъ заплата на малкитъ работници, чираци наречени у насъ, намѣсто да бѣде 1 л. ще бѣде 1-50 л. Това възлиза на една сума отъ 3—4 хиляди лева. По отношение на мѣсеца отъ 25 дѣна, възлиза на 4.700 л., чини ми се — не помня точно цифрата. Има и друго: ако работниците покажатъ прѣвъ годината усърдие и произведатъ повече, азъ, вмѣсто да взема да задрѣствамъ работниците съ хора чираци, които не знаятъ работата, ще имъ плата за произведеното повече. Ето по кой начинъ азъ разрѣшихъ мѣсечарския въпросъ. Азъ имъ казахъ: ако искате да повдигате мѣсечарския въпросъ, ще ви унищожа правилника, който ви дава автономни права, който ви дава 8-часова работа, който ви дава права да правите милитарна политика, който ви дава право да вършите каквото искате, като свободни граждани. Щомъ се унищожи тоя правилникъ, азъ съмъ готовъ да ви направя мѣсечари и барони, ако искате, но винаги ще ви давамъ онова, което работите за 25 дѣна, умножено съ надницата, която имате, защото тая надница на всѣки единъ се опрѣдѣля споредъ работата. Тѣ поддържаха своя правилникъ, съ мѣсечни заплати. Тѣ искатъ още друго нѣщо: тѣ настояваха да иматъ свои прѣдставители въ дисциплинарния съвѣтъ. Азъ отказахъ това, защото тѣ ще станатъ по тоя начинъ и страна подежда и сѣдин; когато се обвиняватъ, че сж извършили това или онова прѣстѣпление, ние ще ги сѣдимъ. Не мислете, казахъ на работниците, че онѣзи, които сж въ дисциплинарния съвѣтъ, не сж хора, не сж българи. Не мислете, че нѣкой отъ тѣхъ гледатъ хатѣръ. Нѣма хатѣръ. И, най-послѣ, ако вие бждете единъ или двама въ дисциплинарния съвѣтъ, ще бждете въ стѣклование съ другитъ 5—6 души отъ този съвѣтъ, и ще бждете меншество; ще имате само съвѣщателенъ гласъ, а не рѣшающъ. И тѣ приеха туй, въпросътъ се уреди. Ето тия плакарди, за които г. Такевъ има добрината да ни разправи, ето всичкитъ шумъ. Въпросътъ се уреди; тѣ сж много доволни, стига да нѣма други хора да ги подкокоросватъ и то за партизанство. Ако нѣма хора, които да имъ пѣлятъ главитъ съ разни брѣмбари, увѣрявамъ ви, че тѣ сж хора работливи и ще си вършатъ редовно работата занапрѣдъ (Ржкоплѣскане отъ болшинството)

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Разрѣшенето на този въпросъ, както ни каза г. министърътъ, може само да ни радва, обаче, моето мнѣние е, че той не е окончателно разрѣшенъ. Но азъ бихъ билъ прѣдложилъ, въ интереса на държавата, въ интереса на дѣлото, въ интереса на желѣзницитѣ, въ интереса на самитѣ тѣзи работници, които претендиратъ, че сж онеправдани, защото тѣ работятъ, а другитѣ не работятъ, въ интереса, най-сетѣ, на самата служба, да не се притрупува съ чиновници, като въ единъ монастиръ или като въ едно сиротопиталище, само да ги хранимъ, безъ да произвеждатъ нѣщо; най-доброто срѣдство за всички ще бжде, министърътъ да възприеме за слѣдующата година изплащането на парче: да имъ се плаща доста скъпо, но да имъ се плати за трудъ ползотворенъ.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Старахъ се пѣли три мѣсеца да убѣдя тия хора, да приематъ имъ се плаща на парче — поне ония работници, които работятъ на парче. Тѣ, обаче, не приеха. Прокаранъ е единъ принципъ социалистически, че на парче не бивало да се работи, макаръ че въ Европа и особено въ Америка днесъ има много да се работи на парче. Но прѣдставете си у насъ такова нѣщо: една група отъ 17 души взема единъ развалентъ вагонъ да поправя. Кое е парче? Парче нѣма. Единъ ще вземе колело, другъ — бурма, трети — дъска, четвърти — трѣба и т. н. — тамъ парче нѣма. Но има и нѣща, които могатъ да се работятъ на парче. Азъ се старахъ да ги убѣдя да имъ се плаща на парче, но тѣ не приеха. Азъ имъ казахъ: вие не сте роби, г-да, вие сте работници, свободни граждани; тия ми сж заплатитѣ; ако не ви понася, идете си, но не ви позволявамъ да отидете да забранявате да работятъ тия, които иматъ дѣца и които искатъ да изкаратъ хлѣбъ за дѣцата си. Казахъ имъ сжщо: азъ ще искамъ да защитя свободата на труда. Ако сте социалисти, вие ще ми дадете право, защото това е социализмъ — да защитишъ свободата на труда, а не вие да бнете другитѣ работници, както искаха и тукъ да го правятъ и както го правятъ на други мѣста, за да манифестиратъ всички наедно. Е добръ, тѣ приеха и седнаха на мѣстата си, и вѣрвамъ, че ще седятъ мирно, ако не се намѣрятъ хора партизани, припонтарямъ пакъ, които да ги подбуждатъ, като мислятъ, че правителството е толкова слабо и ще клеке прѣдъ тѣхъ. Увѣрвамъ ви, г-да, че докато ние стоимъ тукъ, нѣма да клекемъ и ще си прѣмѣримъ силитѣ съ тѣхъ. (Ръкоплѣскане отъ болшинството) Това е единъ голѣмъ социаленъ въпросъ, защото ако тѣ се оплакватъ, ще се оплаче и чиновникътъ. Чиновникътъ, който вземаше прѣди десетина години 100 л., сега когато животътъ е заскъпналъ, пакъ взема 100 л., а пъкъ работникътъ взема 150 л. до 300 л. безъ никакво образование, безъ никаквъ цензъ. Днесъ при мене идатъ бѣдни момци съ матура и ми казватъ: „Г. министре, дайте ни разсилни да станемъ.“ Е, при това положение на работата не можемъ да направимъ друго, освѣнъ да си прѣмѣримъ силитѣ съ непокорнитѣ работници и да кажемъ: ние сме господари, вие ни служите; ако щете работете, не сте роби, вие сте граждани; имайте, каквито щете убѣждения. Ето, по този начинъ помрихмѣ третѣ стачки, които имахме. Но ако най-сетѣ имаме нещастieto да имаме отново стачка, пакъ ще се боримъ, ако ни надвиятъ, тогава шалки долу; но азъ мисля, че докогато стоимъ твърдо на поста си, нѣма да оставимъ да ни надвиятъ тѣ, а ще надвие правото, което е на наша страна. (Ръкоплѣскане отъ болшинството).

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува. Които приематъ § 28, както се докладва

отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„Глава IX.

„Веществени разходи.

„§ 29. Купуване, прѣвозъ и мито на сѣчивни и други машини; сѣчива и инструменти за работилницитѣ, депата и за другитѣ инсталации; механически прибори, технически инструменти, инвентарни прѣдмети и за поправка на горнитѣ вѣнъ отъ желѣзопътнитѣ работилници — 150.000 л.“

Кѣмъ параграфа се прибавя още: „и апарати за чистене на вагонитѣ, на стойностъ 15.000 л.“ Тѣй че сумата отъ 150.000 л. става на 165 хиляди лева.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Тѣзи отъ васъ, които приематъ § 29 тѣй, както се докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 30. Купуване, прѣвозъ и мито на разни материяли и резервни части нужни за поддържането и поправката на подвижния материалъ, инструментитѣ, машинериятѣ и инсталациитѣ въ желѣзопътнитѣ работилници, депа и водоснабдення — 800.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 30, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 31. Километрически и икономически премии и прѣнощувания на тракционния персоналъ и работницитѣ отъ работилницитѣ и депата — 420.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 31, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 32. Купуване, прѣвозъ и мито на въглища, дърва, коксъ и брикети, петролъ, въздушенъ газъ, колза, масла за мазино, парафино масло, памучни откжслепи, факли и азбестови материяли и набивки, материяли за чистене, лампени цилиндри, горелки и фитили, кофове за въглища, сода за вода на км. 64 по линията Русе—Варна — 3.200.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 32, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 33. Купуване, прѣвозъ и мито на разни електрически материяли, лампи, кабели, електрически мѣрилни апарати, желѣзни стѣлбове за джгови лампи; за енергия и освѣтление на Софийската гара, работилница и депото; за газопроизводителни лампи разни системи, резервни части и материяли за тѣхъ — 140.000 л.“

Въ края на текста се прибавя: „и газоизпарителни лампи, на стойностъ 10 хиляди лева“, тѣй че сумата, вмѣсто 140.000 л., ще стане 150.000 л.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които приематъ § 33 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава X.

„Медицинска служба.

„§ 34. Заплата на личния съставъ.

1 главенъ лѣкаръ 5.400 л.
 Нему пѣтни и дневни безотчетно по 90 л.
 мѣсечно 1.080 „
 4 районни лѣкари IV класъ . . . по 4.200=16.800 „
 3 районни лѣкари V класъ . . . „ 3.900=11.700 „
 4 районни лѣкари VI класъ . . . „ 3.600=14.400 „
 Тѣмъ пѣтни и дневни безот-
 четно по 90 л. мѣсечно одному . . . „ 1.080=11.880 „
 1 аптекаръ I разредъ 3.000 „
 1 помощникъ аптекаръ III разредъ 2.400 „
 2 помощници аптекари IV раз-
 редъ по 2.100= 4.200 „
 3 фелдшери I разредъ „ 2.400= 7.200 „
 4 фелдшери II разредъ „ 2.040= 8.160 „
 9 фелдшери III разредъ „ 1.800=16.200 „
 Пѣтни и дневни на фелдшеритѣ
 по 45 л. мѣсечно одному „ 540= 8.640 „
 1 лаборантъ III разредъ „ 960 „
 11 лаборанти IV разредъ по 840= 9.240 „
 Въ този параграфъ, вмѣсто трима районни лѣ-
 кари отъ V класъ, ставатъ двама и се прибавя още:
 единъ жбонъ лѣкаръ VI класъ съ заплата 3.600 л.
 Други измѣненія по този параграфъ нѣма.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата
 г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители!
 Азъ тукъ искамъ да се спра върху главния лѣкаръ.
 Има ли въобще нужда отъ главенъ лѣкаръ? Всич-
 китѣ лѣкари сж еднакво задължени да се грижатъ
 за здравето на чиновницитѣ по Дирекцията на же-
 лѣзницитѣ. Азъ мисля, че нѣма нужда да ги дѣлимъ
 на класове, а още повече да ги дѣлимъ на главни
 и неглавни; достатъчно е да се даде еднаква и добра
 заплата на всички, за да могатъ тѣ по-добъръ да из-
 пълняватъ своята служба. Ако щете, даже бихъ мо-
 лилъ, намѣсто да има главенъ лѣкаръ съ 5.400 л.
 и вмѣсто да има други отъ VI класъ съ по 3.600 л.,
 по-добъръ е да бждатъ всички лѣкари съ по 4.200 л.
 заплата, но да се увеличи числото имъ. Недѣй-
 тели, че тази служба тежи на държавния бюджетъ.
 Чиновницитѣ по Дирекцията на желѣзницитѣ пла-
 щатъ извѣстни одръжки за медицинската служба.
 Тѣй бѣше, когато азъ бѣхъ министъръ, мисля, че
 и сега е така. Щомъ е тѣй, не трѣбва да правимъ
 икономия отъ този параграфъ, а по-добъръ ще бжде
 да дадемъ медицинска помощъ, но да не създаваме
 бюрократическа медицина. Тѣй че, добъръ е да уве-
 личимъ числото на лѣкаритѣ, ако щете даже да
 дадемъ още единъ жбонъ лѣкаръ, и да се прѣмахне
 главниятъ лѣкаръ съ заплата, каквато е прѣдвидена.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата
 г. министърътъ на общественитѣ сгради, пѣтищата
 и съобщенията.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдстави-
 тели! Съжалявамъ, че не мога да приема прѣдложе-
 нието на г. Константинова. Главенъ лѣкаръ е онзи,
 който по старшинство е стигналъ тази степенъ, по-
 неже, както виждате, имаме IV, V и VI-класни лѣ-
 кари. Главенъ лѣкаръ не ще каже кой знае какво.
 Казва се „главенъ лѣкаръ“, защото тукъ има
 районни или окръжни лѣкари отъ V, VI класъ и
 т. н. Трѣбва да има единъ, който да се казва гла-
 венъ лѣкаръ, иначе това нѣщо трѣбва да бжде от-
 дѣлено. Туй старшинство съществува особено въ

чиновничеството, дѣто има извѣстни професии, както,
 напр., при инженеритѣ, при телеграфитѣ, почитѣ
 и пр. Азъ моля да си остане параграфътъ тѣй,
 както е.

Относително искането да се увеличи числото имъ,
 засега мога да кажа, че, споредъ моитѣ изчисления,
 тѣзи, които имамъ, сж ми достатъчни. А ако искате
 още единъ жбонъ лѣкаръ, ще Ви кажа, че на нашитѣ
 желѣзничари жбитѣ сж много здрави.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гла-
 сува. Които приематъ § 34 тѣй, както се докладва
 отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката.
 (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава XI.

„Общи разходи.

**„§ 35. Купуване, прѣвозъ и мито на писмени при-
 надлежности и чертежнишки материяли; за купуване
 и подвързване книги и списания за всички външни
 служби и за набавяне вода за пиене — 50.000 л.“**

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
 матъ § 35, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшин-
 ство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

**„§ 36. Печатане образци и разни книжа, билети,
 тарифи, товарителници и разписания — 260.000 л.“**
 Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
 матъ § 36, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшин-
 ство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

**„§ 37. Купуване, прѣвозъ и мито на лѣкарства,
 прѣвръзочни материяли, лѣкарски и аптекарски при-
 бори и съдове и хирургически инструменти —
 51.000 л.“**

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
 матъ § 37, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшин-
 ство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

**„§ 38. Пѣтни и дневни пари за командировки по
 служебни работи на длъжностни и частни лица (на
 последнитѣ по опрѣделение отъ Министерския съ-
 вѣтъ) — 80.000 л.“**

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
 матъ § 38, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшин-
 ство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

**„§ 39. Врѣменни помощи за погребение бѣдни
 и пострадали желѣзнопѣтни чиновници, служащи
 и работници. Помощи за лѣкуване чиновници и слу-
 жащи, пострадали отъ злополука при изпълнение
 служебнитѣ си обязанности; за купуване изкуствени
 ржѣ, нозѣ, очи и пр.; за прѣнасяне ранени и лѣ-
 куването имъ въ болницитѣ. Възнаграждение на от-
 личившитѣ се служащи — 5.000 л.“**

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Които прие-
 матъ § 39, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшин-
 ство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 40. Наемъ помѣщения — 10.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които присематъ § 40, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 41. Непрѣдвидени разходи — 2.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които присематъ § 41, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 42. Изгубени процеси — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Които присематъ § 42, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 43. Възнаграждение на членоветъ отъ тарифния съвѣтъ и разни комисиѣ; за четене лекции на желѣзнопътния персоналъ и въ школата при желѣзнопътната дружина — 10.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: По този параграфъ, г. г. народни прѣдставители, имамъ прѣдъ видъ думитъ: „четене лекции по тарифното или желѣзнопътното дѣло“. Въ параграфа не е толку съ ясно. Азъ мисля, че ако искаме да имаме дѣйствително по-добри чиновници за въ бѣдѣ за службата по експлоатацията на желѣзницитъ, ако щете най-много по тарифното дѣло, трѣбва да ги приготвимъ чрезъ училищата. Намѣсто да лустросваме досегашнитъ чиновници, съ четене на лекции, за да имъ дадемъ право да бѣдатъ чиновници и занаярѣдъ, при всичко че не отговорятъ на ценза, прѣдвиденъ въ закона — нѣма въ класно образование, това и онова — по-добъръ ще бѣде да се наредятъ при други училища специални курсове за такива чиновници. Търговскитъ училища въ Варна, Бургазъ и Свищовъ, които специално подготвятъ слѣдвателитъ по счетоводство, сметководство и пр., които даватъ достатъчно добри подготвени персоналъ за банкитъ, биха могли да дадатъ добри подготвени персоналъ и за желѣзнопътното дѣло, стига да се прибави къмъ тѣзи училища по единъ специаленъ курсъ, въ който прѣзъ течението на една година да се даватъ специални познания само на тѣзи, които биха желали да се посветятъ на тази служба. Тѣй както се прѣдвижда „четене лекции“, то значи да подновимъ вечернитъ училища, съ които нѣма да направимъ нищо друго, освѣнъ да подберемъ тѣзи чиновници, които сѣ въ сегашния персоналъ, които не отговорятъ на ценза прѣдвиденъ въ закона, които иматъ слаба подготовка, да ги шлифоваме, да ги полустросаме, да имъ дадемъ свидѣтелство, че сѣ слушали лекциитъ въ вечернитъ училища, и по този начинъ пакъ да останатъ на сѣшитъ служби и по-нататъкъ да имъ се даде право да авансиратъ. Въ дѣйствителностъ никаква полза нѣма да има отъ това, освѣнъ една единствена полза, че чиновницитъ отъ Дирекцията на желѣзницитъ, намѣсто да се занимаватъ съ службата си, ще отиватъ да слушатъ лекции, за да увеличаватъ своитъ заплати.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! И този параграфъ не може да се измѣни, въ прѣки доброто желание на г. Константинова. Вие виждате, че най-напрѣдъ се казва: „Възнаграждение на членоветъ отъ тарифния съвѣтъ и разни комисиѣ“. Като дойдатъ тукъ 30—40 души отъ цѣла България да засѣдаватъ петъ-шестъ дена, трѣбва да имаме пари, за да имъ заплатимъ за пѣтъ и за дѣто сѣ стояли тукъ. Туй първо. Второ, когато се касае за нѣкой важенъ въпросъ, напр., за измѣнение на тарифитъ, азъ ще намѣря професори, ще имъ кажа да държатъ лекции и на тѣхъ ще платя. Третото и най-важно е, че трѣбва да държимъ лекции въ тази школа при желѣзнопътната дружина, не само върху тарифитъ, но и за други работи. Никой безъ пари не отива да работи. Идеята на г. Константинова е шастлива; азъ се съвѣщавахъ съ него и съ моитъ директори, и се съгласихме идущата година да прѣдвидимъ по-голямъ сума — 20—30 хиляди лева. Нека имаме 10—20 момци, да ги изпратимъ въ училища, за да ги подготвимъ за бѣдѣщи чиновници. То ще бѣде много добра работа. Ако потрѣба, можемъ да ги пратимъ даже въ странство да се специализиратъ, защото тѣзи работи сѣ свършено специални, за които човѣкъ трѣбва да има не само практика, но и теория. Съжалявамъ, че засега не мога да направя това. Да си остане кредитътъ така, както си е, защото, както ви казахъ, утрѣ ще повикамъ тарифния съвѣтъ, а нѣма да имамъ суми, и министърътъ на финанситъ нѣма откъдѣ да ми даде такива.

Прѣседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Тукъ има едно малко недоразумѣние между г. министра и г. Константинова. У самия г. Константиновъ има едно, види се, недостатъчно освѣтление по работата. При нашитъ пионерни казарми има едно училище за подготвяне на желѣзнопътенъ персоналъ въ случай на война. Споредъ правилника за експлоатацията на желѣзницитъ, момчетата, свършили желѣзнопътна школа — тамъ, както ви казахъ, тѣ се подготвятъ за желѣзнопътната служба въ военно врѣме — тѣ се прѣдпочитатъ; когато при равни условия се явятъ двама кандидати, то войникътъ, свършилъ желѣзнопътната школа, се прѣдпочита. Това е едно правило, усвоено отъ нашата Дирекция на желѣзницитъ, и добръ прави тя, че прѣдпочита войникътъ, свършилъ желѣзнопътната военна школа. Тамъ упражняватъ момчетата, но повече отъ военно гледище, заради туй нашата Дирекция на желѣзницитъ отъ двѣ-три години е прѣдвидѣла да командирова, да праща инженери отъ самата дирекция, които да запознаватъ войницитъ отъ самата школа съ службата по желѣзнопътнитъ линии. Между тѣзи хора, на които е възложено да прѣподаватъ лекции въ военната желѣзнопътна школа, има офицери, има и граждански лица, на които се дава извѣстно възнаграждение за този излишенъ трудъ, съгласно чл. 19, ако се глѣда, отъ закона за чиновницитъ, дѣто е прѣдвидено, че се плаща извѣстно възнаграждение за повече трудъ. Тѣй щото, тѣзи лекции, които се прѣподаватъ отъ граждански чиновници инженери и отъ офицери свършили по тази частъ, то е умѣстно и трѣбва да се остави. То не е вечерно училище, както казва г. Константиновъ; то е редовна школа; тамъ нис подготвяме персоналъ за военно врѣме. Това го има въ цѣлъ свѣтъ. Азъ бихъ отишълъ по-нататъкъ и бихъ молилъ, ако е възможно, министерството да вземе повече грижи за да подготви по-голямъ персоналъ войници, спо-

собни да се качатъ на трена, да се качатъ на локомотива, та евентуално когато държавата ще се принуди да се бори съ онова съсловие, което често пжти, било отъ гладъ, било по други причини, обявява война на държавата, да има възможностъ тази държава да се бори. Това го направиха въ Италия, това го направиха въ Саксония, това го направиха въ всички велики държави, дѣто желѣзнопжтното дѣло не е частна експлоататорска контора, а е елементъ за подпомагане на общото народно богатство и, слѣдователно, тамъ не може да се играе, и азъ заради моя хлѣбъ да кажа: мога да туря днесъ въ респектъ цѣлия икономически животъ на страната. Така щото тѣзи 10 хиляди лева, които сж прѣдвидени, не е голѣма сума; тѣ и тѣй отиватъ за та-рифния свѣтъ.

Има другъ единъ въпросъ, на който искамъ да обърна вниманието на г. министра. Той е, че лицата, които отиватъ тамъ да прѣподаватъ, трѣбва да се подбератъ, да бждатъ хора съ висше образование, да бждатъ хора съ авторитетъ, защото, ако той си даде трудъ да узнае, ще намѣри, че въ тази желѣзнопжтна школа, покрай инженеритѣ и офицеритѣ, отиваше да прѣподава и единъ човѣкъ съ III-отдѣленско образование. И затуй азъ казахъ още тогава, когато имахъ Дирекцията на желѣзницитѣ въ ржцѣтъ си, че това е добра и много умна мѣрка, но само че тамъ трѣбва да пращаме хора съ образование, хора съ авторитетъ. Вие ще намѣрите въ тази школа момчета съ VI-класно и VII-класно образование, които не сж постъпили въ запасната школа за офицеритѣ и ще гледатъ прѣдъ себе си единъ безграмотенъ човѣкъ да ги учи на умъ. Такива случаи има. Азъ не искамъ никого да оксърбявамъ въ парламента, но фактъ е, че има единъ човѣкъ съ III—IV-отдѣленско образование, който ходи да прѣподава умъ и разумъ на хора съ V-класно и VI-класно образование. Както съмъ слушалъ отъ войници съ добра подготовка, тѣ казватъ, че такъвъ човѣкъ по-добъръ е да не дохожда. Тѣй щото, институтъ е добъръ, сумитѣ сж необходими, но трѣбва да се подбере персоналотъ, който ще отива да прѣподава, да бждатъ хора вѣщи, знаещи, а най-главно хсра образовани, защото, както ви каза г. министрътъ, тамъ ще се прѣподава и теория и практика; на всѣки случай, да бждатъ хора съ авторитетъ. Тукъ е казано: „възнаграждение на членовѣтъ отъ тарифния свѣтъ и разни комиси; за четене лекции на желѣзнопжтния персоналотъ“ — това едно, и по-нататѣкъ — „и въ школата при желѣзнопжтната дружина“. Вмѣзната е тази фраза: — и навѣрно тя шокира г. Константинова — „за четене лекции на желѣзнопжтния персоналотъ“. Значи това е вънъ отъ училището. Какъ е създадена тази фраза? Тя е създадена така — прѣдполагамъ, че е създадена така, защото мисля, че въ ланския бюджетъ я нѣмаше; не мога да си спомня добръ. Когато азъ назначихъ за инспекторъ на желѣзнопжтнитѣ линии въ България г. Розенталъ, у него имаше тази идея. Прѣди всичко по напштѣ тренове често пжти пжтуватъ кондуктори, които не знаятъ нито единъ езикъ, нито френски, нито нѣмски, нито английски, никакъвъ езикъ, и когато се случи въ експреса или въ конвенционалния влакъ да отиватъ да провѣрватъ билети на пжтуещи иностранци, не знаятъ даже, какъ да се обърнатъ, не знаятъ да размѣнятъ двѣ думи, ако ги попита човѣкътъ.

Н. Константиновъ: И съ българитѣ тѣй става въ чужбина.

М. Таневъ: Тѣй че той ми бѣше далъ тази идея, ако е възможно да се устроятъ извѣстни школи, прѣзъ свободнитѣ часове, особено на кондукторитѣ и на началницитѣ на влакове да имъ се дадатъ практически познания върху нѣкои отъ най-упо-

трѣбителнитѣ европейски езици, на първа ржка нѣмски или френски, а особено френски, който е още международенъ езикъ. Такава школа той искаше да прѣдвидимъ за въ часоветѣ, когато сж свободни напштѣ чиновници.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Ами въ другитѣ държави какъ е?

Н. Константиновъ: Нѣмцѣтъ никога нѣма да ви говори на български езикъ.

М. Таневъ: Г. Константиновъ ми го каза, като иде българинъ въ Германия, не знае да се обърне, а германецътъ не иска да ви чуе езика. Вѣрно е, само че Германия е велика държава, а ние сме по-малкъ народъ; та, планината като не може да дойде при насъ, ние ще отидемъ при нея. По-добъръ е нашиятъ персоналотъ да разбира отъ тѣзи езици, да може да бжде достатъчно внимателенъ и любезенъ, да разбира тѣзи чужденци, които минаватъ прѣзъ нашата територия, да може да имъ обясни, каквото желаятъ. Отъ туй нѣма да загубимъ, а ще спечелимъ. Вие знаете, колко е пословиченъ унгарскиятъ чиновникъ; той даже на нѣмски не говори, а само на унгарски. Но това е Унгария. Ние имаме всички интересъ, нищо нѣма да загубимъ, ако нашиятъ чиновникъ не се туря на една нота съ унгареца, нѣмца или французина. Тѣ сж велики народи, а ние сме малкъ народъ. Нека ние се приспособимъ къмъ тѣхъ, а не тѣ да се приспособяватъ къмъ насъ. Нѣма какво да загубимъ. Това ще ни повдигне въ очитѣ на външния свѣтъ, нѣма да ни понижатъ. Та, казвамъ, тази фраза бѣше вмѣзната, за да се устроятъ такива курсове. Ако това е намѣрението на Дирекцията на желѣзницитѣ, азъ нѣма, освѣтъ да го подкрѣпя напълно, и добръ ще бжде да се реализира то, за да могатъ дѣйствително напштѣ чиновници по влаковетѣ да отговарятъ на всички онѣзи изисквания, които се прѣдвяватъ къмъ тѣхъ.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ще се гласува, г. г. народни прѣдставители. Ония отъ васъ, които приематъ § 43, както се докладава, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчновъ: (Чете)

„§ 44. Запазенъ фондъ за допълнителни разходи, изчисленъ по 1-6% върху сумитѣ по §§ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 51 и 53 — 180.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Михаилъ Георгиевъ.

М. Георгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Сумитѣ, които се прѣдвиждатъ по този параграфъ азъ мисля, че ще се изразходватъ за допълнителни работи, които . . . (Не се чува) Въ §§ 19, 20, 21, 22, 23 се прѣдвиждатъ суми, съ които да се купи материятъ за поддържането на напштѣ желѣзнопжтни линии. Тѣзи пари ще отидатъ тамъ. Обаче, ние имаме нови спирки. Питамъ, да-ли сумитѣ, които ще се изразходватъ за тѣзи спирки, могатъ да се взематъ отъ този параграфъ?

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Позволете ми да Ви обясня, г. Георгиевъ. Този параграфъ е споредъ закона за отчетността по бюджета. Той служи за усилване на всички параграфи за въпечени разходи, които не достигатъ прѣзъ годпната. Този параграфъ не може да се харчи само за лични, за персонални разходи, но всички други пара-

графи за веществени разходи могат да се попълнят от него. Той е опрѣдѣленъ точно по закона, тъй щото нѣма какво да се разисква повече.

Ще се гласува. Ония отъ васъ, които приематъ § 44, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 45. Изплащане тримѣсечно възнаграждение на дадени подъ съдъ и оправдани чиновници, съгласно чл. 51 отъ закона за чиновниците — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 45, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава XII.

„Пристанищни управления.

„§ 46. Заплата на личния съставъ.

„а) Бургаско пристанище.

1 началникъ на пристанищното управление, инженеръ	5.400 л.
1 технически кондукторъ III разредъ	2.040 „
1 дѣловодителъ-касиеръ IV разредъ	2.220 „
1 помощникъ архиваръ-регистраторъ III р.	1.440 „
1 писаръ III разредъ	960 „
1 капитанъ на порта, чиновникъ VI класъ	3.000 „
1 старши морякъ I разредъ	2.220 „
1 машинистъ VI разредъ	1.800 „
4 моряци I разредъ по 960=	3.840 „
1 морякъ II разредъ	840 „
1 пазачъ на фароветъ I разредъ	960 „
1 пазачъ на фара Емине II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Емине III разредъ	720 „
1 пазачъ на фара Созополъ II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Созополъ III разредъ	720 „
1 пазачъ на фара Св. Анастасия II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Св. Анастасия III разредъ	720 „
1 водолазъ I разредъ	960 „
1 разсиленъ III разредъ	960 „
2 метачи I разредъ по 720=	1.440 „

„б) Варненско пристанище.

1 началникъ на пристанищното управление, инженеръ	5.400 л.
1 чертежникъ VI разредъ	1.800 „
1 дѣловодителъ-касиеръ IV разредъ	2.220 „
1 помощникъ архиваръ-регистраторъ II р.	1.680 „
1 писаръ II разредъ	1.080 „
1 капитанъ на порта, чиновникъ VI класъ	3.000 „
1 старши морякъ I разредъ	2.220 „
1 машинистъ VI разредъ	1.800 „
4 моряци I разредъ по 960=	3.840 „
1 морякъ II разредъ	840 „
1 пазачъ на фароветъ I разредъ	960 „
1 пазачъ на фара Шабла II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Шабла III разредъ	720 „
1 пазачъ на фара Калиакра II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Калиакра III разредъ	720 „
1 пазачъ на фара Галата II разредъ	840 „
1 пазачъ на фара Галата III разредъ	720 „
1 водолазъ I разредъ	960 „
1 разсиленъ IV разредъ	840 „
2 метачи I разредъ по 720=	1.440 „

„в) Русенско и Видинско пристанища.

1 старши морякъ II разредъ	1.920 л.
1 старши морякъ III разредъ	1.680 „
1 морякъ II разредъ	840 „

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 46, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава XIII.

„Веществени разходи.

„§ 47. Канцеларски материяли и потрѣби, инвентарни прѣдмети и такси за писма, посылки и телеграми; чистене отходните мѣста и коминитѣ и за пране — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 47, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 48. Вносъ въ международния конгресъ за мореплаването въ Брюкселъ — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 48, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 49. Отопление и освѣтление на пристанищнитѣ управления и на фароветъ — 7.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 49, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 50. Формено облѣкло на моряцитѣ, пазачитѣ на фароветъ и разсиленитѣ — 1.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония отъ васъ, които приематъ § 50, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 51. Поддържане пристанищнитѣ съоружения, зданията, хангаритѣ, вѣлоломитѣ, фароветѣ, фенеритѣ, пѣтищата въ пристанищнитѣ дворове, купуване блокчета за сжщитѣ и почистване двороветѣ на пристанищата — 40.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония отъ васъ, които приематъ § 51, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 52. Извънредни разходи. Построяване магазини и нови фарови здания по черноморския брѣгъ и на бавяне пристанищни и фарови уреди — 85.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 52, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 53. Вжглища и масло за реморкьоритѣ и винчоветѣ; поддържане пристанищнитѣ кораби и водолазни апарати — 2.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 53, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 54. Субсидия на българското търговско паракодно дружество „Постоянство“ върху проплаватитъ отъ собственитъ му параходи морски линии, съгласно чл. 3 отъ закона, утвърденъ съ указъ № 144 отъ 25 мартъ 1907 г., за измѣнение устава на сѣщото дружество, одобренъ съ законъ, утвърденъ съ указъ № 2 отъ 8 януарий 1904 г. и съгласно чл. 7 отъ закона за бюджета на държавата отъ 1909 г. — 400.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствуещъ М. Маджаровъ: Ония, които приематъ § 54, да си вдигнатъ ржката (Болшинство) Приема се.

Минаваме на слѣдующия бюджетопроектъ на Главната дирекция на почитъ, телеграфитъ и телефонитъ.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: § 55 е приетъ отъ комисията безъ измѣнение.

(Ето § 55 по проекта.)

„Главна дирекция на почитъ, телеграфитъ и телефонитъ.“

„Глава XX.“

„§ 55. Заплата на личния съставъ.“

1 главенъ директоръ 7.800 л.
1 поддиректоръ 6.600 „

„Инспекторатъ.“

1 главенъ инспекторъ 6.600 л.
1 инспекторъ I класъ 5.400 „
2 инспектори II класъ по 4.800=9.600 „
2 инспектори IV класъ „ 3.900=7.800 „

„Административно отдѣление.“

1 началникъ на отдѣлението I класъ 5.400 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣлението IV класъ 3.900 „
2 подсекретари VI класъ по 2.880=5.760 „
3 подсекретари VII класъ „ 2.640=7.920 „
1 подсекретаръ VIII класъ 2.400 „
2 книговодители IX класъ по 2.040=4.080 „
1 библиотекаръ IX класъ 2.040 „

„Обща архива и регистратура.“

1 архиваръ VI класъ 2.880 л.
1 помощникъ архиваръ VIII класъ 2.400 „
2 помощници архивари по 2.040=4.080 „
2 помощници архивари I разредъ „ 1.560=3.120 „
1 регистраторъ VII класъ 2.640 „
1 помощникъ регистраторъ 2.040 „
2 помощници регистратори по 1.800=3.600 „
2 помощници регистратори I разредъ „ 1.560=3.120 „
3 помощници регистратори II разредъ „ 1.320=3.960 „
2 писари за иностранната кореспонденция „ 1.920=3.840 „
3 писари „ 1.500=4.500 „
2 писари „ 1.320=2.640 „
3 писари „ 1.200=3.600 „
2 писари „ 960=1.920 „

„Разсилни.“

2 портнери III разредъ по 1.200= 2.400 л.
12 разсилни III разредъ „ 1.200=14.400 „
6 разсилни IV разредъ „ 1.020= 6.120 „
4 чистачки VI разредъ „ 720= 2.880 „

„Контролно отдѣление.“

1 началникъ на отдѣлението I класъ 5.400 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣлението II класъ 4.800 „
1 контролоръ III класъ 3.420 „
6 контролори V класъ по 3.420=20.520 „
8 контролори VI класъ „ 2.880=23.040 „
5 контролори VII класъ „ 2.640=13.200 „
6 контролори VIII класъ „ 2.400=14.400 „
3 контролори IX класъ „ 2.040= 6.120 „
2 провѣрители II разредъ „ 1.320= 2.640 „

„Отдѣление за спестовната каса.“

1 началникъ на отдѣлението I класъ 5.400 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣлението III класъ 4.200 „
1 книговодителъ V класъ 3.420 „
2 книговодители VI класъ по 2.880= 5.760 „
4 книговодители VII класъ „ 2.640=10.560 „
2 книговодители VIII класъ „ 2.400= 4.800 „
8 книговодители IX класъ „ 2.040=16.320 „
2 книговодители X класъ „ 1.800= 3.600 „
3 провѣрители III разредъ „ 1.200= 3.600 „

„Счетно отдѣление и складъ за материялитъ.“

1 началникъ на отдѣление I класъ 5.400 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣление VI класъ 2.880 „
1 икономъ VIII класъ 2.400 „
1 началникъ на склада VI класъ 2.880 „
1 помощникъ началникъ на склада VIII класъ 2.400 „
1 книговодителъ при склада 2.040 „
2 експедитори при склада по 1.800= 3.600 „
1 експедиторъ при склада I разредъ 1.560 „
2 литографи I разредъ по 1.560= 3.120 „

„Счетоводство.“

1 счетоводителъ II класъ 4.800 л.
2 помощници на счетоводителя VI класъ по 2.880= 5.760 „
1 помощникъ на счетоводителя VII класъ 2.640 „
2 книговодители при счетоводството VIII класъ по 2.400=4.800 „
1 книговодителъ при счетоводството IX класъ 2.040 „

„Техническо отдѣление и майстерска.“

1 началникъ на отдѣление, електроинженеръ I класъ 5.400 л.
1 помощникъ началникъ на отдѣление, электротехникъ III класъ 4.200 „
1 инспекторъ на телеграфнитъ и телефонни инсталации III класъ 4.200 „
1 началникъ на работилницата, електро-техникъ IV класъ 3.900 „
1 электротехникъ V класъ 3.420 „
1 электротехникъ VI класъ 2.880 „
2 электротехници VII класъ по 2.640= 5.280 „
2 телеграфни механици VIII кл. „ 2.400= 4.800 „
2 телеграфни механици IX класъ „ 2.040= 4.080 „
12 телеграфни механици X класъ „ 1.800=21.600 „
1 чертежникъ 1.800 „
5 кандидати механици I разредъ „ 1.560= 7.800 „
5 практиканти механици V разр. „ 900= 4.500 „
2 майстори-дърводѣлци 1.800= 3.600 „
1 огняръ за парното отопление II разредъ 1.320 „
2 помощници на огняра IV разр. по 1.020= 2.040 „

„За повишение на чинovníци и служащи въ Главната дирекция, съгласно чл. 319 отъ закона за почитъ, телеграфитъ и телефонитъ — 4.000 л.“

„За увеличение заплатата на съ 5% на чиновниците и служащите, които сж прослужили непрѣкъснато отъ послѣдното имъ повишение петъ години въ единъ и сѣщъ класъ или разредъ, а за безкласнитъ и безразреднитъ съ една и сѣща заплатата, съгласно алинея втора на чл. 319 отъ закона за почитѣ, телеграфитъ и телефонитъ — 2.940 л.“

Прѣдседателствующъ М. Маджаровъ: Има думата г. Михаилъ Такевъ.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. И. Пѣевъ)

М. Такевъ: Г. г. прѣдставители! Като дохождаме до този параграфъ за личния съставъ на Дирекцията на почитѣ, телеграфитъ и телефонитъ, веднага трѣбва да направя двѣ заявления, които, въ мое отсъствие, г. министърътъ е авансиралъ тукъ. Снощи азъ имахъ случай да ви кажа, че персональтъ въобще по двѣтѣ дирекции и специално персональтъ по Дирекцията на почитѣ, телеграфитъ и телефонитъ е увеличенъ въ повече, отколкото бѣше прѣдвиденъ за 1911 г., и тъкмо тамъ, гдѣто бѣха зачертани службитъ отъ бившето правителство. Азъ снощи ви посочихъ на нѣколко случая, които лично като констатирахъ, намѣрихъ, че този персоналъ е излишенъ, прѣдложихъ на Министерския съветъ, подъ прѣдседателството на г. Малинова тогава, и Министерскиятъ съветъ възприе, че трѣбва да се съкратятъ тѣзи излишни служби. Мисълта, че съ това съмъ искалъ да порицавамъ или да бламирамъ мои прѣдшественикъ въ Министерството на общественитѣ сгради, г. Малинова, е била толкова далечъ отъ менъ, щото не биваше тя да намѣри изразъ въ устата на днешния г. министъръ на общественитѣ сгради. Защото той знае добръ, че всички бюджетопроекти минаватъ прѣзъ Министерския съветъ, всички бюджетопроекти се четатъ параграфъ по параграфъ отъ всички министри и по общо споразумѣние се внасятъ въ камарата. Казахъ ви снощи, че г. Малиновъ, въ двѣ-годишното си управление на това министерство, направи, което можѣ; азъ продължихъ, което можѣхъ; помолихъ и г. министра да продължава въ сѣщия духъ, и той да доизчисти онзи баластъ, който още се намира, оставенъ отъ мене. Тѣй щото, не трѣбва да вземате поводъ отъ това и да казвате: „г. Такевъ бламира своя другаръ, г. Малинова“. Г. Малиновъ подписа бюджета на Министерството на общественитѣ сгради така, както го прѣдставихъ, защото той знаеше, че има още много да се върши въ това министерство, и азъ, когато го напуснахъ, знаехъ, че има още много да се върши и приканихъ г. Франгя да продължи, а утрѣ, когато г. Франгя си иде, който ще дойде слѣдъ него, ще искаме и отъ него и т. н., за да можемъ да вървимъ напредъ, а не да се връщаме назадъ. Ето защо никога не трѣбва да се мисли, че ако утрѣ на мѣстото на г. Франгя седне другъ сѣщо така добъръ павковистъ и прѣдложи сѣщо такива съкращения въ бюджета, не трѣбва да се мисли, казвамъ, че той ще иска да компрометира г. Франгя. Никога не може да ми мине тази идея прѣзъ ума. Напротивъ, човѣкътъ намѣрихъ, че може да се направи още икономия, направилъ я — нѣма освѣтъ да го похвалимъ.

Г. г. прѣдставители! Това имаме да кажа, за да опровергая онова твърдѣние, което е лансиралъ тукъ г. Франгя. Въ кабинета на демократическата партия сѣществуваше пълна хармония, както вървамъ да сѣществуваше и днесъ, защото ако нѣма тази хармония, ако нѣма тази солидарност, нѣма управление.

Но тукъ се подхвърли още една дума: „Ние не ще правимъ пеперска политика, а ще правимъ народна политика“. И противъ това протестирамъ. Никогашъ въ живота си да правя такава или онакава политика не е минало прѣзъ ума ми. Азъ се ста-

рахъ да правя дѣйствително народна политика, не да угаждамъ на прищевкитъ на Ивана или Драгана, не да отчислявамъ и зачислявамъ споредъ желанието или споредъ писъмцето на Петра или Драгана, защото съмъ считалъ — казахъ го вчера и сега го повтарямъ — че желѣзното и телеграфното дѣла не сж дѣла партизански. На моята политика тамъ не трѣбва да има влияние партизанскитъ, искамъ да кажа. Ако бихъ рекълъ да продължавамъ въ този редъ на мисли, азъ веднага бихъ укорилъ г. Франгя, че именно той е човѣкътъ, който по такива съображения си играе съ персонала. По желанието на този или онзи приятелъ, по частното писъмце на този или онзи господинъ, ставатъ размѣствания, ставатъ прѣмѣствания, ставатъ зачислявания и отчислявания на чиновници. У мене има слѣдующето писъмце въ оригиналъ, което турямъ на ваше разположение: (Чете) „с. Долни-Цибъръ, 31 май 1911 г. Уважаеми и драги ми г. Стояновичъ, днесъ съмъ въ Цибъръ по агитация. Тукъ сме кандидатираны въ коалиция съ радиославиститъ и пътуваме заедно съ г. Н. Алтимирски, който те поздравлява. Едно добро наше момче — радославистъ — началникъ на тукашната телеграфопощенска станция, Юрданъ Христовъ I, прѣплака, че билъ прѣмѣстенъ въ Рахово. Това момче е женено, има тежко сѣмейство, купило си е тука малко имотъ и прѣмѣстването му ще го разсипе окончателно. Отъ друга страна, както разбрахъ, неговото прѣмѣстване се дължи на мръсни народняшки интриги и мюжверлъци.“

П. Станчевъ: Защо го четешъ, тогава?

М. Такевъ: Ще Ви кажа. — (Продължава да чете) „Макаръ да знамъ, че си притрупанъ съ много повинни работи, моля ти се да оправяшъ работата на това момче, за да остане тукъ. Не се съмнѣвамъ, че ти като се застѣпишъ, ще се свърши тази работа, за която ние толкова много държимъ. Прѣдварително ти благодаря и те поздравлявамъ най-почтително. Ц. Хр. Селвелиевъ.“

Министъръ А. Франгя: До кого е туй писмо, г. Такевъ?

М. Такевъ: До г. Стояновича.

Министъръ А. Франгя: Азъ не съмъ Стояновичъ.

М. Такевъ: Той е Вашъ директоръ.

Министъръ А. Франгя: Вие казвате, че азъ върша тѣзи работи.

М. Такевъ: Моля, имайте търпѣние, изслушайте ме докрай. Това го пише г. Цоню Селвелиевъ на г. Стояновича; г. Стояновичъ прѣдставя веднага заповѣдъ на г. министъръ Франгя и г. министъръ Франгя, съ заповѣдъ № 816 отъ 20 юлий 1911 г., удовлетворява желанието на г. Цоню Селвелиевъ. Ето кое искахъ да Ви кажа, г. министри.

Н. Давидовъ: Цоню Селвелиевъ е стамболовистъ.

М. Такевъ: То е другъ въпросъ.

Нѣкой отъ прѣдставителитъ: И Вие правѣхте сѣ щото.

М. Такевъ: Азъ имахъ това писмо снощи, . . .

Министъръ А. Франгя: Тѣ сж дребни работи.

М. Такевъ: . . . но не щѣхъ да ви го чета, защото не искахъ дѣйствително да правя такава политика,

но когато днес чухъ, че г. Франгя ме упреква въ „пещерска политика“, азъ имамъ право да му кажа: ето кой прави „пещерска политика“, ето кой прави политика по желанието на този или онзи агитаторъ, който отива да агитира въ Долни-Цибъръ и тамъ му казали, че не трѣбва да се прѣмѣсти този господинъ, пише писмо и г. Франгя подписва заповѣдь.

Д-ръ Г. Гаговъ: Това писмо дадено ли е на г. Франгя?

М. Такевъ: Не зная. — Само едно искамъ да ви кажа: ето какъ ставатъ днесъ прѣмѣстванията, и това би било желателно да се знае. Азъ оставамъ на разположение на г. министра писмото и неговата заповѣдь, да се знае така ли ще ставатъ прѣмѣствания на чиновници, така ли ще ставатъ промѣнения по телеграфното вѣдомство. Ето защо снощи азъ бѣхъ правъ, когато казахъ: не трѣбва прѣмѣстванията на чиновниците да става по такива съображения, по каквито сѣ ставали сега и по каквито ставатъ. Слѣдователно, ако ние желаемъ да се освободимъ отъ всичките онѣзи неприятности по този персоналъ, първото нѣщо, което трѣбва да направимъ, то е именно онѣзи лицепрятия, онѣзи задкулисни чичовски, вуйчовски и приятелски съображения, особено по почитѣ и телеграфитѣ и по желѣзницитѣ, трѣбва да изчезнатъ. Ето г. Стояновичъ е тукъ директоръ и г. Морфовъ е тукъ директоръ, за да кажатъ на г. министра...

Министъръ А. Франгя: Дѣ намѣрихте туй писмо?

М. Такевъ: Писмото е било въ коша на Дирекцията на желѣзницитѣ и когато е било хвърлено на булука...

Министъръ А. Франгя: Значи, не е било дадено на г. Стояновича?

М. Такевъ: То е било въ коша на г. Стояновича, и когато сѣ го хвърлили на булука, намѣрили сѣ го и го донесли по една процедура. (Смѣхъ) Но то не е важно.

Министъръ А. Франгя: Може-би Вие да сте го писали.

М. Такевъ: Азъ ще Ви го дамъ въ оригиналъ. — Важна е заповѣдта на г. министра, че веднага слѣдъ туй писмо излиза Вашата заповѣдь, г. министре, подъ № 816, съ която удовлетворявате това желание.

Министъръ А. Франгя: Я кажете датата на писмото и на моята заповѣдь.

М. Такевъ: Нѣма другъ мотивъ за издаването на Вашата заповѣдь, освѣтъ туй писмо.

Н. Давидовъ: Това писмо било ли е извѣстно на г. министъръ Франгя? Защо правите упрекъ на него?

Министъръ А. Франгя: Нека каже датата на заповѣдта и на писмото.

М. Такевъ: Писмото е отъ 31 май, а заповѣдта отъ 20 юлий.

Министъръ А. Франгя: Прѣзъ май азъ бѣхъ въ Търново, а г. Такевъ търси въ кошовѣтъ писма.

М. Такевъ: Всичко можете да кажете, но това не можете да опровергавате, защото съ тѣзи работи ставатъ прѣмѣстванията на чиновници. (Възражения отъ болшинството)

Министъръ А. Франгя: Азъ не зная това писмо.

М. Такевъ: Вие можете да викате, вие можете да протестираате, обаче вие истината не ще съкрушите — тя е тази. И още единъ пѣтъ ви казвамъ: азъ снощи не го четохъ, не желаяхъ да го чета, но когато ме прѣдизвикватъ, азъ го чета. Ако ме прѣдизвикватъ още, азъ имамъ тукъ още нѣколко писма, 14 на брой, но азъ не ща да ги чета, ...

Обаждаатъ се: Четете ги.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Сѣ отъ кошовѣтъ ли сѣ?

М. Такевъ: ... защото, казвамъ ви, азъ ще прѣдпочета да ги пратя на министра, та да се разправи той съ своитѣ по-висши нему подвѣдомствени органи, отколкото да ви занимавамъ тукъ съ тѣхъ. Но затова пъкъ желая същата лоялностъ и отъ онази червена маса спрѣмо онѣзи, които до вчера сѣ стояли тамъ, защото не е тоя пѣтътъ, по който можемъ да вървимъ, за да вършимъ работа.

И така, г. г. прѣдставители, като отворите § 55, въ неговитѣ обяснения — па и други параграфи — вие ще видите, че започва съ слѣдующата фраза: „Персоналитѣ, каже, за първата, за 1910 г., бѣше 168 човѣка; министъръ Такевъ на бърза рѣка го намали съ 15 души, затуй ви молимъ сега да възстановите тѣзи 15 служби“. Това го намирате, като обърнете на стр. 3 отъ този бюджетопроектъ, § 55 — четете обяснителната бѣлѣжка. На бърза рѣка никаква промѣна на персонала не съмъ правилъ, защото, казахъ го и пакъ ще го повторя, азъ отидохъ да видя на мѣстото тия хора — не си послушихъ само съ свидѣтелството на г. директора; и когато, въ неговото присѣствие, намѣрихъ, че има много хора, които нѣматъ работа, които си махатъ краката, както обикновено квалифицираме тѣхнитѣ дѣйствиа, азъ тогава en conséquence de cause зачертахъ извѣстни служби и особено въ Дирекцията на почитѣ и телеграфитѣ. Тамъ персоналитѣ е прѣтрупанъ. Да ви кажа още единъ примѣръ. Намѣрихъ тамъ едно отдѣление на пощенскитѣ съобщения, което има единъ началникъ съ 5.400 л. и единъ помощникъ на началника. Какво вършеха двамата? Държатъ прѣдъ себе си една отлитографирана карта на междуселската поща и «аде означаватъ съ червенъ моливъ, кждѣ да се пазначи нѣкой междуселски куриеръ. Ами нема ние ще държимъ пѣло отдѣление за тази работа? И азъ го закрихъ, като прѣхвърлихъ тая служба въ административното отдѣление, и то чудесно функционираше. Но оказа се, че началникътъ на това отдѣление трѣбва да остане на служба. Азъ казахъ: „Нѣмамъ нищо противъ него; пратете го началникъ на Русенската телеграфопощенска станция, споредъ класа му“. Но не, той не можелъ да отиде въ Русе — ималъ малки дѣтица и билъ приятенъ на голѣмитѣ хора, и затуй му намѣриха работа тукъ. Бѣхъ му далъ срокъ до 1 мартъ или да си даде оставката, или да замине за Русе. Ние наднахме прѣзъ мартъ. Намѣрихъ, че го оставили на не знамъ каква работа въ дирекцията. Сега по новия бюджетъ, виждамъ, че го правятъ главенъ инспекторъ на междуселскитѣ пощенски съобщения. Ами кой е второстепенниятъ инспекторъ? Давате му 5.400 л. Защо? Ето ви една служба абсолютно непотрѣбна; тя е само за единъ човѣкъ, когото не искаха да махнатъ отъ дирекцията, за единъ човѣкъ, който 15 години само е стоялъ на стола. Противъ личността му нѣмамъ нищо. Азъ, напротивъ, казахъ: „Не го усолнявайте, нека отиде на вакантна служба въ Русенската телеграфопощенска станция“. Нѣмамъ намѣрение никого да освѣбждамъ, но нѣма защо да поддържате баластъ въ дирекцията. Не щѣха. Той се примолчи на двѣ

ректора да го остави и го остави, и сега му намира нова служба — главен инспектор, съ 5.400 л. заплата.

Н. Константиновъ: Съ 6.600 л.

М. Такевъ: съ 6.600 л. ли, по ли.

Д. Ганчевъ: Кой е?

М. Такевъ: Имена няма да споменувамъ.

По-нататък, г. г. представители, като обърнете на стр. 17, ще намерите: (Чете) „Счетно отгъление и складъ за материалитъ“ — то е същиятъ параграфъ — „Възстановяватъ се следните закрити по бюджета за 1910 г. длъжности: 1 помощникъ на счетоводителя отъ VII класъ; 1 икономъ отъ VIII класъ; 1 помощникъ-началникъ на склада и 1 книговодителъ, тоже въ склада отъ IX класъ“. Всички тѣзи служби бѣхъ закрити, защото са излишни, защото отидохъ на мѣстото и чиновникътъ не можеха да ми кажатъ, какво вършатъ. Когато питахъ одного: „Каква е твоята работа?“ — Азъ, кай, командувамъ“. На масата му не намерихъ нито мастило, нито перо. „Какво командувамъ?“ — Я, кай, така, командувамъ“. Ами кажи ми, ето часътъ е сега 12, азъ съмъ тукъ отъ 8 до 12 ч., правихъ ревизия, каква работа извърши въ това врѣме. — „Г. министре, кай, моята работа не се вижда“. — Щомъ не се вижда, и ти не трѣбва да се виждашъ, сбогомъ — и му подписахъ оставката, защото видяхъ, че той не е потребенъ. Е добръ, тая длъжностъ се възстановява. И само тази ли? Всѣкъждъ, каждѣто виждате тия обяснения по параграфитъ: „Лични министъръ Такевъ на бърза ръка съкрати персонала“. Това не станало на бърза ръка. Азъ отидохъ — не го скривамъ, считамъ го за моя заслуга, ако мога да кажа така — отидохъ да се ровя по таванитъ. Азъ не пѣхъ да управлявамъ министерството отъ автомобилъ: ходихъ и по тавани, и по нужници, и навѣкъждъ, защото министърътъ е длъженъ да се освѣдоми и за длъжността на последния разсilenъ. Ако единъ знаменитъ англичанинъ, какъвто бѣ покойниятъ Гладстонъ, известниятъ българофилъ, ако той казваше: „Всѣки саптимъ, който вие давате и за най-долната служба въ страната, трѣбва да бѣде добръ офицеръ: потребенъ ли е, ползотворенъ ли е, и само тогава да вдигнете ръка“, колко повече се налага това намъ, една бѣдна страна, която събира всичкия този приходъ отъ продажба на котлени и мѣнцитъ на бѣдните сираци? Ето защо азъ счетохъ за своя длъжностъ не отъ автомобилъ да пиша бюджета, а да отида въ дирекциитъ, да отида при куриеритъ, да се кача по таванитъ да видя, какво е потребно. И като направихъ така бюджета си съ тѣзи съкращения, предложихъ го на Министерския съветъ. Г. Малиновъ, както ви казахъ, бѣше назначилъ много отъ баласта, който той заваря. Азъ продължихъ по-нататъкъ да чистя, но и азъ не можехъ да го очисти — заявявамъ ви го откровенно. Много още баластъ има тая дирекция. Нека г. Франгя продължава да го чисти. Утрѣ ще слѣзъ и той; нека дойде неговиятъ наследникъ да чисти още повече и т. н. Ние отъ това не правимъ капиталъ за довърне или недовѣрие на правителството. Напротивъ, всички вие, особено отъ тия, които сега стоятъ на червената маса и които вчера бѣха на опозиционната банка, както го казахъ и снощи, и г. Теодоровъ, и г. Даневъ, и г. Гешовъ, намирахте, че 47 хиляди чиновници за България сѣ много; затуй азъ чакахъ отъ васъ, ако не друго, то поне, най-малко, да запазите този персоналъ, който вие вече намирахте голѣмъ у насъ. Да го увеличаваме още, това не мога да разбера. А между тѣмъ, виждате, че се възстановяватъ служби, които ние бѣхме закрили. Ако бѣше въпросъ за ве-

ществени разходи, азъ прѣвъ пѣхъ да вдигна двѣтъ еи рѣшѣ, но, помъ се касе за персонала, нека бждемъ стечнати. Нека, ако известна работа може да се извърши отъ единъ човѣкъ, да не му даваме още двама помощници, защото тогава става българската поговорка: тейко на майка, майка на тейка; началникътъ ще се надѣва да свърши работата подначалникътъ, подначалникътъ се надѣва на своя помощникъ, и ще дойдемъ до онова положение, което ви изтъкнахъ много оратори тукъ, че българскитъ граждани се гонятъ отъ гинетата на нашитъ държавни учрѣждения. Тази бѣше моята идея и снощи, когато говорихъ отъ трибуната. Много народни представители, като не можаха да съзратъ каква е моята тенденция, ме апострофираха, ме прѣсичаха. Ето каква е моята тенденция.

Идете по-нататъкъ, отворете по-нататъкъ бюджетопроекта, ще намерите съ същите аргументи: дайте да възстановимъ този, дайте да възстановимъ онзи на служба. Прѣвъ 1911 г. България се управлява при васъ много добръ: слава Богу, не покуца никъждъ службата, не се почувствува нужда отъ единъ помощникъ-началникъ на склада на телеграфопощенското вѣдомство при желѣзнопътнитъ гари. Имаме единъ складъ съ осемъ души чиновници, и като поискахъ регистра на входящитъ и изходящитъ писма, нѣмаше кой да ми го даде. И осемтъ се питаха: „Къждъ е бе, къждъ е бе?“ — Няма го. Питамъ помощникъ-началника, къждъ е, и той не знае.

П. Станчевъ: Събрали си ги.

М. Такевъ: Ето защо, когато намерихъ тамъ единъ такъвъ баластъ отъ чиновници, намалихъ ги, съкратихъ ги наполовина. Министерскиятъ съветъ, нощъ прѣдседателството на г. Малиновъ, нѣмаше освѣтъ да одобри дѣйствиата ми. И ако вие ги бихте съкратили още, ние нѣма, освѣтъ съ двѣ рѣшѣ да одобримъ дѣйствиата ви. Няма защо да ни тригивате и да казвате: „Такевъ бламира своя другаръ Малиновъ“. Напротивъ, г. Малиновъ направя всичко, което можеше да направи; Такевъ продължи въ сѣщия духъ, но и той нищо окончателно не свърши; нека го продължи г. Франгя.

П. Станчевъ: Той не е отъ вашата партия. Той нѣкъ ще продължи иначе.

М. Такевъ: Още по-добръ. Вие сте прогресивно-либерали: още повече трѣбва да прогресираве въ това; не да прогресираве въ числото на чиновникитъ, а да прогресираве въ доброкачествената тѣхна работа. И азъ съмъ отъ оѣзи партизани, които казватъ: „47 хиляди чиновници имате, направете ги 40 хиляди, но имъ дайте добра заплата“. Тая е теорията поддържана отъ г. г. Гешова, Данева и Теодорова въ нашето Народно събрание. И азъ рѣко-мѣща на това. Но какво виждаме? Само по тая дирекция вие имате 240.000 л. увеличение на заплати и отъ новъ персоналъ. Тамъ, дѣто има увеличения на заплати, ще ги гласувамъ, но за новъ персоналъ азъ рѣка нѣма да вдигна, особено за дирекцията. Каза ни г. министъръ Франгя: „Ние откриваме толкова и толкова станции“. Азъ го зная. Колко ще откриете прѣвъ идущата година, знаа, споредъ кредитъ, който сте прѣдвидили за откриването имъ, защото станция не се открива само съ единъ чиновникъ: за да откриешъ станция, изискватъ се много условия. Както и да е, ще видя, колко е този кредитъ за откриване станции, но допускамъ, че ще откриете. Но знаете ли, колко ученици има, които не знаете, какво да правите? Има разпоредба даже отъ покойния Малиновъ: прѣстава се приемането на ученици, защото си теглятъ револвера въ устата, като стоятъ безъ пари; слугуватъ година-двѣ, не имъ дохожда редъ да бѣдатъ назначени, и тогѣтъ си

тогаз коршума въ челото. Ето, за тѣзи момчета се издадоха онѣзи разпореждания: нѣма да се при-смаатъ нови ученици, докато не се настанятъ сега находящитѣ се на учение ученици. Е добръ, мисля, че имате едно почтено число ученици, които гладу-ватъ, които се стрѣлятъ. Ето, за тѣхъ ще откриете тѣзи станции. Тѣ сж малки локални станции, селски станции, тѣй да се каже, които на седмицата по-лучаватъ по пет депеша. Тоя ученикъ, който има срѣдно образование, или 7—8 мѣсечна, или една годишна практика, той е повече отъ достатъченъ за тия селски, съ ограничено дѣйствиe, станции. Ето защо да не ми се казва менѣ, че съмъ открилъ толкозъ и толкозъ станции.

Нѣкой отъ болшинството: Добръ, но отдѣ го на-гласихте тоя персоналъ? Много има да Ви казваме на Васъ, г. Такевъ, и ще Ви изобличиме.

М. Такевъ: Азъ за туй ви казвамъ, че добръ е, когато ще дойдемъ да говоримъ за персонала, най-първомъ да погледнемъ на провинцията, кждѣто дѣй-ствително има нужда отъ персоналъ и отъ подо-брене на заплатитѣ, но за туй има кждѣ да брък-нете — бръкнете тукъ, въ тоя лабиринтъ, който се нарича Дирекция на желѣзницитѣ, който се нарича Дирекция на телеграфитѣ и почитѣ, Дирекция на постройката на пѣтищата и посетата. Виждате, тамъ има на какво да се посегне и какво да се посъкрати; не ще пострада службата; дайте го въ провинцията. Не говоря тукъ за заплатата имъ, ако щете оста-вете сжщата сума, сжщия квантумъ — толкозъ, кол-кото сте прѣдвидѣли: петъ милиона, три милиона, но ги разпрѣдѣлете между по-малкитѣ служаци — добросъвестни и интелигентни хора — и на всички дайте справедливо възнаграждение. Ето моята теза. Та нѣма защо да се сърдимъ. И когато едно прави-телство е успѣло да съкрати нѣкоя служба — за-щото е много мѣчно да се съкращаватъ службитѣ — не го укорявайте. Азъ ще имамъ случай, когато ще дойде приходоразходниятъ бюджетопроектъ, да цитирамъ въ това отношение мнѣнието на ува-жаемия днешенъ г. министъръ на финанситѣ, че най-голѣмото прѣгрѣшение на едно прѣдшествующе правителство е, когато то създаде служби, които слѣдващото правителство мѣчно може да закрие, защото мѣчно може да остави хората да гладуватъ на улицата. Затуй, когато едно правителство съ рискъ да стане непопулярно, съ рискъ да бѣде псу-вано, ругано, клеветено, успѣе да посъкрати отъ персонала, да хвърли безпощадно на улицата 50—100—200 души, знаете ли какво послѣдствие може да има отъ това за това правителство? Вие знаете, че единъ уважаемъ вашъ добъръ приятель и бъл-гаринъ, какъвто бѣше покойниятъ Княжевъ, издео куршума отъ такъвъ уволненъ: притѣмнѣло на уволнения чиновникъ, убива себе си, убива и ми-нистра. Министерската глава е най-лесно цѣпима, защото, когато посѣганъ на зальга на единъ човѣкъ...

Нѣкой отъ болшинството: На какво основание Вие искахте да уволните единъ кметъ, само на осно-вание на една телеграма? Какво ще кажете за тая телеграма, която Ви е отправилъ кметътъ.

М. Такевъ: Сега ще ви кажа. Азъ уволнихъ 115 души чиновници.

Сжщиятъ прѣдставитель: Той е избранъ чи-новникъ.

М. Такевъ: Уволнихъ 115 души, повтарямъ това още единъ пътъ, и направихъ това нѣщо съ рискъ да бѣда застрѣлянъ. Азъ знаехъ, че може да има нѣкой гладенъ, да му притѣмнѣе, но азъ знаехъ прѣди това, че стоя на отговорно мѣсто. Азъ знахъ,

че за да намѣря на тия 115 души заплата, трѣбваше да се продадатъ котлитѣ на нѣкой сиромасъ. И за-туй, като министъръ, трѣбваше да скрия всѣки сап-тимъ и казахъ имъ: „Приятелю, 100 и толкова души, сте излишни; идете да си търсите работа, а който има право за пенсия, ще я получи — държавната трапеза не е сиротопиталище“. На държавната тра-пеза не съмъ гледалъ като на сиротопиталище; съ рискъ даже да имамъ лични неприятности, азъ съ-кратихъ персонала. И, когато намѣрвате едно прави-телство, което съ рискъ е съкратило този персоналъ, вие да идете сега да го увеличавате, позволете ми, какво да мисля? Ако друго не бихте могли да на-правите, то поне оставете стария. Ако вие не можете да изпълните вашата програма, която ни се пропо-вѣдаваше отъ тая трибуна отъ вашитѣ шефове, отъ г. д-ръ Данева и отъ г. Гешова, че голѣмиятъ пер-соналъ трѣбва да се съкрати, за да се увеличи за-платата на останалитѣ чиновници; ако не можете да направите това, недѣйте, за Бога, увеличава пер-сонала. Това е моята молба къмъ васъ. Безъ да же-лая да оскърбявамъ когото и да е, безъ да желая да правя политика отъ това, бихъ молилъ г. ми-нистра на общественитѣ сгради, пѣтищата и съоб-щенията — той англобира сега и двѣтъ министерства — да се съгласи въ персонала да направимъ нѣ-какви измѣнения: зачертайте новитѣ служби, които искатъ директоритѣ въ дирекциитѣ; дайте за про-винцията; най-послѣ, искатъ за провинцията, дайте — чувствува, се тамъ нужда, хубаво, нѣмамъ нищо противъ — по ги вземете отъ дирекцията. И тогава нѣма да имате онзи упрекъ, който ви се прави, нѣма да имате упрецитѣ, които ще ви се кажатъ въ обще-ството, че вие отъ осемъ милиона лева, съ които сте увеличили днешния бюджетъ, както ви каза и г. Ма-линовъ, шестъ милиона давате за заплати. Увели-чили сте чиновническия персоналъ съ 1.300 души. Ами на-ли лани бѣха много тия чиновници, когато бѣхте на опозиционнитѣ скамейки; какъ днесъ на-мирате, не само че не сж повече, но и ги увеличавате съ 1.300? Както виждате, г. г. народни прѣдстави-тели, всичкото добро желание отъ моя страна е да можемъ да вървимъ въ пътя на икономитѣ, не само въ пътя на материалнитѣ икономии, но и въ пътя на улучшение на службитѣ.

Сега, ще ми позволите още една дума да кажа. И азъ бѣхъ на това министерство, та, слѣдователно, частъ отъ тоя упрекъ ще легне и върху мене. По на-пнтѣ телеграфи и пощи ставатъ голѣми передов-ности; хитъ може ли такова нѣщо въ благоустроена държава да се губятъ пакети отъ почитѣ, и пакети съ такива цѣнни документи? Ами вие знаете какви чиновници имаше по телеграфо-почтенското вѣ-домство, които бѣха задигнали голѣми суми и чи-новници — сѣ пакъ по телеграфо-почтенското вѣ-домство — които бѣха злоупотрѣбвали. Ами под-вижното писалище?

Министъръ Т. Теодоровъ: И въ банкитѣ.

М. Такевъ: Да, и въ банкитѣ. Ако въ банкитѣ операциитѣ на день сж съ хиляди, то по-лесно може да се злоупотрѣбва тамъ. Така ли е съ подвижното писалище? Това подвижно писалище азъ почти бѣхъ го разформировахъ. Какъ? Смѣнихъ цѣлиятъ пер-соналъ. Защо? Защото отъ една ревизия, която на-значихъ да се произведе отъ г. юрисконсулта въ ми-нистерството, се установи, че въ това подвижно пи-салище по желѣзницитѣ ставатъ нѣкой твърдѣ ин-тересни работи, че вътрѣ се докарва отъ Бургазъ и другадъ и риба, и туй, и онуй — прѣвърнало се е на търговска контора. Па и други работи ставатъ, но не желая да ги критикувамъ тукъ, въ камарата. И азъ заповѣдахъ да се смѣни началникътъ и да се прати другъ; излишниятъ тамъ персоналъ да се

скрати, като се увеличи числото на пощационитѣ. Нѣма защо началникътъ да има помощникъ съ 4.800 л., още единъ съ 3.600 л. и още единъ, не знамъ съ колко. И за какво бѣше всичко това? Между тѣмъ, сега, като отворите бюджетопоекта, пакъ старата пѣсенъ — пакъ се запазватъ. Ето защо, за да ви не отегчавамъ повече, азъ ви бихъ помолилъ, но като знамъ, че не зависи само отъ васъ, а, прѣди всичко, зависи отъ г. министра, азъ прѣдварително бихъ помолилъ него, нека той остави стария персоналъ, както си бѣше. Той е достатъченъ. И тукъ трѣбва да прибавя още едно: нека г. министърътъ бѣде убѣденъ, че нѣма да пострада службата, ако не увеличимъ всичкия този висшъ персоналъ — да даваме нови помощници на помощникитѣ, старши помощникъ на младшия писаръ: така върви работата въ тази дирекция.

Тукъ му е мѣстото да направя още една забѣлжка, за да си седна. Снощи споменахъ, и тази вечеръ съмъ дължонъ да го подкрѣпя, защото асѣмъ тукъ му е мѣстото, че често пѣти вие слушате незадоволства въ персонала по пощитѣ и телеграфитѣ; често пѣти вие слушате заплашвания, че ще се обявятъ въ стачка. Защо? Защото тѣ ви казватъ: „Дайте ни това, което ни се слѣдва по закона. Написахте чл. 319 въ закона за пощитѣ и телеграфитѣ да ни увеличавате заплатата всѣки петъ години; написахте и законъ, за да ни повишавате и въ чинъ; добръ, дайте ни това, което ни се слѣдва да получимъ, и още едно: редовно ни повишавайте, безъ лицеизрѣние — не този, който е по-близо до дирекцията, веднага да получи два-три класа напредъ, а онзи, който стои далечъ въ провинцията, да стои неповишенъ нито въ класъ, нито въ заплатата“. Тѣ казватъ: „Щомъ като нѣма такава оправия отъ горнитѣ, ние отдолу ще се съпротивляваме“. Това бѣше всичко въ тѣхното викане. И затуй, прѣди всичко, трѣбва да признаемъ, че българскитѣ народни събрания всѣкога сж се вслушвали въ гласа на тѣзи нещастници и всѣкога Народнитѣ събрания, безъ изключение ще-ви кажа, сж гласували кредити, за да се подобри мизерното положение на онзи телеграфистъ, който тамъ, въ провинцията, цѣла нощъ и цѣлъ день, си вади очитѣ, на онзи куриеръ, на онзи пощационъ, на онзи кондукторъ, спирачъ или стрѣлочникъ. Но трѣбва да призная — и въ наше врѣме, казвамъ, е станало сжщото — тѣзи кредити, които отпущахме тукъ съ дълги дебати и нѣкои кредити сж одобрени даже съ пълно единодушие, не сж се използвали отъ тази дирекция. Да говоря специално за Дирекцията на пощитѣ и телеграфитѣ. Ето ви единъ примѣръ. Отпущнатъ е единъ кредитъ за подобрене положението на единъ чиновникъ — ще оставя 1899, 1900 и пр. години; тѣ сж много интересни, но не искамъ да ви забавлявамъ; ще дойда въ наше врѣме — въ 1907 г. е отпущнатъ кредитъ, когато стана стачката; както знаете, този кредитъ се отпусна да се подобри положението на желѣзничаря и на телеграфиста. Отъ този кредитъ, обаче, дирекцията намѣрила, че е пратила въ ковчезничеството на възстановление кредитъ 13.279 л. Никой не е искалъ това отъ тѣхъ, а защо е станало? Защото не всички е трѣбвало да бждатъ повишени; не за всѣкого, който е заслуживалъ да получи класъ, се дава неговиятъ класъ. А защо става това? Вие сте народни прѣдставители, дайте малко ухо тамъ, изъ кулиситѣ на дирекцията, за да видите какво става тамъ и ще знаете защо сж връщани на възстановление тѣзи кредити. Държавата се разтрѣсваше на 1906 и 1907 г., когато бѣше стачката на желѣзничаритѣ; всичкитѣ прѣдставители сж готовностъ гласуваха кредита, който поиска тогавашниятъ министъръ, покойниятъ Петковъ, а ние виждаме, че той се възстановява въ кредитъ въ държавното ковчезничество. Въ 1908 г. отъ този кредитъ по дирекцията —

защото тѣ сж двѣ пера: едното перо за повишение въ дирекцията, а другото за повишение въ провинцията — отъ кредита за повишение въ дирекцията връщатъ на възстановление кредитъ 2.328 л., а отъ провинцията — само 29 л. Добръ е използванъ. Въ 1909 г., въ наше врѣме — забѣлжжете добръ — върнати сж на възстановление кредита 16.907 л. отъ дирекцията и 54.718 л. отъ станциитѣ. Че кой го иска това? Че нема демократическия кабинетъ желалъше дирекцията да внесе тия суми на възстановление кредита? Нема г. Малиновъ желалъше това? Но той не се бърка въ тѣзи работи, както и азъ не се бъркамъ въ тѣзи работи, както и г. министъръ Франгя нѣма да се бърка. И г. министъръ Франгя ще каже: „Ето Ви, г. директоре, гласуванъ кредитъ; на 1 януарий ми поднесете да подпиша заповѣдъ за повишение“. Ами той има 3—4 хиляди чиновници — нема ще знае кой заслужва повишение и кой не? То е работа на дирекцията; затова е директорътъ, затова той е човѣкъ почти несмѣняемъ — 20 години стои на този постъ — и слѣдователно не сж министритѣ, които ще му откажатъ да подпишатъ заповѣдта за повишение и заповѣдта за олущение на заплатитѣ. Никой министъръ нѣма да откаже на директора, щомъ като има кредита. По-нататъкъ, въ 1910 г. повърнати за възстановление кредита: отъ дирекцията 9.770-80 л. и отъ провинцията 29.031 л. Ние тукъ се борихме да отпуснемъ този кредитъ, камарата го гласува, г. директорътъ заблагодарисѣдилъ да го повърне на възстановление кредита, а ние мислимъ, че сме подобрили положението на чиновникитѣ. Въ 1910 г., както казахъ, отъ дирекцията повърнати 9.770-80 л. и отъ провинцията 29.031 л. За 1911 г. нѣмамъ свѣдѣния; нека г. министърътъ бѣде така любезенъ да ги поиска отъ своя директоръ и той ще му каже, колко пѣкъ отъ кредита, гласуванъ за 1911 г., сж върнати пакъ на възстановление кредита при вашето управление. Но не е г. министърътъ виновенъ. Азъ веднага казвамъ, защото не е министърътъ, който знае, отъ тѣзи 4.000 чиновници, колко заслужаватъ повишение, както и г. военниятъ министъръ, макаръ че тамъ дисциплината е много строга; и министърътъ на войната не знае кому е дошло редъ да бѣде произведенъ отъ поручикъ въ капитанъ, отъ капитанъ въ майоръ, отъ майоръ въ подполковникъ и т. н.; тамъ има цѣло едно отдѣление, което се грижи за тѣзи работи и което прѣдлага височайши заповѣди, тѣ се докладватъ на царя, подписватъ се и се свършва работата. И ако станатъ погрѣшки, прѣдъ насъ той носи отговорностъ; фактически другъ трѣбва да я носи, а юридически той я носи. И г. Франгя нѣма да знае колко десетокласни чиновници по телеграфитѣ и пощитѣ ще трѣбва да получатъ девети класъ; то не е негова работа. Министърътъ е политическо лице, което не може да се занимава съ това, кому кога е дошълъ редъ да се повишава; това зависи отъ добросъвестността, зависи отъ акуратността, зависи отъ широката заинтересованостъ въ службата на лицето, което стои начело на това управление, какъвто е директорътъ. Азъ не искамъ, г. г. прѣдставители, да ви кажа тукъ за една мисль, която нѣкои сж ми лансирани и колчимъ се е желало да се компрометира едно управление, да му се създаде една неприятностъ, всѣкога се е икономисвала тая сума, като се е възвръщала на възстановление кредита, и азъ мога тукъ да ви цитирамъ пера отъ по-раншни години; напр. въ 1900 г. се връщатъ на възстановление кредита 15.728 л.; въ 1901 — 43.120; въ 1902 г. — 23.337 л.; въ 1903 г. — само 119 л. Нѣкои ми казватъ, че прѣзъ 1901 и 1902 г. управлявалъ една партия, която трѣбваше да се компрометира, на която трѣбваше да се създадатъ неприятности, и затова сж възстановени на кредитъ, за да не се

удовлетворяват чиновниците и да правят стачки, скандали и да прѣдизвикват неприятности въ страната. Азъ, обаче, съмъ далече отъ да твърдя това; азъ не го твърдя; този грѣхъ на душата си не вземамъ; вие добръ знаете, че когато азъ имамъ достатъчно основание въ рѣка да обвинявамъ, азъ обвинявамъ, но тукъ не смѣя да го кажа, казвамъ, че такъвъ слухъ циркулира между самото чиновничество. Я проследете кредититѣ, какъ сж гласувани и какъ сж използвани: когато се е касаело да се каже, че едно правителство гледа добръ на своето чиновничество, всичкитѣ кредитъ се е използвалъ и чиновниците получаватъ своевременно своето повишение въ чинъ и заплатата; когато се е касаело да му се създадатъ неприятности — сумитѣ сж се връщали на възстановление кредита. Това го казахъ снощи, това го повтарямъ и днесъ, г. г. прѣдставители, и не за друго, а защото то ще се случи и съ васъ, безъ да носите вие отговорност, т. е. безъ вие да сте криви, защото вие съ удоволствие ще вдигнете двѣтъ рѣцѣ тази вечеръ, за да повишите заплатата на тѣзи нѣщастни хора, а не знаете какъ ще се използва този кредитъ. Ето защо азъ обръщамъ вниманието на г. министра да обърне особено внимание на дирекцията, че този кредитъ, който ще дадемъ тази вечеръ охотно — всички ще го гласуваме, никой не се пазарува, както виждате, за никаква заплата — да бѣде изразходванъ. — Азъ не съмъ отъ онѣзи, които тукъ ще се пазаруватъ, 150 или 200 да дадемъ; това е работа на министра и на бюджетарната комисия; тѣ редятъ щатетѣ и бюджета; ние тукъ ще се произнесемъ изобщо върху политиката и изобщо върху онѣзи подобрения, които трѣбва да станатъ. Та затуй, както виждате, азъ не вземамъ да говоря, колко трѣбва да дадемъ на десетокласния и колко на деветокласния чиновникъ. Не, азъ тази претенция нѣмамъ, нито е мѣсто да ги правимъ тукъ. Но за такива принципиални работи ние сме длъжни, когато дойде до нашитѣ уши, до обърнемъ вниманието на г. министра, да не бѣде туренъ и той въ това положение, въ което и азъ бѣхъ туренъ. Както виждате, тукъ не му е мѣсто за клевети и за клокарства. Ето, азъ ви цитирамъ какво е ставало въ мое врѣме; при моето управление върнати сж 60—70 хиляди лева. Азъ даже имахъ куража да се похваля: „Ето ние все таки подобрихме положението“ — казахъ азъ и на чиновниците, и на телеграфиститѣ, и на този, и на онзи. Тѣ ми казаха: „Какво сте подобрили; нѣма нищо“. — „Ами какъ сж паритѣ?“. — „Върнаха се на възстановление кредита“. — „Ами че ние не ги гласувахме, за да ги върнете, а за да ги дадете“. Ето ви, г. г. прѣдставители, какъ може едно правителство, при най-добро намѣрение, при най-големо желание да има въ страната миръ и тишина, да има задоволствие въ всички кѣтове, да получи блясъкъ по всички направления. И когато ние говоримъ, че въ тази дирекция трѣбва да се обърне повече внимание на всички тѣзи нѣща, говоримъ го съ знание на нѣщата, говоримъ го отъ опитъ, говоримъ това, което сме видѣли съ очитѣ си и чули съ ушитѣ си и проверено на самото мѣсто, та нѣма защо да излизаме тукъ съ интриги и да издекламираме какво ще ни каже директорътъ. Азъ имамъ всичката почитъ къмъ тия двама хора, г. Морфовъ и г. Стояновичъ, нищо нѣмамъ противъ тѣхъ, но като министъръ, който носи отговорностъ, той трѣбва да изслуша директоритѣ, той трѣбва да изслуша началника, а самъ да рѣши, кое трѣбва да направи. Та тукъ, въ този бюджетпроектъ, както виждате, е написано: „Г. Такевъ прибързано съкрати тази и тази служба — възстановете я; г. Такевъ прибързано съкрати тия и тия чиновници — възстановете ги; г. Такевъ прибързано намали на този и на онзи заплатата — възстановете я“. Ще ми позволи

г. Франгъ, но ако азъ бихъ заелъ неговото мѣсто, никога не бихъ си позволилъ по този начинъ да искамъ да бламирамъ единъ прѣдшественникъ. Онзи министъръ ималъ своя политика, принесълъ е нѣщо. Вие сте имали случай тукъ да критикувате неговитѣ дѣйствиа. Той е далъ своитѣ обяснения, вие сте ги узаконили. Тукъ имаше много жбати наши политически противници, които всѣко перо прѣдъждаха добросъвестно. И, когато при всичката тази прѣвѣнка тукъ, въ камарата, Народното събрание, безразлично отъ какво болшинство е съставено — демократи, народняци, цанковисти — е гласувало, нѣма защо слѣдующето министерство да дойде и въ бюджета, въ официалното актъ да ти пише, че миналиятъ министъръ вършилъ глупости. Утрѣ, когато дойде г. Радославовъ подиръ васъ, и той ще каже: „г. Франгъ е вършилъ глупости“; или ако дойдатъ, да прѣдположимъ, други, социалисти или радикали, или ако дойдатъ, които щете — стамболовисти, демократи, не държа на туй, за примѣръ ви казвамъ — и тѣ ще пишатъ въ своя бюджетъ, че вие сте вършили глупости, дивотии. Това е духътъ на този бюджетпроектъ. И ако азъ бѣхъ на мѣстото на г. Франгъ, азъ бихъ хвалелъ този чиновникъ, който е писалъ тия дивотии, защото г. Франгъ не ги е писалъ; той си е ударилъ отгорѣ емзата. Ами това може ли? Ами ако единъ чужденецъ ги прѣведе, какво ще каже? — Всѣко министерство въ България има за длъжностъ да ругае, да псува своитѣ прѣдшественници. Вие бѣхте тукъ, въ тази камара; ние наслѣдихме едно управление — вие го помните; никога не си позволивме да дадемъ нѣкой изразъ, нѣкой документъ, че това било или онова било. Критикувахме политиката му, както днесъ вие критикувате нашата, както утрѣ, като паднете вие отъ властъ, ще критикуватъ вашата. Тѣзи критики сж лоялни критики, прѣдвидени въ традициитѣ на парламента и въ законитѣ на страната; но нѣма защо въ официалнитѣ актове да пишемъ такива нѣща, такива дивотии. Азъ прѣспокойно мога да нарека това единъ пасквилъ. Това не е достойно да влиза въ анализъ на българския парламентъ; това не е достойно да стои въ стенографскитѣ протоколи, защото то позори едно министерство, а ние нѣмаме право да позоримъ хората по такъвъ начинъ; ако сж виновни, елате тукъ и го кажете; ако тѣхната политика не е добра, недѣйте я слѣдва, но нѣма защо да злословимъ.

Какъ повтарямъ. Въ това отношение азъ упрекамъ г. министра въ едно, че той безогледно е подписалъ този документъ, когато трѣбваше да го вземе и да го запрати тамъ, по главата на онзи, който му го е връчилъ. Не трѣбва да се пише въ такива официални документи: „Набързо лави Народното събрание гласува“. Какъ вие, чиновничета отъ Дирекцията на телеграфитѣ, смѣете да обвинявате българския народъ, въ очитѣ на неговото прѣдставителство, че то набързо писало своитѣ закони и бюджети? Че тѣ ли ще критикуватъ васъ? Тѣ ли ще критикуватъ българския парламентъ? Че каква гаранция имате вие, че, когато паднете, същиятъ този чиновникъ не ще напише, че вие сте пакъ написали такъвъ единъ дивъ бюджетъ? И г. Теодоровъ завчера правилно забѣлжи: „Моитѣ свѣдѣния сж отъ чиновници днесъ, които бѣха демократи, когато не бѣха стамболовисти“. То си върви: когато стамболовиститѣ бѣха на властъ, клеветиха; подирѣ, като дойдохме ние на властъ, клеветиха тѣхъ; като паднахме и ние, клеветятъ насъ прѣдъ васъ; като паднете вие и дойде слѣдующето правителство, ще клеветятъ васъ прѣдъ него.

П. Станчевъ: Насъ ни обѣщаха, че нѣма да ни клеветятъ. (Смѣхъ)

М. Такев: По този начин върви тая машинария. И затуй азъ бихъ желалъ тия работи да прѣстанатъ. Камарата дава на чиновника този бюджетъ, като му казва: „Това иска българскиятъ народъ; можешъ ли, г. директоре, да управлявашъ съ него?“ — „Не мога“. — Сбогомъ; България има 4½ милиона достойни граждани, ще намѣримъ единъ директоръ, и 55 ще намѣримъ, както ще намѣримъ и безброй министри. И, слѣдователно, нѣма защо ние да отиваме слѣдующата година, за да възстановимъ длъжността на този и онзи нашъ приятелъ, на този и онзи нашъ протеже, да оскърбяваме цѣло едно Народно събрание, цѣло едно министерство, министерство, при което сж служили, министерство, на което никакви възражения не сж правила. Когато азъ писахъ моя бюджетъ, азъ го писахъ въ присѣствието на директоритѣ, и ги питахъ: този чиновникъ на гарата излишенъ ли е? — Излишенъ е. — Този чиновникъ въ склада излишенъ ли е? — Излишенъ е. — Този чиновникъ се е провинилъ, нали? — Провинилъ се е, г. министре. — Този трѣбва да се махне отъ дирекцията? — Трѣбва, г. министре. — Махнахъ го. Така писахъ азъ бюджета си, но когато имъ казвахъ, че единъ-кой си е лошъ, не можеха да ми възражатъ, защото съ директоритѣ отивахме на мѣстото, и когато имъ кажехъ, че този чиновникъ е негоденъ, тѣ не можеха да ми възражатъ. Ето защо азъ искахъ отъ г. Франга едно: нека послѣзе малко отъ автомобилъ. Нека влѣзе малко въ дирекцията, нека се качи малко на тавана, нека погледне изъ архивитѣ и тогава ще види какво има написано въ този бюджетъ.

Ето, г. г. прѣдставители, коя мисль азъ искахъ да изкажа тази вечеръ прѣдъ васъ. Защото знаете, че азъ не говоря тѣзи нѣща измучени изъ прѣситѣ. И, може-би, много отъ васъ се удивляватъ, но, дай Боже, всѣки единъ отъ васъ да мине прѣзъ министерското крѣсло, . . .

П. Станчевъ: О, дай Боже!

М. Такевъ: . . . за да се запознаете съ всички тѣзи служби, защото тогава нѣма да ви удивляватъ нито думитѣ на г. Константинова, нито мнитѣ, нито думитѣ на други, които дѣйствително сж турчили прѣстъ на раната и знаятъ. Азъ често пѣти слушамъ да се говори за г. Константинова, че изказалъ нѣкакви екстравагантни идеи. Азъ да ви кажа — нѣма никаква екстравагантност; билъ е въ това министерство, знае какви рани иматъ тамъ и днесъ ги изказва отъ трибуната. Той е вашъ политически приятелъ, вие го слушате търпѣливо, и добръ правите. Но изслушайте търпѣливо и единъ вашъ не политически приятелъ, но желающъ добросъвѣстно да каже мнѣнието си въ тази ограда, за да се направи нѣщо общо полезно за българския народъ. Властта е вѣременна, г-да, днесъ сте вие, утрѣ сж други. Ето защо трѣбва да държимъ смѣтка не за това, колко вѣреме ще управляваме, а за онова — прѣзъ всичкото вѣреме, прѣзъ което ще бѣде сждено да управляваме, да направимъ, по възможностъ, по-голямъ купъ добри дѣла. Ще сгрѣшимъ: *errare humanum est* — грѣшката е вродена у човѣка; само единъ Богъ е непогрѣшимъ — стига тѣзи погрѣшки да не сж недобросъвѣстни, да не сж съ користни цѣли. А погрѣшки ще правимъ; и днесъ правимъ грѣшки, и всѣка минута правимъ грѣшки, прави грѣшки и законодателно тѣло, и министри, и царъ, и всички, които нѣматъ божественостъ у себе. Но боготъ ние дойдемъ тукъ да изповѣдаме нѣкои грѣшки, които искаме добросъвѣстно да се изправятъ, да се поправятъ, нѣма защо да се апострофираме, нѣма защо да режемъ, нѣма защо да мислимъ, че този човѣкъ иска да ни сваля. Азъ не мисля, че ще ви сваля съ бюджета.

П. Станчевъ: Ама и да искате, не можете.

М. Такевъ: Когато ще дойде вѣреме да слѣзете, ще слѣзете, както и ние слѣзохме, както слѣзоха досега цѣли 15 народни събрания. Тамъ (Сочи бюфета) виждате 25 прѣдседатели на тѣзи събрания. Ще слѣзатъ още хиляди и хиляди събрания, но българскиятъ народъ ще си бѣде съ народъ. Той, обаче, има едно право, да иска отъ своитѣ избраници, когато дойдатъ тукъ да вдигатъ рѣка, петъ пѣти да прѣмбратъ, единъ пътъ да отсѣкатъ, да отрѣжатъ. И когато всѣки единъ народенъ прѣдставителъ желае да помогне съ нѣщо на това общо добро, нека го изслушаме търпѣливо.

Прочее, като завършвамъ и като ви благодаря за спокойствието, съ което този пѣтъ ме удостоихте, азъ още единъ пѣтъ моля г. министра, на моля и васъ, въ името на общественото благо, което всички вие и ние, дѣсница и лѣвица, като добри българи, като български народни избраници, сме призвани да направимъ, дайте да го направимъ. Не увеличавайте персонала, оставете го както си бѣше лани; службата ще върви много добръ; дайте заплати на тия хора, каквито имъ сж необходими да живѣятъ, на имъ кажете: заповѣдайте сега, отличете се прѣзъ 1912 г. съ вашата добросъвѣстностъ, съ вашата акуратностъ, съ вашата почтеностъ, а специално по телеграфитѣ и почитѣ — да обърна вниманието на г. министра — съ вѣжливостта, която чиновницитѣ дължатъ къмъ посетителитѣ. Българскитѣ граждани съ никон други учрѣждения не сж въ такъвъ тѣсенъ контактъ, както съ телеграфитѣ, почитѣ и желѣзницитѣ, затуй тамъ се особено налага, чиновницитѣ да бѣдатъ любезни, привѣтливи, внимателни, да не оскърбяватъ, да не изтласкватъ хората отъ гинетата. И когато ние ще направимъ това не въ камарата, но съ онази щедростъ, съ която ние ги възнаграждаваме за тѣхния добросъвѣстенъ трудъ, азъ съмъ убѣденъ, че тѣзи млади момци, които сж така сжщо пълни съ енергия, добри българи, добри патриоти, желаючи да видятъ своето отечество тѣй цѣвнало, както сж цѣвнали други по-млади отъ насъ държави, но стоящи на много по-висока степенъ на културата, тѣзи момци, казвамъ, съ повече енергия не се прѣдадатъ на своята работа и нѣма да имаме онѣзи неприятности между тѣхъ и държавата, нито пъкъ онѣзи сжби между тѣхъ, които разврацаватъ службата и докарва често пѣти тѣзи нежелателни сцени, на които често пѣти министърътъ е свидѣтель и самъ се чуди какъ да ги разрѣши между тѣхъ.

Ако ние сторимъ това, г. г. прѣдставители, азъ съмъ убѣденъ, че въ най-важния отраслъ, въ нашата чиновническа иерархия, въ нашето чиновничество въ Дирекцията на желѣзницитѣ, въ Дирекцията на пѣтищата, въ Дирекцията на телеграфитѣ и почитѣ — говоря изобщо, за да не вземамъ втори пѣтъ думата — ние ще направимъ едно голѣмо дѣло: ще подпомогнемъ г. министра съ онова, което сме чули и видѣли, ще подпомогнемъ парламента да издаде, по възможностъ, справедлива присжда, ще дадемъ на тия момчета насърчение да върватъ на прѣдъ, като бѣдатъ убѣдени, че има едно Народно събрание, което цѣли тѣхния трудъ по заслуга, по достойнство. И когато дадемъ и на голѣмитѣ чиновници въ дирекцията да знаятъ, че парламентътъ вече обича да се вслушва въ всичко това, което тѣ вършатъ тамъ, задъ кулиситѣ, че парламентътъ вече знае, че г. Иванъ ще получи повишение отъ X класъ въ IX, отъ IX класъ въ VIII, само ако е лицепрятенъ на този или онзи, а ако е малко по-сърбесча, ако обича малко да понаднича тамъ и да вижда погрѣшкитѣ, които се правятъ отъ неговото по-висше начальство и нѣкога има куража да каже: тая работа не ми се харесва — само за това да го прѣскачимъ, когато, казвамъ, това чиновничество ще

знае, че парламентът обича да се вслушва въ всичко това, бъдете увърени, че ние ще турим кракъ, ще турим точка, ще прѣкъснемъ всичко онова незадоволство, което съществува въ нашия чиновнически персоналъ, и още по-важно — онзи антагонизмъ, който съществува между нашето население и между чиновническия персоналъ.

Т. Начевъ: Разбрахме Ви.

М. Такевъ: Често пѣти нашиятъ народъ ни нарекава за този чиновнически персоналъ, . . .

Т. Начевъ: Стига толкова; работа трѣбва да вършимъ.

М. Такевъ: . . . като казва: ние ви плащаме — работете, бъдете добросъвестни.

Т. Начевъ: Мълчи бе!

М. Такевъ: Ето защо, когато е потребно това нѣщо да става — да се обърща особено внимание на тия работи въ парламента — тогава нѣма да имаме никакви неприятности.

Т. Начевъ: Стига бе!

М. Такевъ: Г. Теню Начевъ може да вика колкото желае. Азъ снощи прочетохъ отъ тази трибуна и за него, каквото имаше да кажа; азъ не желая да прочета и друго нѣщо за него, което го има въ моята архива. Азъ не желая да оскърбявамъ, да сърдя, да дразня никого, а когато азъ не желая това, азъ желая еднакво да ми се заплати. Не оскърбявамъ никого, недѣйте оскърбява.

Т. Начевъ: Не Ви оскърбявамъ, но свършете по-скоро.

М. Такевъ: Не прѣсичамъ никого, недѣйте прѣсича. — Бюджетитѣ ще ги гласуваме. Както виждате, говоримъ само по единъ параграфъ: дойде ли първиятъ параграфъ, ще си кажемъ думата; по кой другъ параграфъ не вземаме думата. И вие тази вечеръ можете да гласувате и слѣдующия бюджетъ, като се изкажемъ само по първия параграфъ. По кой другъ параграфъ азъ взехъ думата? Този бюджетъ има 100 параграфа, а азъ съмъ взелъ думата само по единъ.

Т. Начевъ: Стига бе!

М. Такевъ: Позволете. — Още единъ пѣтъ ще повторя оная мисль, откъдѣто започнахъ. Недѣйте да мислите, че, когато се говори върху тия нѣща, съ туй се желае да се правятъ неприятности на правителството. Нѣмаме това намѣрение. Политика отъ чиновническия въпросъ не правимъ; желаемъ само да бъдемъ полезни. Вслушвате ли се, вслушваме ли се всички въ гласа на истината, ще направимъ добро дѣло. Не се ли вслушваме, единъ денъ вие, болшинството, ще носите нравствената отговорностъ, защото вие сте, отъ вота на които зависи държавниятъ бюджетъ да бѣде такъвъ или онакъвъ.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Съобщавамъ, че е постѣпилъ бюджетопроектъ за извънреднитѣ приходи и разходи на царството за 1912 г. и разпоредихъ да се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Има думата народниятъ прѣдставителъ отъ П-та Търновска колегия г. Петко Кировъ.

П. Кировъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще кажа само нѣколко думи по нашата желѣзнопѣтна

служба, по-скоро казано — по нашата телефонна мръжа.

Съ задоволство можемъ да констатираме особено вниманието на нашия уважаемъ г. министъръ, който на послѣдно врѣме даде всичкитѣ си усилия, за да снабди нѣколко градове съ телефонна мръжа, която даде добри резултати, въ търговско и индустриално, ако щете, и въ стопанско, и въ всѣко отношение. И желателно би било да се развива въ същото направление. Азъ ще обърна внимание само върху това, че желателно е, ако може, да се построи и втора линия, защото една линия, както е случалъ съ скачването на Сѣверна-България съ Южна прѣзъ Габрово, е много недостатѣчна: често пѣти става причина да се чака по нѣколко часа, а пѣкъ, когато стане нѣкое поврѣждане по централната линия Варна—София, тогава вече се чака не съ часове, а даже съ дни. Азъ вѣрвамъ, че уважаемиятъ г. министъръ ще вземе подъ внимание това, но не ще съмнѣние азъ зная какво ще отговори: че ще го вземе подъ внимание, ако има пари. Азъ моля народното прѣдставителство да не пада срѣдствата за тия цѣли, които сѣ ползотворни.

Независимо отъ това, желателно е, ако могатъ да се скачатъ всичкитѣ наши селски общини съ телефонна мръжа, защото то е отъ голѣма необходимостъ.

Понеже стана дума отъ г. Такева за нѣкои назначения, азъ дължа да кажа само нѣколко думи по този въпросъ и да приведа единъ фактъ.

Г. Такевъ има най-малкото морално право да говори върху това, какъ ставали уволненията и назначенията на нѣкои чиновници въ сегашно врѣме. Азъ ще ви приведа слѣдния примѣръ за неговитѣ назначения. Въ 1908 г. г. Такевъ, за да назначи нѣколко души пещерци, свои партизани, безъ всѣкакъвъ законъ, безъ всѣкакво право назначи по единъ контролоръ на барутнитѣ фабрики. И когато му се оплакахме, че ние трѣбва да бъдемъ много внимателни спрямо тѣзи фабрики, защото всѣкога сѣ изложени на експлозиви, той отговори съ една телеграма, която държа и, ако желае, мога да му я прочета: „Или ще приемете да имъ плащате по 150 л., или ще ви затворя фабриктѣ.“ И при всичкитѣ наши оплаквания нѣколко пѣти, той ни наложихъ, казвамъ, тѣзи хора, безъ всѣкакъвъ законъ, безъ всѣкакво право, и ние ги търпѣхме. И какво ставаше? Когато се напиеше човѣкътъ въ моята фабрика и се затвори въ стаята, ние бивахемъ принудени да му поставяме чегирни души работници да го пазятъ по цѣли нощи, за да не би да излѣзе въ нетрѣзвено състояние въ фабриката и да стане нѣкой експлозивъ. И когато единъ неговъ близъкъ приятелъ партизанинъ отиде да му направи бѣлѣжка: „Г. Такевъ, и азъ съмъ демократъ, но това, което правите, не е право“, той каза: „Най-сетнѣ, вие печелите, плащайте на тия хора да лежатъ“. Азъ самъ отидохъ да му кажа, че е станала грѣшка: трѣбваше, казахъ, още по одного да назначите, че единиятъ като лежи, другиятъ да го обръща. Такава бѣха неговитѣ чиновници. И когато видѣхъ тази несправедливостъ при назначението на този чиновникъ и при страха отъ възможни експлозиви не само въ моята фабрика, но и въ други, азъ го изпѣдихъ да не стѣпва въ фабриката, при все че му плащахъ 150 л. И той писа на своя респективенъ министъръ — което писмо азъ заварихъ на масата му — слѣдующето: „Таке! Пратилъ си ме тукъ, въ гората. Азъ не мога да намѣря храна, и приближише не ми даватъ — изпѣдиха ме отъ фабриката, и какво трѣбва да правя: или трѣбва да ме приберешъ нѣкъдѣ, да ми дадешъ мѣсто, или ще те заколя“. Това бѣха буквалнитѣ му думи. И Такевъ се принуди да му даде мѣсто, да го назначи въ нѣкоя банка тукъ чиновникъ съ 150 л., защото е билъ неговъ чомагашъ, който вървѣлъ подиръ него да го паз

и да разбойнички. Такива сж неговитѣ чиновници. Съжалявамъ, че г. Такевъ отсъствува, защото бихъ желалъ да ми отговори: вѣрно ли е това, или не.

Повтарямъ, че когато е дума за несправедливи назначения и уволнения на чиновници, г. Такевъ има най-малкото морално право да приказва.

Прѣдседателствуващъ И. Пѣевъ: Има думата на-родниятъ прѣдставителъ отъ I-та Търновска колеѣия г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣма много да ви занимамъ съ Дирекцията на пошитѣ и телеграфитѣ. Ще кажа въ общи черти само, че наистина чиновницитѣ въ централата сж много и че трѣбва да бждатъ намалени дотолкова, доколкото е възможно. Разбира се, тази фраза „дотолкова, доколкото е възможно“ може да се приложи и за това положение, въ каквото е прѣдставенъ сегашниятъ бюджетопроектъ. Обаче, азъ считамъ, че чиновницитѣ по службата на телеграфитѣ, пошитѣ и телефонитѣ, взети отъ София, въ провинцията, сж малко недостатѣчни и тамъ тѣ трѣбва да бждатъ увеличени. Икономия да се прави въ тази дирекция, значи, да се прави икономия отъ благосъстоянието на народа. Телеграфитѣ, пошитѣ и телефонитѣ сж културни учрѣждения; тѣ способствуватъ за развитието на културата въ България; тѣ спомогатъ за развитието на търговията, индустрията и пр.; тѣ развиватъ, така сжщо, земеделството и всички други културни промишлености въ страната. Азъ мисля, че трѣбва да се назначатъ повече чиновници вънъ отъ София, въ провинцията, който биха улеснили тази служба, и заради това азъ бихъ молилъ г. министра, икономията, която би направилъ отъ съкращение службитѣ въ София — въ централата — да я употребѣи за увеличение службитѣ въ провинцията. По този начинъ тѣ ще отговарятъ на дѣйствителнитѣ нужди на страната, на дѣйствителнитѣ нужди на населението. Нека се откриятъ навсѣкѣждѣ телеграфо-пощенски станции, дѣто хората не само искатъ, но и съ мѣсечи, съ години пишатъ прошения, чакатъ отварянето на такива станции и не могатъ да ги добиятъ.

Вторъ единъ въпросъ е въпросътъ: какви сж чиновницитѣ, които се намиратъ на служба по телеграфо-пощенското и телефонно вѣдомство. И по този въпросъ трѣбва да се спремъ и да кажемъ, че и тукъ има една голѣма болка, че и тукъ има една голѣма рана, на която г. министрътѣ трѣбва да обърне най-сериозно внимание. Първо, той трѣбва да подмлади чиновническия персоналъ по това вѣдомство. Между служащитѣ, между чиновницитѣ по телеграфо-пощенското вѣдомство има чиновници още отъ окупационното врѣме. Тия хора, колкото и да сж способни и добри, достатѣчно сж остарѣли отъ службата си, достатѣчно сж остарѣли отъ възрастта си, за да не могатъ да изпълняватъ тази служба, която изисква, както всинца признаваме, и умѣние, и тактъ, и трудъ, защото тя не е служба, която трѣбва да се върши само въ присѣственитѣ часове. Заради това азъ мисля, че г. министрътѣ ще направи добръ, ако направи едно генерално прѣчистване по службата, като замѣни старитѣ чиновници, отидѣ като имъ благодарни отъ името на Народното събрание за тѣхната служба, съ млади хора и по такъвъ начинъ подмлади персонала по това вѣдомство.

Независимо отъ това, нека се обърне внимание и на нравствената страна на тия чиновници. Вѣрно е, че има чиновници по това вѣдомство, които се назначаватъ по тия или ония съображения, по искания или по молби, безъ да отговарятъ на своето назначение, и служатъ не за такива работи, каквото е тѣхното назначение. Азъ зная чиновници и слу-

жащи по това вѣдомство, които се занимаватъ съ шпионажъ, нѣщо, което трѣбва да бжде осѣдено за всѣки простосмъртенъ, а още повече за единъ служащъ на държавна служба. Затова бихъ молилъ г. министра да обърне внимание и на тая частъ.

Колкото се отнася до писмото, за което ни говори г. Такевъ, азъ допускамъ, че той го е получилъ сжщо така чрѣзъ нѣкой недобросѣвѣстенъ служащъ или чиновникъ; не допускамъ, че го е търсилъ изъ букука. Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че всички народни прѣдставители се занимаватъ добросѣвѣстно и сериозно съ работата си. Не допускамъ, че тѣ отиватъ да ровятъ изъ боклуцитѣ, за да събиратъ такива нѣща. Възможно е да бжде истина това; г. министрътѣ ще проучи и, ако е истина, ще направи нужното.

Другъ единъ въпросъ, г. г. народни прѣдставители, който искамъ да поддържамъ, е този, който недавно се повдигна тукъ отъ г. министра. Касае се за безплатната служба, която изпълняватъ пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, по отношение на всички наши държавни учрѣждения, включително и банкитѣ: Земледѣлската, Народната, Кооперативната и пр. Даже, ако се не лъжа, по-миналата година имаше случай, че бѣше съставено едно дружество, което искаше привилегия, да се носи безплатно кореспонденцията му по пошитѣ и телеграфитѣ. Бихъ желалъ, ако не за тая година, то поне за слѣдващата, г. министрътѣ да проучи добръ въпроса, да се прѣдвиди въ всѣко едно министерство толкова разходъ, колкото би билъ нуженъ за тая служба, да се прѣдвидятъ приходитѣ по тая дирекция, за да се знае, дѣйствително, кой пие и кой плаща въ тая държава. Не ще да бжде излишно, ако ви спомена единъ фактъ, който е старъ, наистина, но който илюстрира какво е положението. Прѣди нѣколко години се прѣмѣсти единъ артилерийски полкъ отъ Кюстендилъ въ Севлиево. Отъ тамъ е прѣнесено едно дървено корито, което не струва повече отъ 30 ст. За прѣнасянето на това корито по нашитѣ пощи, като казйонно имущество, сж похарчени 74 л., струва ми се — не помня добръ. Това е станало затуй, защото казйонното имущество не трѣбва да пропадне, а е трѣбвало да се носи заедно съ полка. Ако имаше една смѣтка, да се каже, че полкътъ ще заплати това, което има да се прѣнесе по пошитѣ, полковиятъ командиръ щѣше да направи смѣтка, че по добръ е да продаде коритото тамъ или да го хариже на нѣкой сиромашъ и да си купи ново корито; съ тия 74 л. е могло да купятъ баремъ 17 такива корита.

Безъ съмнѣние, тая смѣтка трѣбва да се отнесе и по отношение Дирекцията на желѣзницитѣ, по която тоже ставатъ безплатни прѣнасяния за смѣтка на банковитѣ учрѣждения или въобще на държавнитѣ учрѣждения. Азъ, като поддържамъ напълно тия мисли на г. министра, моля, да изучи тоя въпросъ и го приложи въ дѣйствие, ако не тая година, то поне слѣдващата.

Колкото се касае до чиновницитѣ, азъ нѣма да се спирамъ върху личности или отдѣлни пера; само ще моля г. министра да възприеме тия мисли, които азъ изнасяхъ и които ще могатъ да послужатъ за подобрене службата, както въ интереса на самото министерство, така и въ интереса на самото население.

Прѣдседателствуващъ И. Пѣевъ: Има думата г. министрътѣ на общественитѣ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министръ А. Франгя: Г. г. народни прѣдставители! Ако самъ г. Такевъ бѣше оставенъ на властъ и управлявалъ това министерство, подиръ разстройството, което той бѣше направилъ въ тая служба, увѣрявамъ ви, самъ-самичкъ щѣше да си даде тази

присъжда, която той мисли, че ние сме му дали, като казваме, че бюджетът бил написан на бърза ръка от бившия министър. Г-да! Увѣрявамъ ви, че, ако вие се оплаквате, че не получавате на време вашитѣ депеши и писма, че телеграфопопченската служба е разстроена, това не е наша вина. Вина е на онзи министър, който мислѣше, че като ходи по таванитѣ, ще нареди работата; той ходѣше по таванитѣ, но разстройваше службата. Ето какво ще ви кажа азъ: азъ не желая да управлявамъ като г. Такева и ви моля да приемете този бюджет-проектъ, както азъ съмъ го наредилъ, защото по този начинъ ще можемъ да удовлетвори́мъ нуждитѣ на онѣзи, които прѣдставляватъ — на нашия народъ. (Ръкоплѣскане отъ болшинството)

По отношение, г-да, на добритѣ свѣѣти, които г. Константиновъ ми даде, увѣрявамъ ви, че ще ги взема присърце. Първо, азъ ще се постарая да подпѣля чиновническитѣ служби; второ, ще погледна на нравственото състояние на чиновникитѣ, защото има хора, които не сж за чиновници, особено въ тая служба, кждѣто нашата конституция изрично гласи, че „Кореспонденцията е неприкосновена“. Тамъ трѣбва всички да си отваряме очитѣ, ако искаме, най-послѣ, да пазимъ нашитѣ интереси тѣй, както нашиятъ основенъ законъ ни дава право.

По отношение на това, което ви каза сега г. Константиновъ, азъ казахъ и онзи денъ, че нашата Спестовна каса, която има единъ капиталъ отъ 53 милиона лева — 19 милиона лева има въ петъ-шестъ процентови книжа, 35 милиона лева има въ брой — за манипулация тя има 80—100 хиляди лева годишно, а дава на държавата 700 хиляди лева ежегоденъ чистъ приходъ. Е добръ, за тая дирекция трѣбва непремѣнно да се направи нѣщо, по отношение телеграфитѣ и пошитѣ, които служатъ ней за прѣнасяне прѣпискитѣ и говоренето — било по телеграфитѣ, било по телефонитѣ — безплатно, както и на други държавни учрѣждения. Тия държавни учрѣждения сж Финансовото министерство и всички други министерства, между които, обаче, и банкитѣ: Земледѣлска, Народна и Кооперативна. Четири милиона лева точно ние харчимъ въ пошитѣ за такси за тия пратки. И знаете ли какво става? Въ края на крайщата тия три банки, като мислятъ, че онова, което не сж платили на пощата, телеграфитѣ и телефонитѣ, е чиста тѣхна печалба, раздаватъ го като възнаграждение на своитѣ чиновници. Има право г. Константиновъ, като казва, че трѣбваше да се вземе подъ внимание това нѣщо; и банкитѣ да плащатъ, както и ние плащаме; ако трѣбва да даваме нѣщо всѣка година на тия учрѣждения, за да могатъ да изпращатъ своитѣ пратки, да имъ даваме. Азъ направихъ докладъ въ Министерския свѣѣтъ, като поискахъ да се прѣкъсне това нѣщо за Земледѣлската, Народната и Кооперативната банки, но това ще остане за идната година. Приготовлява се единъ законопроектъ, който ще мине прѣвъ Народното събрание, за да може да се уреди този въпросъ. Ето какво имахъ да ви кажа.

По отношение на Спестовната каса, искамъ да дамъ едно много цѣнно свѣдѣние, че тая каса, тая банка расте неимоверно. Тя има днесъ единъ огроменъ капиталъ и дава на държавата 700 хиляди лева годишенъ приходъ. Моля ви се, прочее, г. г. народни прѣдставители, да приемете бюджет-проекта тѣй, както си е, ако желаете и азъ да положа всички старания, за да мога да направя това, за което и вие ме поддържате, като министъръ.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Моля г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 55, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Веществени разходи.“

„§ 56. Канцеларски разноски (писмени принадлежности и др.), купуване пишущи машини, поддържане пишущитѣ машини и литографията, чистене помѣщения, коминитѣ и отходнитѣ мѣста и пр. и за такса и абонаментъ за вода — 13.560 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Моля, които приематъ § 56, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 57. Освѣтление и отопление — 14.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Моля, които приематъ § 57, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 58. Купуване и поправка на мобили и за леки поправки на правителствени здания, които служатъ за помѣщения на Главната дирекция — 3.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Моля, които приематъ § 58, както се докладва, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 59. Наемане помѣщения — 23.400 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 59 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 60. Поддържане склада, амбалиране и прѣнасяне книжа и материяли (за 1911 г. § § 91 и 111) — 4.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 60 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 61. За участие въ поддържането на пощенското, телеграфното и телефонното международни писалища въ Бернъ и за разни книжа и публикации, издавани и получавани отъ тѣзи писалища — 2.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 61 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 62. Комисиона и други разноски по прѣвждане суми въ иностранство чрѣзъ Българската народна банка — 75.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 62 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 63. Училищни такси и други учебни права на учащите се въ странство по електротехниката и други училища (факултети) — 1.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 63 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„Глава XX.

„§ 64. Заплата на личния съставъ при телеграфо-пощенскитъ и телефонни станции и подвижнитъ пощенски писалища.

4 чиновници отъ I класъ . . .	по 5.400=	21.600 л.
3 чиновници отъ II класъ . . .	4.800=	14.400 „
7 чиновници отъ III класъ . . .	4.200=	29.400 „
12 чиновници отъ IV класъ . . .	3.900=	46.800 „
18 чиновници отъ V класъ . . .	3.420=	61.560 „
64 чиновници отъ VI класъ . . .	2.880=	184.320 „
123 чиновници отъ VII класъ . . .	2.640=	324.720 „
122 чиновници отъ VIII класъ . . .	2.400=	292.800 „
331 чиновници отъ IX класъ . . .	2.040=	675.240 „
213 чиновници отъ X класъ . . .	1.800=	383.400 „
1 шофьоръ		2.040 „
5 шофьори	по 1.800=	9.000 „
1 старши телефонистъ		2.040 „
3 старши телефонисти	по 1.800=	5.400 „
1 майсторъ-дърводѣлецъ		1.800 „
16 надзорници на телеграфнитъ и телефонни линии	по 1.800=	28.800 „
141 служащи отъ I разредъ	1.560=	219.960 „
135 служащи отъ II разредъ	1.320=	178.200 „
259 служащи отъ III разредъ	1.200=	310.800 „
260 служащи отъ IV разредъ	1.020=	265.200 „
306 служащи отъ V разредъ	900=	275.400 „
171 служащи отъ VI разредъ	720=	123.120 „

„За куриери по междуселската поща съ слѣднитъ разреди и годишни заплати: *)

Отъ I разредъ 1.200 л., отъ II разредъ 1.080 л., отъ III разредъ 960 л., отъ IV разредъ 840 л. и отъ V разредъ 720 л. годишно — 473.760 л.“

„За повишение на чиновницитъ и служащитъ съгласно чл. 319 отъ закона за пощитъ и телеграфитъ — 35.000 л.“

„За увеличение на заплатата съ 5% на чиновницитъ и служащитъ, които сж прослужили непрѣкъснато отъ послѣдното имъ повишение петъ години въ единъ и сѣщъ класъ или разредъ, а за безкласнитъ и безразреднитъ съ една и сѣща заплата, съгласно алинея втора на чл. 319 отъ закона за пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ — 1.000 л.“

„Заплата на личния съставъ за нови телеграфо-пощенски и телефонни станции и на междуселски куриери за нови участъци — л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Нарлиевъ.

*) Количеството на куриеритъ по разреди се опрѣдѣля отъ Главната дирекция въ зависимостъ отъ откриването на нови телеграфо-пощенски станции и селски общини и въ зависимостъ отъ разстоянието, което има да изразходва куриерътъ, а именно:

По 720 л. годишно за куриери, които изхождатъ до 100 км. мѣсечно.

По 840 л. годишно за куриери, които изхождатъ повече отъ 100, но само 150 км. включително седмично.

По 960 л. годишно за куриери, които изхождатъ между 150 и 180 км. включително седмично.

По 1.080 л. годишно за куриери, които изхождатъ повече отъ 180, но само до 210 км. включително седмично, и

По 1.200 л. годишно за куриери, които изхождатъ повече отъ 210 км. седмично.

Д. Нарлиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вземамъ думата по § 64 отъ бюджетопроекта, който разглеждаме, да кажа слѣдното. Въ Къзълагашката околия на турската граница има открити отъ началото на тази година двѣ военни телеграфни станции въ с. с. Константиново и Голѣмъ-Дервентъ, които служатъ изключително за военни цѣли, но прѣзъ годината на-да-ли се подаватъ 5—10 телеграми отъ такъвъ характеръ. Прѣдъ видъ на това, че въ тия села при тия станции има митници, че главнитъ и най-проходящи пѣтища отъ източния край на България, за търговци и други лица, за гр. Одринъ водятъ прѣзъ тия митници, и много често, даже постоянно, се явява нужда за подаване телеграми, затова е много належаще и въ интереса на населението и държавата е, щото тия станции да бѣдатъ открити за използване и отъ гражданството. Жителитъ отъ тия и околнитъ села сж подали, макаръ не на врѣме, молба до Министерството на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията за тая цѣль, па и г. директорътъ на пощитъ и телеграфитъ е далъ докладъ за откриване тия станции и за гражданството. Обаче, въ кредита по тоя параграфъ за чиновници на новооткрититъ телеграфни и телефонни станции азъ не виждамъ да фигурира сума за въпроснитъ станции. Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ моля, както васъ, така и г. министра, да се съгласите да прѣдвидимъ кредитъ за потребнитъ чиновници въ казанитъ станции. Най-послѣ отъ многото нека отдѣлимъ малко и за удовлетворение нуждитъ на населението и на тая нещастна околия.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Има думата г. министърътъ на общественитъ сгради, пѣтищата и съобщенията.

Министъръ А. Франгя: Азъ нѣмамъ нищо противъ, ако народното прѣдставителство вземе прѣдъ видъ голѣмата нужда отъ тѣзи чиновници, които се искатъ тамъ, за да могатъ да служатъ на населението съ тия станции. Напротивъ даже ще ви бѣда много признателенъ, защото съ това ще ми помогнете да направя добро на едно население, което има толкото голѣма нужда отъ това съобщение. Най-много, което ще дадете, е отъ 5 до 6 хиляди лева.

Г. Губидѣльниковъ: Командировайте нѣкого.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 64 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„§ 65. Възнаграждение на ученицитъ при Главната дирекция и телеграфо-пощенскитъ и телефонни станции — 50.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Които приематъ § 65 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ З. Бръчковъ: (Чете)

„Веществени разходи.

„§ 66. Канцеларски разноски (писмени принадлежности и др.), купуване пишущи машини, такса и абонаментъ за вода, чистене зданията, отходнитъ мѣста, коминитъ и пр. — 30.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣвъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 66 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 67. Отопление и освѣтление — 78.000 л.“
Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 67 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 68. Купуване и поправка на мобили и за леки поправки на правителствени здания, които служатъ за помѣщения на станциитѣ и подвижнитѣ пощенски писалища — 20.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 68 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 69. Километражъ за пътуване по подвижнитѣ пощенски писалища и по сухопътнитѣ пощенски трактове: на куриеритѣ по 95 стотни отъ стотниката на изходенъ километъръ, на пощалионитѣ по 85 стотни отъ стотниката на изходенъ километъръ, а на пощалионитѣ по сухопътнитѣ трактове по 2 ст. на изходенъ километъръ — 50.000 л.“

„З а б ъ л ѣ ж к а. За пътуване (командиrowане) на началницитѣ и на подначалницитѣ на писалищата се плащатъ пътни и дневни пари съгласно закона за чиновницитѣ.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 69 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 70. Наемъ за помѣщения на станциитѣ и на управленieto на подвижнитѣ пощенски писалища — 160.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 70 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 71. Обезщетение на изгубена и ограбена пощенска кореспонденция и пощенски пратки — 5.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 71 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 72. Изплащане на международнитѣ пощенски и телеграфни администрации транзитнитѣ и крайни такси отъ размѣнената пощенска, телеграфна и телефонна кореспонденция съ иностраннытѣ държави — 250.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 72 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 73. Изплащане стойността на абониранитѣ чрезъ телеграфно-пощенскитѣ и телефонни станции и чуждестраннитѣ експедиции вѣстници и списания — 110.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 73 безъ измѣнение, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 74. Прѣнасяне на пощата по сухопътнитѣ пощенски трактове, по параходитѣ, по желѣзницитѣ, съ експресъ и отъ вагонитѣ до гаритѣ и обратно — 320.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 74 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 75. Изплащане на международнитѣ пощенски администрации припадащитѣ имъ се такси за издаденитѣ въ България съ назначение за странство международни пощенски и телеграфни записи — 15.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 75 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 76. Изплащане суми по изгубени процеси и за равноски по воденето имъ — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 76 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„Глава XXI.

„Общи веществени разходи за Главната дирекция, за телеграфно-пощенскитѣ и телефонни станции и за подвижнитѣ пощенски писалища.

„§ 77. Купуване и подвързване на книги, вѣстници и списания — 1.500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 77 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 78. Формено облѣкло, калпаки, фуражки, обуца и опинци и за мушамы на служащитѣ и междуселскитѣ куриери и за купуване металически знаци и шнурове, нужни за форменото облѣкло — 88.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣдседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 78 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 79. Печатане разни книги, бланки, вѣдомости и пр. — 110.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 79 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 80. Пътни и дневни пари на длъжностни и частни лица командировани по служебни работи (на частнитѣ лица по опрѣдѣление отъ Министерския съветъ) и за пътни пари на прѣмѣстени длъжностни лица — 50.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 80 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 81. Купуване на телеграфо-пощенски и телефонни прѣдмети и материали, нужни за постройка и поддръжане на съществуващитѣ линии и за разни служба като: апарати, инструменти за надзорницитѣ, майсторската и автомобилната ремизи; кожени венци, пощенски автомобили и велосипеди и за тѣхъ запасни части, бензинъ и пр.; клейма, каси, дилижанси, теглилки, часовници, жици, стълбове, куки и др.; за свѣрзване и запечатване пощенски пакети: дебела юнга, каналъ, върви, въскъ и др., и за изплащане митото и други митни разноси и данъци на доставенитѣ и купени отъ странство прѣдмети и материали — 520.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 81 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 82. Рѣчна работа и прѣнасяне материалитѣ по постройка на линии; за поддръжане на радиотелеграфната станция и на съществуващитѣ линии, и за поправка на телеграфо-пощенски и телефонни прѣдмети — 100.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 82 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 83. Възнаграждение на чиновници и служащи дадени подъ съдъ и оправдани — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 83 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 84. За изплащане злоупотрѣбени суми отъ чиновници и служащи — 2.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 84 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 85. Помощъ, най-много до 500 л., за лѣкуване на чиновници и служащи, заболѣли въ слѣдствие изпълнението на службата и помощъ, най-много до 300 л., за погребение на чиновници и служащи по телеграфо-пощенското и телефонно вѣдомства — 5.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 85 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 86. Възнаграждение на чиновници и служащи уволнени по болестъ (чл. 32 отъ закона за чиновницитѣ) — 4.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 86 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 87. Възнаграждение, съ дневна заплата най-много до 3 л., на врѣмenni служащи и за врѣменно наети лица, замѣстници на раздавачитѣ и между-селскитѣ курнери — 60.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 87 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 88. Повръщане неправилно внесени суми по сключени бюджетни упражнения — 500 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 88 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 89. Повръщане неправилно внесени суми по текущи бюджетъ — л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 89 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 90. Разни непрѣдвидени разходи — 3.000 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 90 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Докладчикъ 3. Бръчковъ: (Чете)

„§ 91. Запазѣтъ фондъ — 40.140 л.“

Приетъ безъ измѣнение.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ § 91 безъ измѣнение, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

М. Гайдовъ: Искамъ думата.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Има думата г. Маринъ Гайдовъ.

М. Гайдовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Онзи день, при доклада на бюджетопроекта за разходитѣ по Министерството на външнитѣ работи и изповѣданията, азъ най-напрѣдъ, както знаете, прочетохъ всичкитѣ намаления и увеличения по бюджетопроекта и слѣдъ това залочнахъ да чета глава по глава и параграфъ по параграфъ. Когато прочетохъ § 24, азъ го прочетохъ тъй, както е въ бюджетопроекта: 2.412.000 л., вмѣсто сумата, която е приета отъ бюджетарната комисиия — 2.474.400 л. И тъй сумата по цѣлата гл. IV става 2.723.200 л. Моля да се поправи тази погрѣшка.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Има думата г. Мутафовъ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Не може така. Трѣбва надлежниятъ министъръ да е тукъ, и освѣнъ това трѣбва по-напрѣдъ този докладъ да се направи въ бюджетарната комисиия, за да видимъ, да-ли погрѣшно сме гласували. Така на призумица ние не можемъ да гласуваме. Нито бюджетарната комисиия е сезирана, нито г. министърътъ е тукъ. Затова азъ смѣтамъ, че ние не можемъ да гласуваме съ пълна съвѣсть и убѣждение.

М. Гайдовъ: Въ комисията е приета тази цифра, но не е забѣлѣзана добрѣ.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Ние не сме освѣтлени по въпроса. Какъ ще гласуваме?

М. Гайдовъ: Тия двѣ цифри, казвамъ, сж приети отъ комисията, но азъ, вѣроятно, не съмъ ги докладвалъ, и стенографитѣ не сж ги забѣлѣзали — има едно недоумѣние.

Д-ръ Х. Мутафовъ: Министърътъ трѣбва да бѣде тукъ.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Понеже се оспорва, че тия цифри сж приети въ комисията, нека се внесе въпросътъ въ комисията.

М. Гайдовъ: Нѣма защо да отива въпросътъ въ комисията. Тя е гласувала този параграфъ, само че не е забѣлѣзано точно въ стенографскитѣ протоколи.

Обаждатъ се: Да се гласува.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Има думата г. Петъръ Станчевъ.

П. Станчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Нѣма защо да изказваме недовѣрие къмъ г. докладчика, който милиони изчете, и ние ги приехме. Тукъ не е мѣсто да се лъжемъ. Азъ разбирамъ, да бѣше г. Такевъ да вземе да го опѣва. (Смѣхъ) Тѣй щото азъ моля да гласувате тази поправка.

Прѣседателствующъ И. Пѣевъ: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се направи тази поправка, която г. Гайдовъ прочете, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Понеже врѣмето е напрѣднало, ще вдигнемъ засѣданието.

Дневниятъ редъ за утрѣшното засѣдание ще бѣде слѣдниятъ. Понеже прошектарната комисиия нѣма приготвено нищо, макаръ че утрѣ е деньтъ за прошенія, нѣма да се докладватъ такива.

На пръвъ дневенъ редъ ще имаме: второ четене на законопроектитѣ: а) за измѣнението на нѣкои членове отъ закона за градскитѣ общини; б) за опрощаване 678.941-01 л. държавни данѣци, дължими отъ несъстоятелни и несмѣстующи данѣкоплатци.

Второ, докладъ отъ бюджетарната комисиия по бюджетопроектитѣ за разходитѣ: а) по Министерството на общественитѣ сгради, пѣтищата и благоустройството; б) по Върховното правителство; г) по Министерството на правосѣдието и д) по бюджетопроекта за фондовѣтѣ.

На трето мѣсто: прѣдложението за тълкуване на чл. 229 отъ закона за устройството на сѣдилищата.

На четвърто мѣсто: първо четене законопроекта за Българската академия на наукитѣ.

Кои то г. г. народни прѣдставители приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 7 ч. 50 м. вечерѣта).

Прѣседателствующи подпрѣседатели: { **М. Маджаровъ.**
И. Пѣевъ.

Секретаръ: **А. Буровъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълѣбовъ.**